

„Investícia do Vašej budúcnosti“

**Tento projekt je spolufinancovaný z Kohézneho fondu v rámci
Operačného programu Životné prostredie**

**Ministerstvo životného prostredia Slovenskej
republiky**

**Ucelené tematické hodnotenie OP ŽP
z hľadiska jeho prínosu k plneniu
požiadaviek vyplývajúcich
z environmentálneho acquis a dopadov
na životné prostredie a verejné zdravie**

KPMG Slovensko spol. s r.o.
September 2015

Tento dokument bol vypracovaný pre potreby Riadiaceho orgánu pre Operačný program Životné prostredie

Skratka	Význam
AMS	automatické monitorovacie stanice
BaP	benzo(a)pyrén
CBC	cezhraničná spolupráca
ČOV	Čistiareň odpadových vôd
EEA	Európska environmentálna agentúra
EF	Environmentálny fond
EHP	Európsky hospodársky priestor
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo
ECHI	Zdravotné ukazovatele Európskeho spoločenstva
EIA	posudzovanie vplyvov na životné prostredie
EK	Európska komisia
EO	ekvivalentný obyvateľ
EPI	Index výkonnosti životného prostredia
ERDF	Európsky fond regionálneho rozvoja
ETS	Systém obchodovania s emisiami
EÚ	Európska únia
CHU	chránené územie
CHVÚ	chránené vtáčie územie
IS	Indikátorová správa
ITMS	IT monitorovací systém
KF	Kohézny fond
KO	komunálny odpad
LULUCF	započítavanie využívania pôdy, zmien vo využívaní pôdy a lesného hospod.
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
Natura 2000	chránené územia európskeho významu
NEIS	Národný emisný informačný systém
NFM	Nórsky finančný mechanizmus
NFP	Nenávratný finančný príspevok
NMSKO	Národná monitorovacia sieť kvality ovzdušia
NPR	Národný program reforiem
NSRR	Národný strategický a referenčný rámec
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

OP	Operačný program
OP ŽP	Operačný program Životné prostredie
OPB	ochrana prírody a biodiverzity
OPK	ochrana prírody (a krajiny)
OZE	obnoviteľné zdroje energie
PAH	polyaromatické uhľovodíky
PMPR	Plán manažmentu povodňového rizika
PO	prioritná os
POVAPSYS	povodňový varovný a predpovedný systém
PRV	Program rozvoja vidieka
RF	Recyklačný fond
RSV	Rámcová smernica o vodách
RÚVZ	Regionálny úrad verejného zdravia
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SEA	strategické environmentálne hodnotenie
SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický ústav
SKO	správa o kvalite ovzdušia
SR	Slovenská republika
ŠFM	Švajčiarsky finančný mechanizmus
ŠOP SR	Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
ŠR	štátny rozpočet
ŠÚSR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
TKO	Tuhý komunálny odpad
TZL	tuhé znečisťujúce látky
ÚEV	územie európskeho významu
UNDP	Rozvojový program Organizácie spojených národov
ÚVZ	Úrad verejného zdravotníctva
VOC	prchavé organické zlúčeniny
VÚVH	Výskumný ústav vodného hospodárstva
VZ	verejné zdravie

Obsah

1	Zhrnutie	6
1.1	Executive Summary	9
2	Úvod	12
3	Cieľ hodnotenia	14
4	Metodika hodnotenia	15
5	Zistenia a závery	18
5.1	Vodné hospodárstvo	18
5.1.1	Požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ	19
5.1.2	Stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ	20
5.1.3	Príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k plneniu acquis	23
5.2	Protipovodňové opatrenia	27
5.2.1	Požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ	27
5.2.2	Stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ	28
5.2.3	Príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k plneniu acquis	29
5.3	Ochrana ovzdušia	32
5.3.1	Požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ	33
5.3.2	Stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ	36
5.3.3	Príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k plneniu acquis	40
5.4	Odpadové hospodárstvo	46
5.4.1	Požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ	47
5.4.2	Stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ	48
5.4.3	Príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k plneniu acquis	51
5.5	Ochrana prírody a krajiny	56
5.5.1	Požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ	57
5.5.2	Stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ	60
5.5.3	Príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k plneniu acquis	63
5.6	Aké pozitívne vplyvy na ŽP a VZ súvisia s realizáciou OP ŽP?	66
5.6.1	Verejné zdravie	69
5.7	Prínos OP ŽP v svetle aktuálnych cieľov stratégie EÚ Európa 2020 v oblasti životného prostredia	71
5.8	Možnosť použitia metódy counterfactual impact evaluation (porovnávacie hodnotenie vplyvu) pri hodnotení dopadov OP ŽP na ŽP a VZ	75
6	Odporúčania	77
6.1	Vodné hospodárstvo	78
6.2	Ochrana ovzdušia	79
6.3	Odpadové hospodárstvo	80
6.4	Ochrana príroda a krajiny	80

1 Zhrnutie

Environmentálne acquis je súborom približne 70 nariadení doplnených dcérskymi nariadeniami a smernicami a patrí medzi finančne najnáročnejšie oblasti európskeho práva. Prioritou Operačného programu Životné prostredie bolo zabezpečiť plnenie časti opatrení environmentálneho acquis.

Cieľom tohto hodnotenia je predovšetkým posúdiť aktuálny stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ v oblasti environmentálneho acquis a príspevok intervencií Operačného programu k splneniu týchto požiadaviek. Súčasne hodnotenie analyzuje oblasti, kde tieto požiadavky neboli splnené, vplyv realizácie programu na životné prostredie a verejné zdravie, jeho prínos k cieľom stratégie Európa 2020 a možnosti použitia metódy counterfactual impact evaluation pri hodnotení dopadov programu na životné prostredie a verejné zdravie.

Hodnotenie odráža len aktuálny, nie konečný stav príspevku Operačného programu Životné prostredie k plneniu acquis. Na zber dát boli využité hlavne oficiálne informačné zdroje programu, štatistické údaje ale aj rozhovory a dotazníky. Hodnotenie sa týkalo štyroch oblastí, ktoré podporuje operačný program: vodné hospodárstvo, ochrana ovzdušia, odpadové hospodárstvo a ochrana krajiny a prírody.

Oblasť vodného hospodárstva v Operačnom programe Životné prostredie je súčasťou troch prioritných osí: 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd, 2 Ochrana pred povodňami a 7 Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému. Základné požiadavky acquis v tejto oblasti sa týkali predovšetkým Smernice Rady č. 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd. Do roku 2012 sa Slovenskej republike nepodarilo splniť ciele v oblasti čistenia a odvádzania odpadových vôd a ani do konca roka 2015 nebudú v plnej miere splnené. Z porovnania hodnôt ukazovateľov vyplynulo, že doterajší príspevok programu predstavuje niečo viac ako 30% podiel na kanalizačnej sieti, pričom finančný príspevok programu tvoril približne dve tretiny zdrojov využitých na plnenie záväzkov acquis vo vodnom hospodárstve v rokoch 2007 – 2013 (stoková sieť a čistiarne odpadových vôd). Príčinou neplnenia záväzkov je pravdepodobne nízka absorpčná kapacita kvôli náročnej administrácii projektov operačného programu, ale aj nedostatočné zabezpečenie financií z iných zdrojov. V plnení požiadaviek týkajúcich sa monitorovania stavu vôd došlo k výraznému posunu. V oblasti ochrany pred povodňami projekty neriešili záväzky acquis, ale realizovali protipovodňové opatrenia. Preto je napriek 80% podielu financovania týchto intervencií operačným programom je príspevok k plneniu legislatívnych záväzkov len nepriamy.

Operačný program Životné prostredie je hlavným zdrojom financovania intervencií, ktorých cieľom je dosiahnutie súladu s požiadavkami acquis v oblasti ochrany ovzdušia, ozónovej vrstvy a klimatických zmien. Je to približne 95% z celkového objemu investovaných finančných prostriedkov, ale väčšina projektov, ktoré môžu prispieť k zníženiu emisií sa ešte realizuje. Aj pri splnení cieľových hodnôt ukazovateľov však bude príspevok programu tvoriť len malé percento. Presnejšie stanovenie príspevku programu je v tejto oblasti náročné vzhľadom na veľké množstvo externých faktorov, ktoré vplývajú na kvalitu ovzdušia a súčasne sa očakáva stúpajúci trend vývoja emisií skleníkových plynov. Reálna potreba finančných zdrojov na naplnenie požiadaviek právnych predpisov ochrany ovzdušia je omnoho vyššia ako sú možnosti programu.

V odpadovom hospodárstve momentálne Slovenská republika nevykazuje žiadne formálne nedostatky v transpozícii, ale 50% recyklácie komunálnych odpadov (papier, plasty, sklo a kovy) do roku 2020 sa zrejme nepodarí naplniť. Operačný program sa na financovaní podpory separovaného zberu odpadov podieľa takmer 77%, na rekultivácii skládok odpadov necelými 94% a na zhodnocovaní odpadov

necelými 49%. Príspevok programu, ktorý sa týka nebezpečného odpadu je zanedbateľný a projekty, ktoré riešia environmentálne záťaž sú ešte v realizácii.

V oblasti ochrany prírody a krajiny sú požiadavky *acquis* formálne splnené. Z pohľadu doteraz poskytnutých finančných zdrojov je doterajší príspevok programu k plneniu *acquis* cez 6% pričom dominantnou časťou financovania opatrení na plnenie *acquis* v tejto oblasti je Program rozvoja vidieka. Z pohľadu ukazovateľov nie je možné vyhodnotiť príspevok Operačného Programu Životné prostredie, nakoľko dostupné dokumenty neuvádzajú žiadne štatistické ukazovatele pre túto oblasť, ktoré by boli porovnateľné s ukazovateľmi programu.

Realizáciu intervencií Operačného Programu Životné prostredie, ktoré znamenajú zlepšenie zásobovania obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov, ako aj odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ a zabezpečenie primeraného sledovania a hodnotenia stavu povrchových vôd a podzemných vôd je možné hodnotiť ako pozitívny vplyv na životné prostredie aj na verejné zdravie. Podobne pozitívne vplyvajú opatrenia zlepšujúce kvalitu ovzdušia, zvýšené separovanie zložiek komunálnych odpadov a v menšej miere aj zhodnocovanie odpadov. Z dostupných údajov a informácií je za výrazne negatívny vplyv programu považovaná deformácia trhu v odpadovom hospodárstve. V oblasti ochrany prírody a krajiny síce nebola ukončená celková transformácia výkonu a praxe štátnej ochrany prírody, ale vytvorili sa predpoklady pre jej dokončenie a uvedenie do praxe v budúcom období.

Verejné zdravie je ovplyvnené mnohými faktormi a jedným z významných je práve životné prostredie. Najčastejšie sledovaným ukazovateľom, ktorý indikuje zdravotný stav a kvalitu života obyvateľstva je stredná dĺžka života pri narodení, tá sa na Slovensku trvalo zvyšuje, ale v porovnaní s ostatnými členskými štátmi EÚ je veľmi nízka. Z analýzy a komparácií zdravotného stavu obyvateľov vyplýva, že medzi najčastejšie príčiny úmrtnosti v Slovenskej republike patria kardiovaskulárne a onkologické ochorenia. Kým percentuálny podiel úmrtí na obehové choroby v rokoch 2007 – 2013 u žien aj u mužov klesal, pri nádorových ochoreniach mal tento ukazovateľ stúpajúcu tendenciu.

Napriek tomu, že príprava Operačného programu životné prostredie prebiehala niekoľko rokov pred prijatím stratégie Európa 2020, časť cieľov programu je v zmysle stratégie naďalej aktuálna. Týka sa to aj podpory rozvoja environmentálnej infraštruktúry SR, ktorú Národný program reforiem, ktorý transformoval ciele stratégie na národnú úroveň, identifikoval ako kľúčovú z hľadiska ekonomického rozvoja Slovenska. Program tiež podporuje znižovanie emisií skleníkových plynov, zvyšovanie podielu obnoviteľných zdrojov energie a zvyšovania energetickej efektívnosti, čo patrí k hlavným prioritám stratégie Európa 2020.

Možnosť realizácie experimentálnych hodnotení dopadov je v Operačnom programe životné prostredie minimálna. Rigorózne odhady dopadov zrejme v environmentálnych projektoch a programoch, s výnimkou vopred plánovaných experimentov menšieho rozsahu, nie sú možné. Prístupy ako „counterfactual impact evaluation“ nie sú vhodné na hodnotenie komplexných intervencií akými sú operačné programy, hodnotia sa nimi homogénne intervencie väčšieho rozsahu a množstvom údajov.

Na základe zistení odporúčame zvážiť hlavne nasledovné:

- tam, kde je to efektívne a v súlade s právnymi predpismi realizovať verejné obstarávania špeciálne zriadeným útvarom v rámci Riadiaceho alebo Sprostredkovateľského orgánu,

- pokúsiť sa na úrovni ministerstva o štandardné vykazovanie finančných údajov (zazmluvnených, čerpaných) a nastavenie monitorovania a reportovania identických ukazovateľov pre tematicky rovnaké schémy podpory,
- identifikovať hodnotiace kritériá, ktoré umožnia vyselektovať projekty prioritné z pohľadu medzinárodných záväzkov,
- podporiť len tie intervencie v oblasti ochrany pred povodňami, ktoré vychádzajú z Plánu manažmentu povodňového rizika,
- v prípade zdrojov tepla zohľadniť nie len aspekty energetickej efektívnosti ale aj požiadavky kvality ovzdušia,
- ďalšie skvalitňovanie systému monitorovania ovzdušia,
- zabezpečenie výkupu pozemkov a pozemkovej reformy v územiach Natura 2000, a
- sústrediť pozornosť na osvetu, informovanie, presviedčanie a zainteresovanie verejnosti na kľúčové témy ochrany životného prostredia.

1.1 Executive Summary

The environmental acquis is a set of approximately 70 regulations supplemented by the subsidiary regulations and directives and belongs to the financially most demanding fields of European law. The priority of the Operational Program Environment was to ensure the fulfilment of the measures of the environmental acquis.

The aim of the evaluation is to assess the current status of compliance with the requirements stemming from EU legislation in the field of environmental acquis and post intervention of the Operational Program to meet these requirements. Current assessment analyzes the areas where these requirements have not been fulfilled, the impact of programme implementation on the environment and public health, its contribution to the objectives of the Europe 2020 strategy and the possibilities of counterfactual impact evaluation's use in assessing the programme's impact on the environment and public health.

The evaluation reflects the current, not the final state contribution of the Operational Programme Environment to the fulfilment of the acquis. Data were collected mainly from the official information sources: programme reports, statistical data as well as interviews and questionnaires. Evaluation covered four areas that are supported by the operational programme: water management, air protection, waste management and nature and landscape protection.

The area of water resources management in the Operational Programme Environment is the part of the three priority axes: 1 Integrated protection and rational use of water, 2 Flood Control and 7 Building flood warning and forecast system. Basic requirements of the acquis in this area mainly concerned the Council Directive 91/271 / EEC, urban waste water treatment. By 2012, the Slovak Republic failed to meet the targets on treatment and sewage disposal, and it will not be fully met even by the end of 2015. A comparison of the values of indicators showed that the existing contribution of the programme represents a little over 30% of the sewer network, where the financial contribution of the programme accounted for around two-thirds of resources that are used to meet the obligations of the acquis in the water resources management in the years 2007-2013 (sewage network and wastewater treatment plants). The cause of not fulfilling commitments is probably due to the low absorption capacity of the challenging project administration in the operational programme and inadequate securing of funding from other sources. As regards the requirements related to water monitoring there has been a significant positive shift. In the area of flood protection, the projects did not address acquis obligations but implemented flood control measures. Therefore, despite the 80% share of the financing of these interventions by the Operational Programme, the contribution to the fulfilment of legislative obligations is only indirect.

Operational Programme Environment is the main source of financing of interventions designed to comply with the requirements of the acquis in the field of air protection, ozone layer and climate change. It provided some 95% of the total invested funds, but most of the projects that can contribute to emissions reduction are still being carried out. Even with meeting the target values of indicators, the contribution of the programme will represent only a small percentage. More precise determination of the contribution of the programme in this area is challenging due to the large number of external factors that affect the air quality and at the same time an increasing trend in greenhouse gas emissions is expected. A real need for financial resources to meet the requirements of the legislation of air protection is much higher than the programme could provide.

In case of Waste management, the Slovak Republic currently does not have any formal shortcomings in the transposition, but the target of 50% recycling of municipal waste (paper, plastic, glass and metals) by 2020 will probably not be achieved. The financial share of the Operational Programme in the waste separation activities is nearly 77%, in the landfills reclamation it is less than 94% and on the waste recovery less than 49%. The programme's contribution, which concerns hazardous waste is negligible and projects that address environmental burdens are still being implemented.

In the field of nature protection the acquis requirements are formally met. In terms of financial resources provided so far, the current programme's contribution to fulfil the acquis is over 6% while the dominant part of the funding of measures to fulfil the acquis in this area is the Rural Development Programme. In terms of indicators, it is not possible to evaluate the contribution of the Operational Programme Environment, as the available documents do not specify any statistical indicators for this area that would be comparable with the indicators of the programme.

Implementation of interventions of Operational Program Environment, which involve improving the supply the population by drinking water from public water supply systems, as well as the collection and treatment of urban waste water under Slovakia's obligations towards the EU and ensure adequate monitoring and evaluation of surface and groundwater can be evaluated as a positive influence on the environment and the public health. Similarly, the measures for improving air quality, increased separation of components of municipal waste and to a lesser extent the waste recovery have positive impacts. From the available data and information, the market distortion in waste management is considered as significantly negative impact of the programme. Although the total transformation of power and the state practice of conservation in the area of nature and landscape protection has not been completed, the conditions for its completion and future implementation in practice have been created.

Public health is affected by many factors and one of the most important is actually the environment. The most frequently observed indicator, which indicates the health and quality of life is the life expectancy at birth, which in Slovakia is constantly increasing, but compared to other EU Member States is very low. The analysis and comparison of health status of the population shows that the most frequent causes of death in Slovakia are cardiovascular and oncological diseases. While the percentage of deaths from circulatory disease in the years 2007 - 2013 in both men and women declined, in case of cancer diseases this indicator had an increasing tendency.

Although the preparation of the Operational Programme Environment runs for several years before the adoption of the Europe 2020 strategy, part of the objectives of the programme, that is in line with the strategy, remains valid. This also includes support for the development of environmental infrastructure that the National Reform Programme, which transformed the objectives of the strategy at national level, identified as a key in terms of economic development of Slovakia. The programme also supports reduction of greenhouse gas emissions, increasing the share of renewable energy sources and increasing energy efficiency, which is one of the main priorities of the Europe 2020 strategy.

The feasibility of experimental evaluation of impacts in the Operational Programme Environment is minimal. Rigorous estimates of impacts are apparently not possible in environmental projects and programmes, with the exception of pre-planned small-scale experiments. Approaches such as "counterfactual impact evaluation" are not suitable for evaluating complex interventions such as operational programmes, they evaluate the homogenous large-scale interventions with lots of data.

Based on the findings we recommend to consider mainly the following:

- where it is effective and in accordance with the legislation, to implement public procurement by especially established unit within the Managing Authority or intermediate body,
- at the Ministry level, try the standard reporting of financial data (contracted, disbursed) and set up the monitoring and reporting of identical indicators for thematically identical support schemes,
- identify benchmarks that allow sort out the priority projects in view of international obligations
- to support only those interventions in the field of flood protection that are included in flood risk management plan,
- in the case of the heat sources to take into account not only the aspects of energy efficiency but also air quality requirements,
- further improvement of air quality monitoring system,
- ensure the purchase of land and land reform in Natura 2000 territories, and to focus attention on educating, informing, persuading and involvement of the public in key issues of environmental protection.

2 Úvod

Rámec pre environmentálnu politiku Európskej únie (EÚ) v rokoch 2002 – 2012 určoval aj 6. Environmentálny akčný plán EÚ, ktorý predstavoval environmentálny pilier stratégie trvalo udržateľného rozvoja. Tento plán stanovil štyri prioritné oblasti: zmenu klímy; prírodu a biodiverzitu; zdravie a kvalitu života; a prírodné zdroje a odpady. Pre každú oblasť definoval špecifické ciele a kroky určené pre úroveň EÚ, ktoré vyžadovali implementačnú podporu zo strany členských štátov.

Súčasťou prístupového procesu Slovenskej republiky do EÚ bola aj transpozícia a implementácia tzv. environmentálneho acquis¹, ktorej rámec bol určený vyššie spomenutým Environmentálnym akčným plánom EÚ. V rokoch 2001 a 2002 bolo v rámci plnenia negociačných záväzkov v environmentálnej oblasti schválených niekoľko zákonov, ktorými SR prebrala smernice a nariadenia EÚ. Po roku 2002 sa úsilie sústredilo hlavne na budovanie administratívnych kapacít a inštitúcií. Po vstupe SR do EÚ sú legislatívne normy preberané priebežne a zapracúvajú sa do slovenskej legislatívy. Právny rámec v oblasti životného prostredia sa priebežne aktualizuje a mení. Plnenie predvstupových záväzkov vo všetkých oblastiach environmentálneho acquis pravidelne monitorujú, vyhodnocujú a reportujú zodpovedné inštitúcie, ich neplnenie Európska komisia penalizuje.

Environmentálna legislatíva pozostávala z približne 70 nariadení, ktoré boli priebežne niekoľkokrát doplnené takzvanými „dcérskymi“ nariadeniami a relevantnými smernicami. Spolu je to vyše 300 právnych dokumentov a ich počet priebežne narastá. Medzi hlavné priority práva EÚ v oblasti životného prostredia patrí ovzdušie, voda, odpady, klimatická zmena a ochrana prírody, ďalej je to kontrola priemyselného znečistenia a rizík, chemických látok, geneticky modifikovaných organizmov a jadrovej bezpečnosti. Jednotlivé opatrenia sú stanovené v Národnom programe pre prijatie acquis communautaire. Časť týchto opatrení je realizovaná aj prostredníctvom podpory poskytnutej z OP ŽP.

Environmentálne acquis patrí medzi finančne najnáročnejšie oblasti európskeho práva. Celkové náklady v rámci 10 predvstupových krajín boli odhadnuté ročne na asi 10 miliárd €. ² V roku 2002 predstavovali celkové náklady ochrany životného prostredia necelú 1 miliardu € za rok, t.j. 3,52 percenta HDP SR a predpokladal sa ich vzostup³. Celkové náklady SR na implementáciu právnych predpisov EÚ v oblasti vodného hospodárstva, ochrany ovzdušia, odpadového hospodárstva a ochrany prírody a krajiny boli odhadnuté na zhruba 6,9 miliárd €, asi 15% z nich (1 015 tis. €) si vyžiadala realizácia opatrení do roku 2006. Stav plnenia acquis k 30.3.2007 a finančný plán implementácie environmentálneho acquis bol popísaný v dokumente Stav a perspektívy implementácie environmentálneho acquis SR predloženom na rokovanie vlády⁴. Finančná náročnosť implementácie právnych predpisov EÚ v jednotlivých oblastiach životného prostredia bola následne zohľadnená pri prerozdelení finančnej alokácie OP ŽP na jednotlivé prioritné osi. Vzhľadom na náročnosť záväzkov vyplývajúcich z environmentálneho acquis bolo nutné zabezpečiť okrem fondov EÚ aj doplnkové zdroje zo štátneho rozpočtu.

¹ acquis communautaire je súhrn výsledkov legislatívnej činnosti Európskej únie, ktoré tvoria zmluvy a právne akty vydané na základe týchto zmlúv orgánmi Únie (teda primárne a sekundárne, právo Súdu prvej inštancie a Súdneho dvora Európskeho spoločenstva); environmentálne acquis je zamerané na zmluvy a právne akty v oblasti ochrany životného prostredia

² ECOTEC, The benefits of compliance with the environmental acquis for the candidate countries, 2001

³ Sloboda, D., Slovensko v EÚ – vplyv eurofondov a environmentálnych regulácií
<http://www.institute.sk/upload/rk/Sloboda.pdf>

⁴ <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=12178>

Plánovanie Operačného programu Životné prostredie (OP ŽP) vychádzalo z analýzy aktuálnej environmentálnej situácie v Slovenskej republike (SR) a zohľadňovalo predovšetkým požiadavky vyplývajúce z environmentálneho acquis vrátane prechodných období stanovených pre SR v Zmluve o pristúpení k Európskej únii (EÚ). Úlohou OP ŽP bolo zabezpečiť plnenie opatrení, ktorých realizácia bola z pohľadu implementácie environmentálneho acquis prioritou a to konkrétne v oblasti vodného hospodárstva, ochrany ovzdušia, odpadového hospodárstva a ochrany prírody. OP ŽP tak svojimi aktivitami prispieval k plneniu časti environmentálneho acquis. V rámci hodnotenia sa venujeme len tým oblastiam, ktorá majú priamy vzťah k aktivitám podporovaným z OP ŽP – čo je oblasť vôd, ovzdušia, odpadov a ochrany prírody.

Operačný program Životné prostredie podporuje realizáciu opatrení, ktoré priamo alebo nepriamo súvisia s plnením požiadaviek acquis v rámci:

- prioritnej osi 1 „Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd“ aktivitami realizovanými pod operačnými cieľmi:
 - zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov,
 - odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ,
 - zabezpečenie primeraného sledovania a hodnotenia stavu povrchových vôd a podzemných vôd.
- prioritnej osi 2 „Ochrana pred povodňami“ aktivitami realizovanými pod operačným cieľom:
 - ochrana pred povodňami,
- prioritnej osi 3 „Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy“ aktivitami realizovanými pod operačnými cieľmi:
 - ochrana ovzdušia,
 - minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie.
- prioritnej osi 4 „Odpadové hospodárstvo“ aktivitami realizovanými pod operačnými cieľmi:
 - podpora aktivít v oblasti separovaného zberu odpadov,
 - podpora aktivít na zhodnocovanie odpadov,
 - nakladanie s nebezpečnými odpadmi spôsobom priaznivým pre životné prostredie,
 - riešenie problematiky environmentálnych záťaží vrátane ich odstraňovania
 - uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov.
- prioritnej osi 5 „Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny“ aktivitami realizovanými pod operačnými cieľmi:
 - zabezpečenie priaznivého stavu biotopov a druhov prostredníctvom vypracovania a realizácie programov starostlivosti o chránené územia vrátane území Natura 2000 a programov záchrany pre kriticky ohrozené druhy rastlín, živočíchov a území vrátane realizácie monitoringu druhov a biotopov,
 - zlepšenie infraštruktúry ochrany prírody a krajiny prostredníctvom budovania a rozvoja zariadení ochrany prírody a krajiny vrátane zavedenia monitorovacích systémov za účelom plnenia národných a medzinárodných záväzkov,
 - zlepšenie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti, vrátane posilnenia spolupráce a komunikácie so zainteresovanými skupinami, a
- prioritnej osi 7 „Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému“ aktivitami realizovanými pod operačným cieľom:
 - budovanie povodňového varovného a predpovedného systému.

3 Cieľ hodnotenia

Súčasťou Plánu hodnotení na programové obdobie 2007 – 2013 schváleného Monitorovacím výborom je aj **Ucelené tematické hodnotenie OP ŽP z hľadiska jeho prínosu k plneniu požiadaviek vyplývajúcich z environmentálneho acquis a dopadov na životné prostredie a verejné zdravie**. Jeho úlohou je na základe zadania poskytnúť ucelené hodnotenie OP ŽP z hľadiska prínosu programu k plneniu požiadaviek vyplývajúcich z environmentálneho acquis a dopadov na životné prostredie. Jeho cieľom je posúdiť:

- aktuálny stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ v oblasti environmentálneho acquis, a
- príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k splneniu uvedených požiadaviek.

Súčasne v rámci hodnotenia na základe požiadavky v zadaní hodnotenie analyzuje:

- v oblastiach, ktoré nesplnili požiadavky právnych predpisov EÚ, vplyv alokácií a cieľov OP ŽP na tento stav,
- vplyv realizácie OP ŽP na životné prostredie a verejné zdravie,
- prínos OP ŽP vo svetle cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti životného prostredia, a
- možnosti použitia metódy counterfactual impact evaluation (porovnávacie hodnotenie vplyvu) pri hodnotení dopadov OP ŽP na životné prostredie a verejné zdravie (VZ).

Súčasťou zadania je aj predloženie odporúčaní pre implementáciu následného OP v programovom období 2014 – 2020.

Hodnotenie porovnáva plánovaný a skutočný stav plnenia environmentálneho acquis a to na základe hodnôt fyzických (výstupových, výsledkových, dopadových, core) aj finančných ukazovateľov. Keďže zo zadania vyplynula požiadavka zhodnotiť príspevok OP ŽP k plneniu environmentálneho acquis, rozsah zadania v zmysle času sa týka obdobia implementácie OP ŽP, čiže ide o programové obdobie 2007 – 2013, resp. v rámci oprávneného obdobia realizácie až do roku 2015 (podľa dostupnosti údajov). Všade tam, kde to umožnila dostupnosť údajov (hlavne ukazovateľov) pokrýva hodnotenie stav k 30. júnu 2015. Časť dopadov OP ŽP, ktorá dokladuje plnenie záväzkov acquis, je pozorovateľná aj monitorovaná už v súčasnosti, niektoré dopady však bude možné zdokladovať až v najbližších rokoch. V prípade finančných ukazovateľov sme v hodnotení príspevku OP ŽP zohľadnili čerpané prostriedky⁵, ktoré už reálne mohli priniesť monitorovateľné efekty. Alokované a zazmluvnené prostriedky by vzhľadom na čerpanie OP ŽP nevystihli realitu a skresľovali by hodnotenie. Väčšina ostatných zdrojov neposkytuje finančné údaje v takejto štruktúre a preto sú použité zazmluvnené prostriedky. Nepresnosti sú menšie aj kvôli tomu, že ide zväčša o menšie zdroje a nie je tu výrazný rozdiel medzi zazmluvnenými a čerpanými prostriedkami.

⁵ zväčša ide o EÚ zdroje, hodnoty vrátane kofinancovania, ktoré lepšie vystihujú reálne investované prostriedky boli k dispozícii len na úrovni celej prioritnej osi, nie pre jednotlivé skupiny intervencií

4 Metodika hodnotenia

Nakoľko implementácia projektov OP ŽP ešte stále pomerne intenzívne prebieha, toto hodnotenie môže odrážať len **aktuálny, nie konečný** stav príspevku OP ŽP k plneniu acquis. Vzhľadom na širokú škálu aktivít realizovaných v rámci OP ŽP sa niektoré efekty prejavujú skôr (napr. novo inštalované zariadenia na zníženie emisií, aj keď aj tieto majú skúšobnú prevádzku), kým iné potrebujú dostatočný časový priestor, čo môže byť aj viac ako rok na to, aby dosiahli plánované dopady (napr. vybudovanie prípojky k novej kanalizácii). Ďalším výrazným obmedzením je dostupnosť údajov. Časť ukazovateľov, ktoré kvantifikujú dopady, je poskytovaná vo forme štatistických údajov niekedy aj s dvojročným omeškaním. Štatistické ukazovatele sa môžu preto líšiť, pokiaľ ide o obdobie ich sledovania. Niektoré hodnoty sú štatisticky odhadnuté/ dopočítané na základe doterajších trendov ich vývoja. Takto odhadnuté hodnoty sú vždy uvedené aj s podrobným popisom metódy ich odhadu. Aj z toho dôvodu bude mať hodnotenie množstvo rôznych obmedzení, ktoré umožnia len približný odhad efektov. Všetky tieto obmedzenia sú v hodnotiacej správe uvedené.

Hodnotenie bolo realizované na základe údajov dostupných z rôznych zdrojov (desk review). Na hodnotenie sme použili oficiálne údaje z verejne dostupných portálov a zdrojov, predovšetkým údaje zverejňované Štatistickým úradom SR⁶ a Ministerstvom životného prostredia SR⁷, údaje zo správ zasielaných na základe požiadaviek jednotlivých nariadení a smerníc EÚ⁸, údaje z monitorovacích správ OP ŽP, výročných správ OP ŽP⁹, prípadne ďalších zdrojov (Recyklačný fond, Environmentálny fond¹⁰, Nórska a Švajčiarska finančná mechanizmus). Zdrojmi údajov boli hlavne výročné a súhrnné správy ako aj agregované hodnoty údajov ukazovateľov z monitorovacieho systému ITMS za OP ŽP. Zber dát zo sekundárnych zdrojov prebiehal samostatne pre každú zo 4 stanovených oblastí environmentálneho acquis (vodné hospodárstvo, ovzdušie, odpadové hospodárstvo, ochrana prírody a krajiny), ktoré boli predmetom intervencií OP ŽP. V oblasti odpadového hospodárstva sa analyzovali strategické a plánovacie dokumenty, predovšetkým Program odpadového hospodárstva SR a krajov, Program predchádzania vzniku odpadu SR, Stratégia obmedzovania ukladania biologicky rozložiteľných odpadov na skládky odpadov a ďalšie relevantné dokumenty. Údaje o plnení požiadaviek európskej legislatívy boli získané z portálu rezortu životného prostredia enviroportal.sk a z rôznych analýz a správ Európskej environmentálnej agentúry¹¹ alebo výstupov niektorých projektov¹². Ako ďalšie dôležité zdroje sekundárnych údajov boli využité už realizované hodnotenia OP ŽP na Slovensku či štúdie podobného charakteru v zahraničí.

Okrem sekundárnych údajov boli prostredníctvom dotazníkov a rozhovorov získané aj primárne údaje. V oblasti vodného hospodárstva boli hlavnými zdrojmi primárnych informácií:

- Sekcia vód MŽP SR,
- Výskumný ústav vodného hospodárstva,
- Slovenský hydrometeorologický ústav, a
- Slovenská agentúra životného prostredia

⁶ Štatistický úrad SR: Odpady v Slovenskej republike. Ročné publikácie.

⁷ www.enviroportal.sk

⁸ <http://www.sazp.sk/public/index/go.php?id=654>

⁹ www.opzp.sk

¹⁰ Pozri Príloha 6

¹¹ <http://www.eea.europa.eu/sk/publications>

¹² napr. Analýza investičných potrieb pre dobudovanie recyklačných a zberových kapacít v SR s výhľadom do roku 2012, Ernst & Young, k. s., marec 2009 alebo Analýza činnosti Recyklačného fondu, MŽP SR, máj 2011

Za oblasť ochrany ovzdušia boli získané informácie od:

- Asociácie priemyselnej ekológie na Slovensku,
- Slovenského zväzu výrobcov tepla a od
- prevádzkovateľov zdrojov znečisťovania ovzdušia z priemyslu, energetiky aj verejného sektora.

Užitočné boli aj informácie zo štúdie Asociácie priemyselnej ekológie na Slovensku pre Ministerstvo hospodárstva SR o dopadoch smernice 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách na priemysel a energetiku SR.

Hlavným zdrojom primárnych informácií pre oblasť odpadov bol dotazník (Príloha 12) a pološtruktúrované rozhovory s relevantnými aktérmi/ odborníkmi v príslušnej oblasti. Touto formou boli oslovení kompetentní predstavitelia subjektov, ktoré sa zaoberajú problematikou odpadov a nakladania s nimi, konkrétne to boli:

- Asociácia podnikateľov v odpadovom hospodárstve
- Asociácia priemyselnej ekológie na Slovensku
- Republiková únia recyklačného priemyslu
- Slovenská agentúra životného prostredia
- Spoločnosť priateľov Zeme
- Slovenská technická univerzita v Bratislave – Strojnícka fakulta
- Slovenská technická univerzita v Bratislave – Fakulta chemickej a potravinárskej technológie
- Technická univerzita v Košiciach – Hutnícka fakulta

V oblasti ochrany prírody a krajiny boli oslovení reprezentanti nasledovných inštitúcií:

- Sekcia ochrany prírody MŽP SR,
- Štátna ochrana prírody SR,
- Slovenská akadémia vied a
- mimovládne organizácie.

Trianguláciou údajov z rôznych zdrojov bola overená spoľahlivosť a validita údajov. V prípade údajov z monitorovacích správ projektov OP ŽP, z ktorých sú agregované aj hodnoty ukazovateľov na úrovni programu, je aj spoľahlivosť aj validita údajov pomerne nízka. Niektoré zo sledovaných ukazovateľov sú objektívne neoveriteľné a väčšina údajov reportovaných prijímateľmi nie je verifikovaná. Značné disproporcie sa objavili pri monitorovaní plnenia ukazovateľov, kde vzájomne súvisiace ukazovatele vykazovali rozporuplné hodnoty (napr. projekty PO 4 vybudovali len ¼ pôvodne plánovaných zariadení na energetické zhodnocovanie, ale množstvo energeticky zhodnoteného odpadu je trikrát väčšie ako bol plánovaný cieľ). Rovnako cieľové hodnoty niektorých ukazovateľov v porovnaní s alokovanou sumou neponúkali zmysluplné vysvetlenie, týka sa to napr. počtu novovytvorených pracovných miest, ktoré sú skôr vedľajším efektom ako ukazovateľom plnenia cieľov (Príloha 13). Všetky obmedzenia, ktoré sa týkajú zberu údajov a ich analýzy sú, tam kde je to relevantné, detailnejšie uvedené v hodnotiacej správe. Podobný problém validitou údajov vykázali aj finančné odhady plánované na environmentálne acquis, kde rôzne zdroje uvádzali výrazne odlišné finančné potreby často v neporovnateľnej štruktúre údajov (za iné obdobie, oblasť a pod.).

Ak to kvalita a charakter resp. štruktúra dát umožňuje, analýza údajov vychádza z porovnania plánovaných a dosiahnutých hodnôt ukazovateľov. Príspevok OP ŽP je vypočítaný ako výsledná monitorovaná hodnota ukazovateľov, ktoré boli dosiahnuté od roku 2007 do 30. júna 2015. Baseline hodnoty uvedené v OP ŽP nie sú uvedené ako počiatočné hodnoty¹³, ale hodnoty ukazovateľov dosiahnuté v predchádzajúcom programovom období 2004 – 2006. Ak nie sú k dispozícii ukazovatele, je príspevok OP ŽP odhadnutý výpočtom z finančných dát. Takýto príspevok je stanovený ako percentuálny podiel čerpaných finančných zdrojov OP ŽP (EÚ, alebo EÚ vrátane štátneho rozpočtu a kofinancovania ak bol tento údaj k dispozícii) na špecifický typ intervencie z celkového objemu všetkých domácich aj externých finančných zdrojov investovaných (často len zazmluvnených) na daný typ intervencií. Celkový objem finančných zdrojov môže okrem zdrojov OP ŽP zahŕňať aj zdroje iných OP, granty z Environmentálneho fondu (EF), Recyklačného fondu (RF), z Nórskeho alebo Švajčiarskeho finančného mechanizmu (NFM, ŠFM), príp. z ďalších zdrojov EÚ ako napr. LIFE, programy cezhraničnej spolupráce a pod. ak boli v dostatočne veľkom objeme. Zdroje súkromných investorov nie sú zohľadnené vzhľadom k tomu, že sú v tomto kontexte zanedbateľné a nie sú verejne dostupné.

¹³ tie musia byť v prípade výstupových ukazovateľov nulové

5 Zistenia a závery

Zistenia a závery sú kvôli lepšej prehľadnosti štruktúrované podľa jednotlivých tematických oblastí (1. vodné hospodárstvo, 2. ovzdušie, 3. odpadové hospodárstvo, 4. ochrana prírody a krajiny), ktoré sú súčasťou environmentálneho acquis aj OP ŽP. Obsahujú odpovede na tie otázky hodnotenia, ktoré sa týkajú každej z týchto oblastí. Ďalšie hodnotiace otázky všeobecného charakteru sú rozpracované samostatne. Základný prehľad o financiách OP ŽP je v Prílohe 14.

5.1 Vodné hospodárstvo

Oblasť vodného hospodárstva je v OP ŽP zastrešená prioritnou osou (PO) 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd, PO 2 Ochrana pred povodňami a PO 7 Budovanie povodňového varovného a predpovedného systému (POVAPSYS).

Na prioritnú os 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd bola alokovaná viac ako polovica všetkých zdrojov OP ŽP (1,1 mld. €, t.j. 51,9%). Táto prioritná os je okrem zásobovania obyvateľstva pitnou vodou zameraná aj na zabezpečenie odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd verejnou kanalizáciou a sledovanie a hodnotenie stavu povrchovej vody a podzemnej vody v SR.

Prioritnú os 1 OP ŽP tvoria tri oblasti intervencií, ktoré rôznou mierou prispievajú k plneniu povinností vyplývajúcich z environmentálneho acquis (Príloha 1):

1.1 Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov

Toto opatrenie nerieši záväzky vyplývajúce z acquis, tie sa týkajú kvality pitnej vody. Aktivity v rámci tohto opatrenia OP ŽP sa sústredili na zabezpečenie prístupu čo možno najväčšieho počtu obyvateľov k pitnej vode a zabezpečenie obslužnosti územia pitnou vodou z verejného vodovodu, čo nie je súčasťou požiadaviek európskej legislatívy. OP preto monitoruje dĺžku novovybudovaných rozvodov pitnej vody (v km) a počet obyvateľov pripojených k novovybudovaným rozvodom pitnej vody. Predmetom podpory nebola kvalita vody, ktorá je súčasťou acquis, aj keď pochopiteľne základné štandardy kvality musia byť dodržané. Alokovaná čiastka na tento typ aktivít bola 101,1 mil. € (EÚ a SR).

1.2 Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ

Aktivity tohto opatrenia priamo súvisia s plnením záväzkov SR vyplývajúcich zo Zmluvy o pristúpení k EÚ, t.j. stanovených prechodných období na implementáciu smernice Rady 91/271/EHS, a vyplývajú z Národného programu Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS (Príloha 2). Uplatnenie uvedeného prístupu má zabezpečiť plnenie záväzkov SR k prechodným obdobiam smernice Rady 91/271/EHS – k rokom 2008, 2010, 2012 a 2015 - uvedených v Zmluve o pristúpení k EÚ. Na tieto aktivity boli vyčlenené najväčšie zdroje, vo výške takmer 90% alokácie na PO 1 985,1 mil. € (EÚ a SR).

1.3 Zabezpečenie primeraného sledovania a hodnotenia stavu povrchových vôd a podzemných vôd

Sledovanie a hodnotenie stavu povrchovej vody a podzemnej vody v SR v súčasnosti upravuje zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) a vykonávacia vyhláška č. 418/2010 Z. z. o vykonaní niektorých ustanovení vodného zákona, v ktorých sú transponované požiadavky vyplývajúce pre

SR z Rámцovej smernice o vodách (RSV). Na aktivity v tejto oblasti bolo alokovaných 25,1 mil. € (EÚ a ŠR).

5.1.1 Požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ

Hlavné úlohy vyplývajúce zo Zmluvy o pristúpení SR k EÚ sa v oblasti vodného hospodárstva týkali predovšetkým Smernice Rady č. 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd. Európska únia (EÚ) akceptovala požadované prechodné obdobie s nasledujúcimi sumárnymi prechodnými cieľmi: do 31.decembra 2010 všetky aglomerácie s počtom ekvivalentných obyvateľov¹⁴ (EO) nad 10 000 a do 31.decembra 2015 všetky aglomerácie s počtom ekvivalentných obyvateľov medzi 2 000 a 10 000 budú v súlade so smernicou. Proces prijímania právnych predpisov EÚ v oblasti vodného hospodárstva je detailnejšie popísaný v Prílohe 1.

Ciele podľa Zmluvy o pristúpení k EÚ uvádzali nasledovné termíny:

- do 31.12.2004 - súlad s požiadavkami smernice podľa článkov 3 a 4 smernice pre 83 % všetkého biologicky odstrániteľného znečistenia vyprodukovaného v aglomeráciách nad 2 000 EO,
- do 31.12.2008 - súlad s požiadavkami smernice podľa článkov 3 a 4 smernice pre 91 % všetkého biologicky odstrániteľného znečistenia vyprodukovaného v aglomeráciách nad 2 000 EO,
- do 31.12.2010 - súlad s požiadavkami smernice podľa článkov 3, 4 a 5(2) smernice pre všetko biologicky odstrániteľné znečistenie vyprodukované vo všetkých aglomeráciách nad 10 000 EO,
- do 31.12.2012 - súlad s požiadavkami smernice podľa článkov 3 a 4 smernice pre 97 % všetkého biologicky odstrániteľného znečistenia vyprodukovaného v aglomeráciách nad 2 000 EO,
- do 31.12.2015 - súlad s požiadavkami smernice podľa článkov 3 a 4 smernice pre všetko biologicky odstrániteľné znečistenie vyprodukované v aglomeráciách nad 2 000 EO,
- priebežne zabezpečovať primerané čistenie odpadových vôd vo všetkých aglomeráciách pod 2 000 EO, ktoré majú vybudovanú stokovú sieť.

Pre smernicu Rady č. 98/83/ES z 3. novembra 1998 o kvalite vody určenej pre ľudskú spotrebu (gestor Ministerstvo zdravotníctva SR resp. Úrad verejného zdravotníctva - UVZ) bolo pôvodne požadované prechodné obdobie do roku 2008. Na základe diskusie s EK vyplynulo, že je možné využiť existujúci článok 9 tejto smernice, ktorým sú upravené podmienky na výnimky, súvisiace s jej implementáciou. Smernica stanovuje parametre pre kvalitu vody na pitie. Podľa stanoviska UVZ niektoré vodárenské spoločnosti nespĺňajú uvedené parametre, ktoré stanovuje smernica. O výnimky možno požiadať maximálne trikrát, maximálne na obdobie troch rokov. Výnimka bola uplatnená pre 42 poskytovateľov pitnej vody.

Pre smernicu Rady č. 91/676/EHS z 12. decembra 1991 o ochrane vôd pred znečistením spôsobeným dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov využíva SR (gestor Ministerstvo pôdohospodárstva SR) ustanovenia existujúcej smernice, ktoré umožňujú vypracovanie akčných programov na znižovanie znečistenia vôd dusičnanmi, spôsobeného poľnohospodárskymi zdrojmi v “zraniteľných oblastiach” do doby vstupu a ich implementáciu počas nasledujúceho obdobia 4 rokov.

¹⁴ Ekvivalentný obyvateľ – 1 EO je množstvo biologicky odstrániteľného organického znečistenia vyjadreného hodnotou ukazovateľa biochemická spotreba kyslíka za päť dní (BSK5), ktorá je ekvivalentná znečisteniu 60 g BSK5 produkovanému jedným obyvateľom za deň [§ 2 písmeno s) zákona č. 364/2004 Z. z.]

Z vyššie uvedeného prehľadu hlavných úloh vyplývajúcich zo Zmluvy o pristúpení Slovenskej republiky k Európskej únii je zrejmé, že pre rezort MŽP SR okrem korektnej transpozície všetkých smerníc vyplývajúcich z environmentálneho acquis EÚ v oblasti vôd a ich implementácie, je najdôležitejšia Smernica Rady č. 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd a jej implementácia v dohodnutých termínoch. Tieto požiadavky boli na národnej úrovni premietnuté v koncepcných materiáloch¹⁵, ďalšie detaily sú v Prílohe 2.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2006/60/ES ukladá členským štátom povinnosť začať monitorovanie vôd v termíne do 22. 12. 2006. Rámcový program monitorovania stavu vôd na roky 2010 – 2015 bol prijatý MŽP SR ako záväzný pre národný program monitorovania. Tento bol spracovaný za účelom definovania zásad pre návrhy programov monitorovania vôd na jednotlivé roky a metodického usmernenia realizácie monitorovania vôd na území SR, v rozsahu požiadaviek Rámцovej smernice o vodách (RSV) v súlade s požiadavkami tzv. vodného zákona č. 364/2004 Z.z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

Prirodzene vstupom SR do EÚ nám vyplynuli povinnosti ako členskému štátu transponovať a implementovať všetky smernice, nariadenia a rozhodnutia v oblasti vôd. Ide predovšetkým o RSV a s ňou súvisiace smernice ako je smernica o hodnotení a manažmente povodňových rizík.

5.1.2 Stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ

Plnenie požiadaviek vychádza z údajov, ktoré sú na základe povinností členských štátov reportované EK. Pre oblasť odkanalizovania a čistenia odpadových vôd sú k dispozícii nasledovné informácie. Podľa aktuálnych zistení z vodárenských spoločností a obecných úradov, aj keď všetky údaje o kanalizácii a čistiarnach odpadových vôd (ČOV) ešte neboli štatisticky evidované, je verejná kanalizácia/stoková sieť v prevádzke v 997 obciach, čo je 34,5% z celkového počtu obcí v SR. Stoková sieť je rozostavaná v 192 obciach. 988 obcí je napojených na ČOV (vlastná ČOV alebo ČOV v inej obci) a 100 má rozostavané ČOV. Údaje o štruktúre aglomerácií Slovenska pri veľkostných kategóriách nad 2 000 EO pri hodnoteniach stavu a vývoja v rokoch 2007 – 2012 sú uvedené v Prílohe č. 3. Plnenie aktuálnych cieľov smernice Rady 91/271/EHS o čistení mestských odpadových vôd v znení smernice 98/15/ES je uvedené v Tabuľka 1.

Tabuľka 1 Plnenie cieľov smernice Rady 91/271/EHS o čistení mestských odpadových vôd v znení smernice 98/15/ES

Ciele podľa Zmluvy o pristúpení k EÚ	Plnenie cieľov v %					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
aglomerácie nad 10 000 EO	-	-	40,34 ¹⁶	51,51 ¹⁶	65,52 ¹⁷	64,25

¹⁵ Národný program Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd v znení smernice Komisie 98/15/ES a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady 1882/2003/ES, Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR, Vodný plán Slovenska, Rámcový program monitorovania stavu vôd na roky 2010 – 2015, Program monitorovania stavu vôd na príslušný rok

¹⁶ Za rok 2009 sa hodnotili len ČOV čistiace komunálne odpadové vody z aglomerácií nad 2 000 EO, ktorým prešlo prechodné obdobie k 31.12.2004 a 31.12.2008. Za rok 2010 sa hodnotili už všetky ČOV čistiace odpadové vody z aglomerácií nad 2 000 EO, preto nie je možné vzájomne porovnávať uvedené údaje v týchto rokoch pre články 4 a 5 smernice.

¹⁷ V roku 2011 v aglomeráciách nad 10 000 EO bolo evidovaných 84 jedinečných ČOV, pričom niektoré z nich čistia odpadové vody z viacerých aglomerácií alebo sú aj prípady, keď odpadové vody jednej aglomerácie sú čistené viacerými ČOV. Z celkového počtu jedinečných ČOV, článku 5 smernice vyhovovalo 61 jedinečných ČOV.

Ciele podľa Zmluvy o pristúpení k EÚ	Plnenie cieľov v %					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
aglomerácie nad 2 000 EO	71,2 ¹⁸	62,5	80,4	86,0	86,21	86,27

Zdroj: Situačné správy o zneškodňovaní komunálnych odpadových vôd a čistiarenských kalov v SR za roky 2007 až 2012, MŽP SR

Pri interpretácii uvedených výsledkov plnenia cieľov smernice je potrebné brať do úvahy informácie uvedené v poznámkach. Uvádzané dáta za roky 2007 – 2012 zodpovedajú vývoju vtedajšej úrovni poznatkov. Sledované ukazovatele sú uvádzané ako plnenie cieľov smernice a nie sú porovnateľné s ukazovateľmi monitorovanými OP ŽP.

Zo Situačnej správy o zneškodňovaní komunálnych odpadových vôd a čistiarenských kalov v Slovenskej republike za roky 2011 a 2012 - vrátane vyhodnotenia roku 2012 vyplýva, že SR sa nepodarilo splniť ciele podľa Zmluvy o pristúpení k EÚ:

- do 31.12.2010 nebol dosiahnutý súlad s požiadavkami smernice podľa článkov 3, 4 a 5(2) pre všetko biologicky odstrániteľné znečistenie vyprodukované vo všetkých aglomeráciách nad 10 000 EO. V roku 2012 bolo v súlade s článkom 5 smernice odstraňované znečistenie zodpovedajúce 2 484 181 EO, čo predstavovalo 64,3% vyprodukovaného znečistenia z aglomerácií nad 10 000 EO. V týchto aglomeráciách bolo evidovaných 86 jedinečných ČOV, pričom niektoré z nich čistia odpadové vody z viacerých aglomerácií alebo sú aj prípady, keď odpadové vody jednej aglomerácie sú čistené viacerými ČOV. Z celkového počtu jedinečných ČOV, článku 5 smernice vyhovovalo 56 jedinečných ČOV.

Z celkového počtu aglomerácií nad 10 tis. EO SR, u ktorých sa vyžadovalo zabezpečiť alebo zlepšiť čistenie odpadových vôd v súlade s požiadavkou smernice 91/271/EHS (68) – stav realizácie k decembru 2012 bol nasledovný:

- 16 aglomerácií – stavebné práce sú ukončené,
- 15 aglomerácií – výstavba alebo rekonštrukcia prebieha,
- 16 aglomerácií – v projektovej príprave a
- 21 aglomerácií – práce neboli začaté.
- do 31.12.2012 bol dosiahnutý súlad s požiadavkami smernice podľa článkov 3 a 4 smernice pre na 86,3% namiesto 97% všetkého biologicky odstrániteľného znečistenia vyprodukovaného v aglomeráciách nad 2 000.

Požiadavky vplývajúce zo smernice Rady 91/271/EHS na odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd pre aglomerácie nad 2 000 EO, ktorých splnenie je záväzkom SR voči EÚ do 31. 12. 2015, nebudú v plnej miere splnené.

- K 31. 12. 2012 bol pre čl. 3 smernice (hodnotenie stokových sietí v aglomeráciách nad 2 000 EO) dosiahnutý súlad na 88%, pre čl. 4 smernice (hodnotenie biologického odstraňovania znečistenia na ČOV v aglomeráciách nad 2 000 EO) bolo vyhovujúco čistených 85% celkového vyprodukovaného znečistenia v aglomeráciách nad 2 000 EO.

¹⁸ Vyhodnotenie súvisiace s podielom organického znečistenia, ktoré v roku 2007 bolo odvádzané stokovými sieťami a vyhovujúcim spôsobom čistené, sa týkalo 3 745 147 EO, čo zodpovedalo 71,2% z celkového uvažovaného organického potenciálu znečistenia.

- V súlade s čl. 5 ods. 2 smernice (hodnotenie prísnejšieho odstraňovania znečistenia na ČOV v aglomeráciách nad 10 000 EO) bolo k referenčnému obdobiu čistených 64,3% celkového vyprodukovaného znečistenia z aglomerácií nad 10 000 EO.
 - V aglomeráciách nad 10 000 EO podľa posledných analýz nastal výraznejší posun v plnení požiadaviek smernice 91/271/EHS. V rámci 84 aglomerácií nad 10 000 EO je 50 aglomerácií v súlade s čl. 5 ods. 2 smernice.
 - Rovnako v aglomeráciách od 2 000 EO do 10 000 EO nastal pokrok v dosahovaní súladu v odvádzaní a čistení komunálnych odpadových vôd. V súlade s čl. 3 a čl. 4 smernice je 127 aglomerácií od 2 000 EO do 10 000 EO.
- K 15. 9. 2015 sú v štádiu ukončenia resp. realizácie projekty financované z prostriedkov OP ŽP týkajúce sa 164 aglomerácií nad 2 000 EO, ktoré po ukončení a uvedení do prevádzky budú spĺňať požiadavky smernice.

V OP ŽP bola na operačný cieľ 1.2 alokovaná najvyššia čiastka a k 31.12.2014 boli čerpané prostriedky v objeme necelých 30%. Podľa Národného programu pre vykonanie smernice Rady 91/271/EHS na odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd aktualizovaného v roku 2012 boli vyčíslené predpokladané náklady na implementáciu tejto smernice. Odhadované investičné náklady za celú smernicu podľa Národného programu pre vykonanie smernice predstavovali 2 347 mil. € (Tabuľka 2).

Tabuľka 2 Kumulatívne investičné náklady v mil. €

Obdobie	Celkové predpokladané náklady			Čerpané z OP ŽP, EF, a NFM 2009-14 (v mil. €, k 31.12.2014)
	na čl. 3	na čl. 4, 5, 6, 7 a 14	smern. 91/271/EHS	
od 1.1.2000 do 31.12.2004	1 215	595	1 810	-
od 1.1.2000 do 31.12.2008	1 327	669	2 096	**
od 1.1.2000 do 31.12.2010	1 397	699	2 196	-
od 1.1.2000 do 31.12.2012*	1 479	745	2 224	-
od 1.1.2000 do 31.12.2015*	1 550	797	2 347	610,6

Zdroj: Národný program pre vykonanie smernice Rady 91/271/EHS na odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd, 2012

Čl. 3 Systémy na zber a odvádzanie odpadových vôd

Čl. 4, 5, 6, 7 a 14 Investičné náklady na čistiare komunálnych odpadových vôd, zariadení na úpravu a zneškodňovanie kalov

* investičné náklady v rokoch 2012 a 2015 zahŕňajú v odhadoch aj nezabezpečenú čiastku 1 117 mil. €

**Enviromagazín 5/2009, s. 19 uvádza k 31.12.2006 vynaloženú sumu 483,9 mil. €.

Oblasť monitorovania a hodnotenia stavu povrchovej vody a podzemnej vody v SR v súčasnosti upravuje zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) a vykonávacia vyhláška č. 418/2010 Z. z. o vykonaní niektorých ustanovení vodného zákona, v ktorých sú transponované požiadavky vyplývajúce pre SR zo RSV. Z uvedených dokumentov vyplývajú i príslušné povinnosti SR predkladať hlásenia EK o stave vôd.

Základnými plánovacími dokumentmi na realizáciu monitorovania stavu vôd na Slovensku sú Rámcový program monitorovania vôd Slovenska na roky 2010-2015 a Programy monitorovania vôd Slovenska pre konkrétny rok. Monitorovanie stavu vôd sa realizuje v zmysle požiadaviek RSV od roku 2007. Ročné Programy monitorovania vôd v SR sa vypracovávajú vždy vopred a sú schvaľované sekciou vôd Ministerstva životného prostredia SR. Ročné programy monitorovania vôd sa zostavujú pre každé správne územie povodia (Dunaj, Visla) a sú rozdelené na povrchové vody, podzemné vody a chránené

území. Ročné programy monitorovanie stavu povrchovej vody a podzemnej vody upresňujú monitorovacie miesta, rozsah a frekvenciu sledovania ukazovateľov. Zistené hodnoty sú centrálné archivované a využívané pre hodnotenie stavu vôd, čo je základným predpokladom návrhu opatrení v plánoch manažmentu povodí.

Hodnotenie kvality vôd Slovenska sa uskutočňuje každoročne a predstavuje komplexné hodnotenie kvality vôd na národnej úrovni podľa existujúcej právnej úpravy s implementovanou RSV do národnej legislatívy. Hodnotenia vychádzajú z údajov získaných monitorovaním stavu vôd v zmysle Programu monitorovania stavu vôd na príslušný rok, ktoré sa spracovávajú v nadväznosti na základný dokument *Rámcový program monitorovania stavu vôd na roky 2010 – 2015* prijatý MŽP SR ako záväzný pre národný program monitorovania. Tento bol spracovaný za účelom definovania zásad pre návrhy programov monitorovania vôd na jednotlivé roky a metodického usmernenia realizácie monitorovania vôd na území SR, v rozsahu požiadaviek RSV. Súhrnná správa o programoch monitorovania vôd bola spracovaná v zmysle Pokynov EK na predkladanie správ (reportovacie listy, XML schémy, ReportNet) v roku 2007 a predložená EK. Správa obsahuje informácie o monitorovacích miestach vymedzených útvarov povrchových a podzemných vôd s uvedením monitorovaných parametrov. Ďalšie podávanie správ EK, ktoré sa týka monitorovania stavu vôd v súlade s RSV sa nevyžaduje. Niektoré aktualizované údaje z výsledkov monitorovania stavu vodných útvarov boli reportované ako súčasť plánov manažmentu povodí v roku 2010.

V zmysle platnej legislatívy v nadväznosti na požiadavky RSV monitorovanie stavu vôd sa uskutočňuje vo vymedzených útvaroch povrchových a podzemných vôd a člení sa na základné, prevádzkové, prieskumné a monitorovanie chránených území. Pre 1. plánovací cyklus, ktorý končí v roku 2015 bolo vymedzených 1 760 útvarov povrchových vôd a 75 útvarov podzemných vôd. Ďalšie detaily o monitorovaní stavu vôd sú uvedené v Prílohe 4.

5.1.3 Príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k plneniu acquis

Aj keď oblasť zásobovania obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov bezprostredne neprispieva k plneniu záväzkov environmentálneho acquis, na základe dostupných údajov sme vyhodnotili akou mierou prispel OP ŽP k zlepšeniu celkovej situácie v zásobovaní pitnou vodou. Na základe štatistických údajov môžeme konštatovať, že počet obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v roku 2007 dosiahol 4 679 000, čo predstavovalo **86,6%** zásobovaných obyvateľov. Počet samostatných obcí, ktoré boli zásobované vodou z verejných vodovodov bol 2 353, čo bol 81,4% podiel. V roku 2013 bolo pitnou vodou zásobovaných 4 733 tis. obyvateľov, t.j. **87,4%** obyvateľov a počet obcí vzrástol o jednu. Z porovnania vyplýva, že v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov nastal doposiaľ len malý posun o 0,8%. Pre porovnanie, v roku 2001 bola pripojenosť 83,4% a za rovnaké obdobie do roku 2007 narástla o 4%²⁰.

Smernica Rady č. 98/83/ES o kvalite vody určenej pre ľudskú spotrebu, ktorá je v gescii MZ SR, rieši hlavne problematiku kvality pitnej vody dodávanej distribučnou sieťou, priamo v odbernom mieste spotrebiteľa. OP ŽP sa zameriava na zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov. Ide o zabezpečenie prístupu čo možno najväčšieho počtu obyvateľov k pitnej vode a zabezpečenie obslužnosti územia pitnou vodou z verejného vodovodu v dostatočnej kvalite a kvantite.

²⁰ s. 35, <http://www.enviroportal.sk/uploads/spravy/2007-02-zlozky.pdf>

Z hodnôt ukazovateľov OP ŽP možno konštatovať, že ich nastavenie pravdepodobne nebolo správne. Zatiaľ, čo cieľová hodnota ukazovateľa dĺžka novovybudovaných rozvodov pitnej vody bola splnená na 52,3%, počet obyvateľov pripojených k novovybudovaným rozvodom pitnej vody prevýšil hodnotu plánovaného ukazovateľa 1,8 násobne (Príloha 13). Priamym porovnaním údajov Štatistického úradu (ŠÚ SR) a hodnôt ukazovateľov OP ŽP (k 31.12.2013) vyplýva, že v rokoch 2009-13 celkom pribudlo na Slovensku 1 681 km vodovodných sietí (Tabuľka 3), z toho príspevok OP ŽP predstavuje 173 km²¹, t.j. 10,3%. Vo výpočte sme nezohľadnili obdobie 2007-2008, nakoľko v tom čase OP ŽP žiadne prostriedky nečerpali. V rokoch 2007 – 2013 sa navýšila celková dĺžka vodovodných sietí o 5,8% a zvýšila sa tak napojenosť obyvateľov o 0,9%.

Tabuľka 3 Prehľad vývoja zásobovania obyvateľstva pitnou vodou

Rok	Vodovodná sieť (km)			Počet obyvateľov napojených na verejný vodovod v %
	Dĺžka siete v km	Prírastok podľa ŠÚ	Príspevok OP ŽP	
2009	27 530	-	6	86.3
2010	28 092	562	25	86.6
2011	28 776	684	34	86.9
2012	29 088	312	67	87.0
2013	29 211	123	33	87.4
Spolu	-	1 681	173	-

Zdroj: ŠÚ SR, ITMS

Podobný odhad príspevku OP ŽP sme vypočítali aj na základe dostupných finančných údajov. Zosumarizovali sme všetky zdroje, ktoré boli v rokoch 2008 – 2014 poskytnuté na budovanie vodovodov. Rok 2008 sme zahrnuli kvôli predpokladu, že projekty realizované v tomto roku boli dobudované v roku 2009. Od roku 2009 sú k dispozícii aj štatistické údaje a začalo čerpanie zdrojov OP ŽP. Celková suma prostriedkov na vodovody z Environmentálneho fondu (65 mil. €) a OP ŽP (50,7 mil. €) predstavuje 115,7 mil. €, z čoho finančný príspevok OP ŽP (čerpanie EÚ zdroje) činí 43,8%. Finančný podiel príspevku OP ŽP je tak zatiaľ o dosť vyšší ako príspevok v dĺžke vodovodných sietí.

Obdobným spôsobom sme vyhodnotili aj príspevok OP ŽP v oblasti odkanalizovania a čistenia odpadových vôd. Základné hodnotenie plnenia cieľov v zmysle smernice Rady 91/271/EHS sa vykonáva v zadaných veľkostných kategóriách aglomerácií. V súčasnosti je v SR chápanie pojmu aglomerácia zhodné s chápaním definície aglomerácie podľa materiálu vysvetľujúceho kľúčové pojmy smernice²², ktorý umožňuje na jednu ČOV napojiť viac obcí. Na posúdenie príspevku OP ŽP k plneniu záväzkov vychádzame z definície pojmov vyplývajúcich zo smernice Rady 91/271/EHS. Na rozdiel od presne definovaného sídelného útvaru (obec, mesto, mestská časť) je aglomerácia oblasť, kde je osídlenie alebo hospodárska činnosť natoľko koncentrovaná, že je opodstatnené odvádzať z nich komunálne odpadové vody do čistiarny odpadových vôd (ČOV) alebo na miesto ich konečného spracovania alebo vypúšťania.

Pre štrukturálne rozdelenie zdrojov znečistenia bolo rešpektované rozdelenie v zmysle doteraz akceptovanej metodiky hodnotenia aglomerácií vo veľkostných triedach: < 2 000; 2 000 – 10 000; 10 001 - 15 000; 15 001 - 150 000; >150 000 EO. Týmto spôsobom bola už v roku 2004 vymedzená rozhodujúca časť územia SR do aglomerácií veľkostných tried nad 2 000 EO, kde bolo vytvorených 356

²¹ k 30.6.2015 je táto hodnota o 40 km vyššia

²² Terms and Definitions of the Urban Waste Water Treatment Directive 91/271/EEC zo dňa 16.1.2007

aglomerácií. Veľkosť jednotlivých aglomerácií, ich štruktúra a zaradenie sa pri posudzovaní týchto aglomerácií v priebehu posudzovaného obdobia vyvíjala len s pomerne malými zmenami (Príloha 3).

Porovnanie ukazovateľov sledovaných podľa Vykonávacieho rozhodnutia EK z 26. júna 2014, ktoré určuje formát na podávanie správ o národných programoch na účely vykonávania smernice Rady 91/271/EHS a ukazovateľov PO 1 neumožňuje stanoviť veľkosť príspevku. Údaje monitorované OP ŽP uvádzajú dĺžku stokových sietí a počet novovybudovaných/ zrekonštruovaných ČOV. Tento ukazovateľ ale nie je vzťahovaný k aglomeráciám. OP ŽP má k dispozícii zoznam aglomerácií, ktoré boli podporené z OP ŽP (167) a ktoré po zrealizovaní projektov budú v súlade s požiadavkami smernice Rady 91/271/EHS. Nie je však k dispozícii kompletný zoznam aglomerácií s presným určením aktuálneho stavu, vrátane informácie či príslušná aglomerácia bola vyriešená už pred začiatkom OP ŽP, resp. či bola riešená od roku 2007 z iných zdrojov. Z dostupných údajov preto nevieme určiť podiel aglomerácií, ktoré podporil OP ŽP ani podiel aglomerácií, ktoré je potrebné riešiť na splnenie záväzku.

V rámci prioritnej osi 1 majú kľúčový význam práve intervencie, ktoré riešia kanalizáciu a ČOV. Aktivity, ktoré sú v rámci tohto opatrenia predmetom podpory a sú zamerané na plnenie záväzkov SR voči EÚ vyplývajúcich z prechodných období na plnenie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd. Vzhľadom na skutočnosť, že v súčasnosti nie sú k dispozícii oficiálne údaje týkajúce sa plnenia smernice Rady 91/271/EHS ku koncu roka 2013, vychádzali sme z posledných dostupných údajov za obdobie rokov 2007 až 2012 - zo situačných správ a Národného programu (Tabuľka 4, Príloha 2). V tabuľkách je uvedené vypúšťanie odpadových vôd verejnými kanalizáciami a plnenie cieľov smernice o čistení komunálnych odpadových vôd.

Tabuľka 4 Vypúšťanie odpadových vôd verejnými kanalizáciami v správe vodárenských spoločností, obecných úradov a iných subjektov, celkom v SR

Ukazovatele	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu v tis.	3 147,0	3 196,6	3 225,0	3 281,7	3 347,3	3 376,9	3 449,0
z toho: v domoch pripojených na kanalizáciu s ČOV v tis.	3 060,8	3 106,9	3 141,7	3 202,9	3 260,0	3 301,7	-
Dĺžka kanalizačných sietí v km	8 496,5	9 266,4	9 658,4	10 750,6	11 210,0	11 655,0	12 044,0
Počet ČOV v aglomeráciách nad 2 000 EO*	256	251	294	294	293	312	203
Počet ČOV vyhovujúcich podľa čl.4 nad 2 000 EO*	217	226	208	279	283	299	61
Počet ČOV v aglomeráciách nad 10 000 EO vyhovujúcich podľa čl.5**	26	32	35	46	61	56	

Zdroj: Situačné správy o zneškodňovaní komunálnych odpadových vôd a čistiarenských kalov v SR za roky 2007 až 2012, MŽP SR.

*počet ČOV v aglomeráciách nad 2 000 EO (ak ČOV čistí viac aglomerácií, je započítaná viackrát, okrem r. 2013)

**vyhovujúce ČOV – vyhovujúce na N a P (ak ČOV čistí viac aglomerácií, je započítaná viackrát)

Počet obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu v roku 2007 bol 3 147 tis. obyvateľov, čo predstavuje 58,2% z celkového počtu obyvateľov. Verejnú kanalizáciu malo vybudovanú 688 obcí t.j. 23,8% z celkového počtu obcí, pričom 568 obcí malo odpadové vody súčasne odvádzané na ČOV. V roku 2013 stúpol počet obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu na 3 449 tis. obyvateľov čiže 63,6% z celkového počtu obyvateľov, pričom 1 023 obcí t.j. 35,4% malo vybudovanú verejnú kanalizáciu. O niečo menší posun v napojenosti bol v rokoch 2001 – 2007, kedy došlo k nárastu o 3%.

K 30.6.2015 bolo vďaka realizácii projektov s príspevkom z OP ŽP novovybudovaných 1 104 km kanalizačných sietí. Počet ekvivalentných obyvateľov napojených na novovybudovanú kanalizačnú sieť ku koncu sledovaného obdobia predstavuje hodnotu 61 465. Na základe údajov ŠÚ SR v rokoch 2009-13 pribudlo 2 388 km kanalizačných sietí, z toho príspevok OP ŽP k 31.12.2013 predstavuje 728 km, t.j. **30,5%** (

Tabuľka 5). Porovnanie zahŕňa obdobie až od roku 2009 nakoľko dovtedy OP ŽP nečerpalo žiadne prostriedky. Plnenie ukazovateľov, ktorých predmetom je výstavba verejných vodovodov a kanalizácií, ako aj ČOV ovplyvňuje aj fakt, že obyvatelia sú na vodovodnú/kanalizačnú sieť pripájaní až po vydaní právoplatného kolaudačného rozhodnutia, ktorému predchádza skúšobná prevádzka. V prípade ČOV trvá skúšobná prevádzka spravidla 1 rok, často aj viac. Vykazované údaje nemôžu byť úplne presné aj z toho dôvodu, že po ukončení projektov výstavby kanalizačných sietí je dobudovanie prípojok zodpovednosťou (nie zákonnou povinnosťou) majiteľov nehnuteľností a preto ich pripojenie trvá dlhšiu dobu (obdobne pri vodovodných sieťach).

Tabuľka 5 Prehľad vývoja dĺžky prevádzkovaných kanalizačných sietí, počet ČOV a počet obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu za roky 2009 až 2013

Rok	Kanalizačná sieť v km			Počet ČOV	Počet obyvateľov napojených na verejnú kanalizáciu v %
	Dĺžka kan. siete (km)	Prírastok ŠÚ	Prírastok OP ŽP		
2009	9 657		19	587	59.4
2010	10 751	1094	77	607	60.4
2011	11 209	458	274	616	61.6
2012	11 654	445	155	631	62.4
2013	12 045	391	203	648	63.5
Spolu		2 388	728		

Zdroj: ŠÚ SR, ITMS

Na základe finančných údajov predstavuje príspevok OP ŽP približne dve tretiny zdrojov. Výpočet vychádza z celkových zdrojov, ktoré boli v rokoch 2008 – 2014 poskytnuté na budovanie ČOV a kanalizácie. Rok 2008 sme zahrnuli kvôli predpokladu, že projekty realizované v tomto roku sa prejavili v roku 2009 odkedy sú k dispozícii štatistické údaje a začali sa čerpať zdroje OP ŽP. Celková suma prostriedkov na tieto typy intervencií z Environmentálneho fondu (178 mil. €), Švajčiarskeho finančného mechanizmu (24,6 mil. €) a OP ŽP (429,9 mil. €, EÚ zdroje) predstavuje 632,5 mil. €, z čoho finančný príspevok OP ŽP činí **67,8%** (Príloha 5).

Celkovo za sledované obdobie pribudlo podľa štatistík 61 nových ČOV. Vzhľadom k tomu, že OP ŽP monitoruje nie len novopostavené ale aj zrekonštruované ČOV (celkovo ich ku koncu roka 2014 bolo 42,9) z dostupných údajov nie je možné presne vyčíslieť príspevok OP.

Náklady na odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ sú finančne vykazované za budovanie/rekonštrukciu stokových sietí resp. ČOV spolu, keďže niektoré projekty sú zamerané na obe aktivity. Z týchto dôvodov v rámci predmetného hodnotenia je problematické z dostupných podkladov kvantifikovať náklady na 1 km stokovej siete, počet ekvivalentných obyvateľov napojených na novovybudovanú kanalizačnú sieť s čistením odpadových vôd v ČOV. Takéto analýzy bude možné vykonať až po ukončení programového obdobia. *Počet ekvivalentných obyvateľov napojených na novovybudovanú kanalizačnú sieť* je ukazovateľ, ktorého hodnoty sa vykazujú na základe následných monitorovacích správ predkladaných rok po skončení realizácie projektu. Okrem času potrebného na to, aby sa efekty intervencií prejavili je potrebné

zohľadniť aj skutočnosť, že producenti odpadových vôd nemajú povinnosť pripojiť sa na novovybudovanú kanalizačnú sieť.

Z Tabuľka 2 je porovnaním plánovaných a skutočných zdrojov využitých na realizáciu opatrení zrejme, že príčiny neplnenia záväzkov súvisia hlavne s finančnými zdrojmi a netýkajú sa nastavenia cieľov OP ŽP. Zabezpečenie zdrojov nebolo dostatočné a disponibilné zdroje neboli dostatočne čerpané. Tento nedostatok súvisí s administráciou projektov OP ŽP, predovšetkým s procesom verejného obstarávania. Hlavnými dôvodmi neplnenia záväzkov sú teda financie (výška a čerpanie).

Tretie opatrenie PO 1 rieši oblasť monitorovania vôd. Príspevok OP ŽP v tejto oblasti nie je možné objektívne posúdiť. Ukazovateľ podľa OP ŽP uvádza percentuálny podiel objemu uskutočneného monitorovania stavu vôd na objeme monitorovania stavu vôd, ktorý je v súlade s požiadavkami Rámцovej smernice o vode. Program monitorovania vôd sa každoročne aktualizuje a mení podľa výsledkov hodnotenia stavu vôd (viď Príloha 4). Na základe takto stanoveného ukazovateľa, ktorý pravdepodobne nemeria len výsledok intervencií realizovaných v rámci OP ŽP, nie je možné odhadnúť príspevok OP. Navyše tento ukazovateľ nezohľadňuje v plnej miere rozsah sledovaných parametrov/ ukazovateľov, ktoré sa každoročne menili podľa potrieb. Tie určovali aké informácie sú nutné podľa požiadavky v súvislosti s prípravou a implementáciou Vodného plánu Slovenska. Príspevok OP ŽP nie je možné vyčísliť ani z finančných ukazovateľov nakoľko nie sú dostupné údaje, či boli tieto aktivity financované aj z iných zdrojov a v akej výške.

Pokiaľ ide o plnenie požiadaviek vyplývajúcich z RSV v oblasti monitorovania stavu vôd od roku 2007 došlo k výraznému posunu. Na splnenie požiadaviek smernice boli na monitorovanie zavedené nové metodické prístupy sledovania prvkov kvality, hlavne v prípade povrchových vôd. Tieto prístupy boli realizované z prostriedkov OP ŽP. Kým v roku 2007 bolo monitorovaných 87 miest kvality povrchových vôd, v roku 2012 to bolo až 680 monitorovacích miest. Dosiahol sa tiež pokrok v sledovaní rozsahu prvkov kvality útvarov povrchových napr. v monitorovaní ichtyofauny, ktoré sa prvý krát uskutočnilo v roku 2011. Aj monitorovanie vybraných útvarov povrchových vôd (zaradených medzi kandidátov na významne zmenené vodné útvary a umelé vodné útvary) z hľadiska hydromorfológie vodného toku a ekologického potenciálu, prispelo k naplneniu požiadaviek RSV. Tieto výsledky monitorovania okrem iných (týkajúce sa prioritných a syntetických a nesyntetických špecifických látok relevantných pre Slovensko) sú veľmi dôležité pre hodnotenie ekologického stavu útvarov povrchových vôd a návrh opatrení na dosiahnutie environmentálnych cieľov pre ďalší cyklus prípravy Vodných plánov správneho územia povodia Dunaja a Visly.

5.2 Protipovodňové opatrenia

5.2.1 Požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ

Všetky aktivity, ktoré sú súčasťou PO 2 s cieľom zabezpečiť komplexnú ochranu územia SR pred povodňami, sa uskutočňujú v kontexte integrovaného manažmentu povodí. Sú to predovšetkým aktivity zamerané na podporu preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami spolu s intervenčnými opatreniami, ktoré zabezpečujú účinnú reakciu na povodňovú situáciu a umožňujú efektívnu realizáciu povodňových zabezpečovacích a záchranných prác. Do tejto oblasti podpory patrí aj projekt realizovaný v rámci prioritnej osi 7, POVAPSYS.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady o hodnotení a manažmente povodňových rizík (2007/60/ES) nadobudla účinnosť v roku 2007. Jej účelom bolo stanoviť rámec na hodnotenie a manažment povodňových rizík s cieľom znížiť nepriaznivé dôsledky na ľudské zdravie, životné prostredie, kultúrne dedičstvo a hospodársku činnosť spojené s povodňami.

Zo smernice o povodňovom manažmente vyplynuli pre členské štáty nasledovné povinnosti:

1. Členské štáty vykonajú predbežné hodnotenie povodňového rizika pre každé správne územie povodia alebo správnu jednotku alebo časť medzinárodného správneho územia povodia ležiacu na ich území. Členské štáty dokončia predbežné hodnotenie povodňového rizika do 22. decembra 2011.
2. Členské štáty pripravujú na úrovni správneho územia povodia alebo správnej jednotky mapy povodňového ohrozenia a mapy povodňového rizika v najvhodnejšej mierke. Členské štáty zabezpečia, aby boli mapy povodňového ohrozenia a mapy povodňového rizika dokončené do 22. decembra 2013.
3. Členské štáty na základe máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika ustanovia plány manažmentu povodňového rizika koordinované na úrovni správneho územia povodia alebo správnej jednotky. Členské štáty zabezpečia, aby plány manažmentu povodňového rizika boli dokončené a zverejnené do 22. decembra 2015.

Smernica o povodňovom manažmente bola transponovaná do vodného zákonodarstva zákonom č. 7/2010 Z.z. o ochrane pred povodňami. Zákon ustanovil povinnosť vyhotovovať a pravidelne aktualizovať plány manažmentu povodňového rizika, vrátane predbežného hodnotenia povodňového rizika a vyhotovovania máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika. Na vykonanie tohto zákona bol prijatý súbor vykonávacích predpisov/ vyhlášok. Tieto sú spolu s koncepčnými materiálmi súčasťou Prílohy 1.

5.2.2 Stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ

Plnenie povinností je prostredníctvom správ podľa určenej predlohy²³ pravidelne reportované Európskej komisii. Podľa Čl. 4, 5, 15 (1) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2007/60/ES o hodnotení a manažmente povodňových rizík bolo vypracované Predbežné hodnotenie povodňového rizika a predložené EK 1. 8. 2012. Hodnotenie bolo spracované pre dve správne územia, a to povodie Dunaja a povodie Visly, ktoré sú ďalej rozčlenené na 10 čiastkových povodí (Bodrog, Bodva, Dunaj, Dunajec a Poprad, Hornád, Hron, Ipel', Morava, Slaná, Váh).

V zmysle Čl. 6 smernice o povodňovom manažmente, bola 21.3.2014 zaslaná správa o vypracovaní Máp povodňového rizika a máp povodňového ohrozenia (tzv. povodňové mapy). Na území SR bolo identifikovaných spolu 559 oblastí s výskytom významného povodňového rizika – 378 geografických oblastí, v ktorých existuje potenciálne významné povodňové riziko a 181 geografických oblastí, v ktorých možno predpokladať, že je pravdepodobný výskyt významného povodňového rizika. Rozsah záplav spôsobených povodňami a ich pravdepodobné následky v týchto lokalitách boli zobrazené na mapách povodňového ohrozenia a mapách povodňového rizika a ochrana týchto lokalít pred povodňami je predmetom plánov manažmentu povodňového rizika. Mapy boli spracované pre 559 geografických oblastí, z toho 31 v správnom území povodia Visly, 528 v správnom území povodia Dunaja.

²³ Guidance for Reporting under the Floods Directive (2007/60/EC)
<http://icm.eionet.europa.eu/schemas/dir200760ec/resources>

SR pristúpila k uplatneniu prechodných ustanovení podľa čl. 13 ods. 1 písm. b) smernice 2007/60/ES a § 49 ods. 1 zákona č. 7/2010 Z. o ochrane pred povodňami, t. j. k nevykonaniu predbežného hodnotenia povodňového ohrozenia a povodňového rizika v niektorých geografických oblastiach, ktoré sa nachádzajú v čiastkovom povodí rieky Hornád. Smernica ustanovuje prechodné opatrenia, ktoré umožňujú členským štátom Európskej únie zjednodušiť a súčasne urýchliť proces prípravy plánov manažmentu povodňového rizika. Článok 13 ods. 1 písm. b) smernice umožňuje nevykonať predbežné hodnotenie povodňového rizika v tých povodiach alebo čiastkových povodiach, v ktorých pred 22.12.2010 rozhodli o príprave máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika a o vytvorení plánov manažmentu povodňového rizika v súlade s príslušnými ustanoveniami tejto smernice. Uplatnenie tohto prechodného obdobia bolo zdôvodnené realizáciou projektu s názvom „Skvalitnenie povodňového manažmentu a protipovodňového plánovania v povodí Hornádu“, ktorý bol realizovaný na základe žiadosti Košického samosprávneho kraja v rámci výzvy Nórskeho finančného mechanizmu (NFM). Vlastná realizácia projektu sa uskutočnila v období od júla 2009 do marca 2011. V rámci riešenia tohto projektu boli vyhotovené mapy povodňového ohrozenia a mapy povodňového rizika území vodných tokov v čiastkovom povodí Hornádu, ktorých celková dĺžka je 240,5 km.

Plány manažmentu povodňového rizika podľa smernice o povodňovom manažmente majú byť dokončené a zverejnené do 22. decembra 2015. Plán manažmentu povodňového rizika v čiastkových povodiach Slovenskej republiky (PMPR) vypracovalo MŽP SR v decembri 2014. Následne bol plán predmetom posúdenia v zmysle podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Po medzirezortnom pripomienkovanom konaní bude koncom roka 2015 predložený na rokovanie vlády SR na schválenie.

Pre dosiahnutie cieľov PMPR boli v plánoch manažmentu povodňového rizika navrhnuté preventívne opatrenia. Podľa Partnerskej dohody medzi SR a EÚ na roky 2014 – 2020 by mali byť prírodné tzv. „zelené“ opatrenia manažmentu povodňového rizika na prevenciu a ochranu pred povodňami uprednostnené pred projektami sivej infraštruktúry. Uplatňujú sa ako lepšia environmentálna voľba (alebo ako dopĺňajúce s cieľom minimalizovania dopadov sivej infraštruktúry) za predpokladu, že sú rovnako účinné alebo účinnejšie z pohľadu napĺňania cieľov podľa čl. 1 smernice 2007/60/ES o hodnotení a manažmente povodňových rizík.

5.2.3 Príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k plneniu acquis

Plnenie záväzkov acquis bolo nutnou podmienkou na realizáciu následných opatrení realizovaných v rámci OP ŽP, čiže príspevok OP je len nepriamy. Smernica o povodňovom manažmente bola prijatá v roku 2007 a transponovaná do zákona o ochrane pred povodňami v roku 2010. Špecifický cieľ stanovený v OP ŽP ako aj jeho naplnenie prostredníctvom zadaných aktivít je v súlade s požiadavkami smernice o povodňovom manažmente. Súčasne však realizácia intervencií v rámci OP ŽP nevychádzala v plnej miere z požiadaviek smernice o povodňovom manažmente. Predbežné hodnotenie povodňového rizika bolo vypracované v roku 2011 a mapy povodňového rizika a povodňového ohrozenia v roku 2013. Táto skutočnosť bola podmienená vývojom legislatívy v oblasti ochrany pred povodňami jej postupnou implementáciou. Je však možné konštatovať, že SR splnila resp. plní požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ v oblasti ochrany pred povodňami. Detailnejšia analýza údajov v oblasti protipovodňových opatrení, ktorá upresňuje kvantitatívne parametre pre monitorovanie intervencií v tejto oblasti, je v Prílohe 5.

Príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k splneniu požiadaviek acquis v oblasti ochrany pred povodňami nie je možné jednoznačne posúdiť. Úplná implementácia smernice o povodňovom manažmente vyžaduje vypracovanie PMPR, do konca roku 2015. Pre dosiahnutie cieľov PMPR, boli v plánoch manažmentu povodňového rizika navrhnuté preventívne opatrenia, na ktoré je zameraná aj predmetná PO. Tieto, vzhľadom na časovú súslednosť, nemohli byť v plnej miere premietnuté do OP ŽP. Pri akceptovaní týchto okolností je však potrebné uviesť, že z vyššie uvedeného prehľadu fyzického pokroku intervencií PO 2 jednoznačne vyplýva, že vykazovanie stanovených ukazovateľov nie je dostatočne reálne (objektívne) vzhľadom k absencii objektívnych nástrojov (máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika) pre stanovenie plochy ohrozeného územia ako aj počtu osôb chránených pred povodňami.

Realizácia projektu POVAPSYS priamo nesúvisí s plnením záväzkov SR voči EÚ, jeho implementácia však napomôže k naplneniu cieľov smernice 2007/60/ES o hodnotení a manažmente povodňových rizík a zákona č. 7/2010 Z. z. v znení neskorších predpisov, ktorými je znížiť nepriaznivé dôsledky povodní na ľudské zdravie, životné prostredie, kultúrne dedičstvo a hospodársku činnosť. Z tohto dôvodu pre SR nevyplývajú reportovacie povinnosti voči EK, tzn. pre túto oblasť nie sú stanovené a monitorované žiadne špecifické ukazovatele.

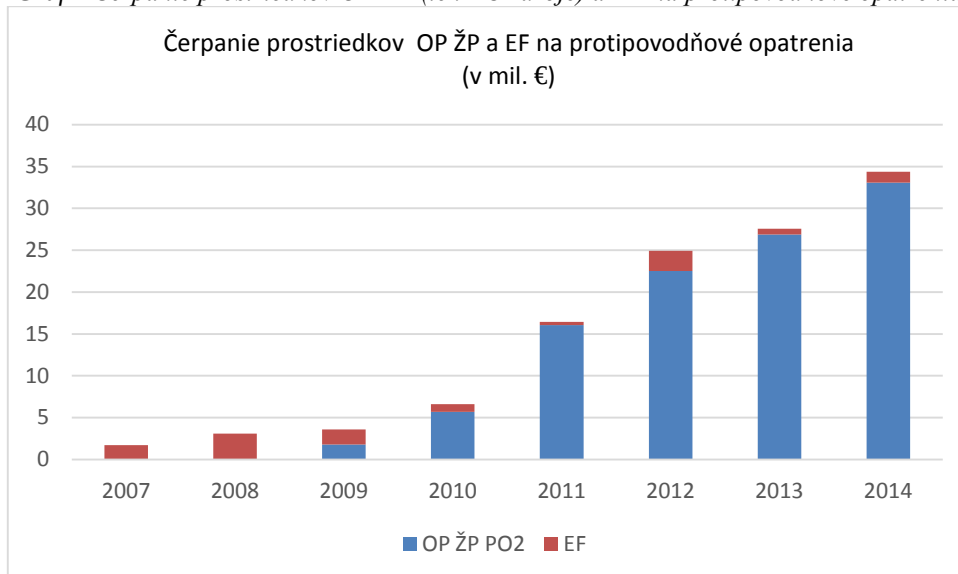
POVAPSYS umožní vydávať predovšetkým včasné a kvalitné predpovede meteorologickej a hydrologickej situácie, vrátane varovania na výskyt extrémnych povodňových javov a operatívne odovzdávanie týchto informácií zložkám zodpovedným za hlásnu povodňovú službu a varovanie obyvateľstva a zložkám, ktoré organizujú a vykonávajú povodňové zabezpečovacie a povodňové záchranné práce. Včasné zistenie nebezpečenstva povodne umožní efektívne nasadenie síl a prostriedkov správcov vodných tokov a záchranných zložiek integrovaného záchranného systému na ochranu obyvateľov a majetku pred povodňami.

Z pohľadu finančných zdrojov boli intervencie v oblasti ochrany pred povodňami v rokoch 2007 – 2014 z väčšej časti podporené z prostriedkov OP ŽP, ale aj z Environmentálneho fondu²⁴ (EF, Príloha 5) a z Nórskeho finančného mechanizmu (NFM). V rámci OP ŽP boli na PO 2 alokované prostriedky vo výške ca 174 mil. € (plus 30,7 mil. € ako národné spolufinancovanie). Na základe revízie OP ŽP (verzia 4.0) boli doplnené nové aktivity - intervenčné prostriedky na aktívnu ochranu pred povodňami, zabezpečované MV SR v alokovanej hodnote 63 mil. € (EÚ zdroje + ŠR). K 31.12.2014 bolo vyčerpaných vyše 72,4 mil. € vrátane kofinancovania.

V období rokov 2007 – 2014 podporil Environmentálny fond v oblasti ochrany pred povodňami 210 projektov finančnou dotáciou vo výške 12,3 mil. € (Príloha 5). Realizované projekty boli zamerané predovšetkým na preventívne opatrenia súvisiace s ochranou pred povodňami vo vodnom toku (regulácia vodných tokov, odstraňovanie bariér), ale aj mimo vodného toku. Tie spočívali v obnove a oprave systémov odvodňovacích zariadení v obciach. Čerpanie grantov z prostriedkov EF a OP ŽP je znázornené na nasledovnom Grafe 1:

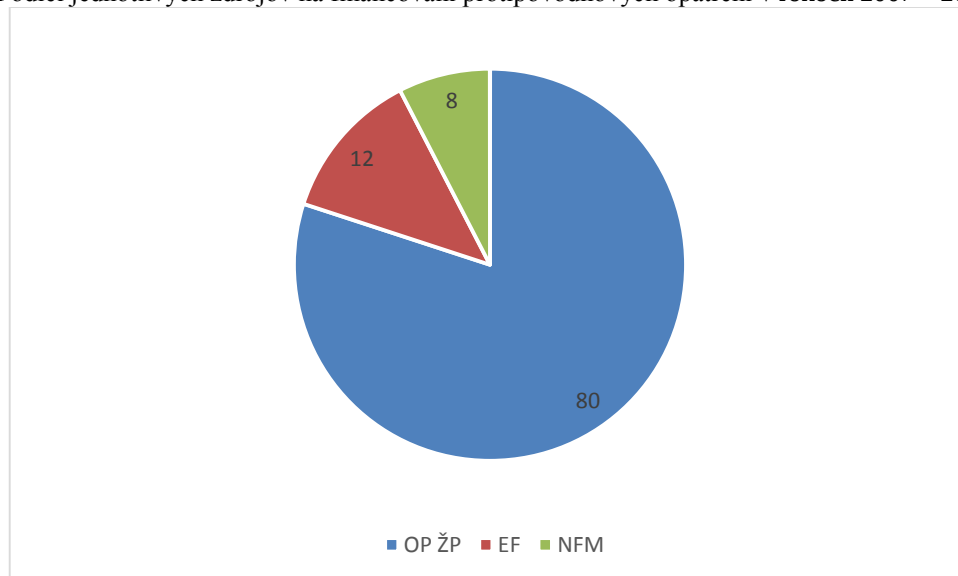
²⁴ pozri Príloha 6

Graf 1 Čerpanie prostriedkov OP ŽP (len EÚ zdroje) a EF na protipovodňové opatrenia

Slovenská republika ako členský štát Európskej únie získala možnosti finančnej podpory aj z finančných mechanizmov EHP. V zmysle vzájomných dohôd je použitie grantov určené na presne vymedzené prioritné oblasti. Jednou z nich je aj oblasť ochrany pred povodňami. V období 2007 – 2014 bolo z týchto zdrojov financovaných šesť projektov protipovodňových opatrení (Príloha 5). Celková výška grantových zdrojov na projekty zamerané na ochranu pred povodňami predstavuje 6,9 mil. €. Príspevok OP ŽP k plneniu požiadaviek environmentálneho acquis nie je výrazný napriek 80% podielu financovania intervencií v tejto oblasti. Podporované intervencie neriešili plnenie legislatívneho rámca a neprispievali k plneniu legislatívnych záväzkov, ale realizovali protipovodňové opatrenia. Vypracovaním máp by mali byť intervencie v tejto oblasti adresnejšie.

Graf 2 Podiel jednotlivých zdrojov na financovaní protipovodňových opatrení v rokoch 2007 – 2014 (v %)

5.3 Ochrana ovzdušia

Prioritná os 3 OP ŽP Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy je zameraná na transpozíciu a implementáciu predpisov EÚ v oblasti ochrany ovzdušia, plnenie prijatých medzinárodných záväzkov v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov, ako aj na aktivity spojené s implementáciou právnych predpisov tzv. klimaticko – energetického balíčka²⁵ Cieľom prioritnej osi je znižovanie emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok, ako aj minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory OZE v súlade s legislatívou EÚ a SR. Celkovo bol rozsah podporovaných aktivít v OP ŽP nastavený veľmi široko s cieľom poskytnúť podporu čo najširšiemu okruhu žiadateľov a projektov na zvýšenie ochrany ovzdušia a zlepšenie jeho kvality. Na PO 3 bolo vyčlenených necelých 10% alokácie OP ŽP a mala najvyššie 74,5% čerpanie.

Prioritná os 3 sa člení na dva operačné ciele:

- 3.1 Ochrana ovzdušia – zameriava sa na záväzky SR v oblasti znižovania emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, s dôrazom na znižovanie emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok v ovzduší; najmä tuhých znečisťujúcich látok (PM_{10} , $PM_{2,5}$), SO_2 , NO_x , benzén, VOC, NH_3 , ťažkých kovov a polyaromatických uhlíkovodíkov (PAH), ako aj emisií znečisťujúcich látok z verejnej dopravy prioritne v oblastiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia (t. j. oblasť acquis 1, 3 – 8). Zároveň pokrýva oblasť kvality ovzdušia, vrátane monitorovacieho a informačného systému.
- 3.2 Minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie – zameriava sa na plnenie medzinárodných záväzkov v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov, ako aj skvalitňovanie monitorovania, inventarizácie a projekcií emisií skleníkových plynov (t. j. oblasť acquis 9).

Kvalita ovzdušia je definovaná obsahom určitých látok v ovzduší (najmä tuhé častice PM_{10} , $PM_{2,5}$, NO_x , ozón, SO_2 , benzén, VOC – prekursor ozónu, NH_3 , ťažké kovy a PAH). Z hľadiska kvality ovzdušia sú hlavnými problémami na Slovensku prekračovanie, resp. riziko prekračovania limitných hodnôt sledovaných znečisťujúcich látok, prekračovanie kritických záťaží (vysoké depozície) zlúčenín síry a dusíka a prekračovanie kritických úrovní pre ozón.

V rámci aktivít zameraných na znižovanie emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok do ovzdušia sú príkladom opatrenia na stacionárnych zdrojoch znečisťovania ovzdušia (verejných aj súkromných) zamerané na zamedzenie alebo zníženie množstva emisií do ovzdušia (napr. zmena palivovej základne s nižším vznikom emisií znečisťujúcich látok, zmena princípu technológie výroby, ktorej výsledkom je zníženie emisií, inštalácia účinnejších odľučovačov tuhých látok, odsírovacích

²⁵ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 443/2009, ktorým sa stanovujú výkonové emisné normy nových osobných automobilov ako súčasť integrovaného prístupu Spoločenstva na zníženie emisií CO_2 z ľahkých úžitkových vozidiel; Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/28/ES o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie a o zmene a doplnení a následnom zrušení smerníc 2001/77/ES a 2003/30/ES; Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/29/ES, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2003/87/ES s cieľom zlepšiť a rozšíriť schému Spoločenstva na obchodovanie s emisnými kvótami skleníkových plynov; Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/30/ES, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 98/70/ES, pokiaľ ide o kvalitu automobilového benzínu, motorovej nafty a plynového oleja a zavedenie mechanizmu na monitorovanie a zníženie emisií skleníkových plynov; Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/31/ES o geologickom ukladaní oxidu uhličitého a o zmene a doplnení smernice Rady 85/337/EHS, smerníc Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES, 2001/80/ES, 2004/35/ES, 2006/12/ES, 2008/1/ES a nariadenia (ES) č. 1013/2006; Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 406/2009/ES o úsilí členských štátov znížiť emisie skleníkových plynov s cieľom splniť záväzky Spoločenstva týkajúce sa zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2020

zariadení alebo zariadení na odstránenie vzniknutých emisií NO_x). Predmetom podpory mala byť tiež realizácia aktivít v oblastiach riadenia kvality ovzdušia, ktoré vyplývajú z programov na zlepšenie kvality ovzdušia, prípadne z akčných plánov na zabezpečenie kvality ovzdušia. Aktivity zamerané na zníženie emisií znečisťujúcich látok z verejnej dopravy mali byť realizované prioritne v oblastiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia. Predmetom podpory sú tiež aktivity zamerané na riešenie kvality ovzdušia a skvalitňovanie a odbornú podporu monitorovania emisií a kvality ovzdušia podľa požiadaviek EÚ ako aj skvalitnenie Národného emisného informačného systému (NEIS).

Jedným z cieľov OP ŽP bolo aj plnenie príspevkov k plneniu prijatých medzinárodných záväzkov v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov. Ďalším dôvodom boli aktivity (inventarizácia a projekcia emisií skleníkových plynov) spojené s transpozíciou a implementáciou právnych predpisov tzv. klimaticko – energetického balíčka. V súvislosti so záväzkami v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov a zároveň aj so záväzkami v oblasti zlepšovania kvality ovzdušia, sú v rámci operačného cieľa 3.2 podporované aktivity smerujúce k znižovaniu emisií skleníkových plynov spolu so znižovaním emisií základných a ostatných znečisťujúcich látok do ovzdušia. Nakoľko najvýznamnejším zdrojom emisií skleníkových plynov je spaľovanie fosílnych palív, účinným spôsobom znižovania emisií skleníkových plynov je využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Vzhľadom na to, že vo väčšine prípadov²⁶ ním spolu so znižovaním emisií skleníkových plynov dochádza zároveň k znižovaniu emisií základných znečisťujúcich látok, podpora aktivít zmeny palivovej základne v prospech využívania obnoviteľných zdrojov energie v oblasti výroby tepla bola jednou z priorit.

V rámci znižovania emisií skleníkových plynov spolu so znižovaním emisií základných znečisťujúcich látok v oblasti výroby tepla boli podporované najmä projekty zmeny palivovej základne v prospech palív s nižším obsahom uhlíka a obnoviteľných zdrojov energie (biomasa, slnečná energia, geotermálna energia). V súvislosti s monitorovaním vývoja emisií skleníkových plynov a hodnotením dopadov zmeny klímy boli podporované aj aktivity v oblasti skvalitňovania inventarizácie, monitorovania a projekcií emisií skleníkových plynov, štúdie a analýzy, vrátane propagácie ich výsledkov.

Na zlepšenie kvality ovzdušia bolo k 30.6.2015 zazmluvnených spolu 118 projektov (projekty riadne ukončené a v realizácii), 14 projektov bolo mimoriadne ukončených.

5.3.1 Požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ

Environmentálne acquis pre oblasť ochrany ovzdušia pokrýva nasledovných deväť oblastí: kvalita ovzdušia, kvalita palív, znižovanie emisií prchavých organických zlúčenín (benzín), obmedzenie emisií prchavých organických zlúčenín (organické rozpúšťadlá), znečisťujúce látky z veľkých spaľovacích zariadení, spaľovanie odpadov, národné emisné stropy, látky poškodzujúce ozónovú vrstvu Zeme, zmena klímy a obchodovanie s emisnými kvótami. OP ŽP riešil len niektoré z oblastí.

Imisná situácia

Smernice EÚ o kvalite ovzdušia vo všeobecnosti definujú prijateľnú kvalitu ovzdušia, ktorá by nemala spôsobovať riziká pre zdravie ľudí ani riziká pre ekosystémy. V týchto smerniciach sú uvedené limitné

²⁶ Okrem projektov prechodu z plynu na biomasu. V danom prípade dochádza k zvýšeniu produkcie emisií tuhých znečisťujúcich látok. Takéto typy projektov boli vylúčené z možnosti podpory v rámci OP ŽP, s výnimkou projektov realizovaných mimo oblastí riadenia kvality ovzdušia, ak bola táto výnimka umožnená v príslušnej výzve.

hodnoty (prípustné koncentrácie) jednotlivých znečisťujúcich látok v ovzduší (SO_2 , NO_x , PM_{10} , $\text{PM}_{2,5}$, prízemný ozón, PAH a iné). V SR sú tieto limitné hodnoty prekračované, a to najmä v oblastiach riadenia kvality ovzdušia. Vo východiskovom stave (v OP ŽP podľa dostupnosti použité kvantifikované údaje z r. 2004 – 2006) boli problémom emisie NO_x z dopravy, emisie SO_2 zo stacionárnych zdrojov a predovšetkým emisie PM_{10} . Špecifickým problémom v oblasti emisií PM_{10} na území SR je skutočnosť, že k prekračovaniu ich limitných hodnôt dochádza vo všetkých oblastiach riadenia kvality ovzdušia v dôsledku synergického účinku viacerých druhov zdrojov.

Znižovanie emisií iba zo stacionárnych zdrojov nevedie k zlepšeniu situácie, t. j. k zníženiu počtu prekročení limitnej hodnoty PM_{10} . Jedinou alternatívou na dosiahnutie zlepšenia daného stavu je komplexný prístup, zahŕňajúci podporu znižovania znečistenia nielen zo stacionárnych, ale aj mobilných zdrojov a zároveň nielen z bodových, ale aj plošných zdrojov znečistenia ovzdušia (najmä sekundárnej prašnosti). V oblastiach riadenia kvality ovzdušia, kde boli prekračované limitné hodnoty pre PM_{10} , žije cca 1,5 mil. (29%) obyvateľov SR.

Ďalším problémom kvality ovzdušia vo východiskovom stave bolo prekračovanie ročných hodnôt koncentrácií prízemného ozónu. Riešením je znižovanie emisií prekursorov ozónu (ako NO_x , prchavé organické látky). V nadväznosti na sledovanie dodržiavania povolených limitných koncentrácií vyššie uvedených znečisťujúcich látok v ovzduší je potrebné disponovať dostatočným technickým zabezpečením monitorovacích staníc.

Národná monitorovacia sieť kvality ovzdušia (NMSKO) v roku 2007 na Slovensku pozostávala z 34 automatických monitorovacích staníc (AMS), z ktorých 4 stanice boli na monitorovanie regionálneho znečistenia ovzdušia a chemického zloženia zrážkových vôd (monitorovací program EMEP²⁷). Monitorovacia sieť v SR bola k začiatku r. 2007 v nevyhovujúcom technickom stave, nebol monitorovaný obsah ortuti v ovzduší (Hg), neboli splnené požiadavky minimálneho počtu monitorovacích miest v zónach, v dôsledku zastaranej techniky neboli zabezpečené podmienky výťažnosti dát a kvalita získaných výsledkov nebola dostačujúca, nakoľko NMSKO nebola akreditovaná. Okrem toho smernica 2008/50/ES o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe sprísnila termíny dosiahnutia limitných hodnôt a zároveň k 1.1.2015 zaviedla limitnú hodnotu pre $\text{PM}_{2,5}$. Preto bolo potrebné rozšírenie monitorovacieho systému, ako aj uplatňovanie ďalších opatrení, ktoré s monitorovaním kvality ovzdušia súvisia.

Emisná situácia

Požiadavky na zdroje znečisťovania ovzdušia sú v acquis definované najmä smernicami o kvalite palív, o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín, z veľkých spaľovacích zariadení, zo spaľovania odpadov, smernicou o národných emisných stropoch a ďalšími.

Po r. 2000 pokračoval trend postupného znižovania emisií základných znečisťujúcich látok, a to nielen z dôvodu poklesu výroby v niektorých sektoroch a odvetviach, ale aj vďaka realizácii opatrení na znižovanie emisií zo stacionárnych zdrojov znečisťovania (investície do technologických zariadení), a opatrení na znižovanie emisií v doprave. Medziročne však boli zaznamenávané výkyvy. Podľa

²⁷ EMEP je Program spolupráce pre monitorovanie a vyhodnocovanie diaľkového šírenia látok, znečisťujúcich ovzdušie v Európe a funguje pod Dohovorom EHK OSN o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcim hranicami štátov (Ženeva, 1979).

Indikátorovej správy (IS) SAŽP z roku 2007²⁸ a Správy o kvalite ovzdušia 2013 (SKO)²⁹ boli celkové emisie znečisťujúcich látok v SR v roku 2006 (východiskový stav pre hodnotenie, pričom hodnoty sa líšia sa podľa metodiky) také, ako je uvedené v Tabuľke 6:

Tabuľka 6 Celkové emisie znečisťujúcich látok v SR v r. 2006* v tonách

Znečisťujúca látka	2006 IS	2006 SKO
Tuhé znečisťujúce látky (TZL)	n.a.	46 199
Oxid siričitý SO ₂ (r. 2007)	70 558	87 751
Oxidy dusíka NO _x ako NO ₂	82 811	96 354
Oxid uhoľnatý CO	n.a.	272 518
Amoniak NH ₃	26 666	n.a.
NMVOG (prekurzory ozónu)	78 397	71 991
Ťažké kovy (Pb, As, Cd, Cr, Cu, Hg, Ni, Se, Zn)	287,77	262,732

* Rozdiely hodnôt v tabuľke sú v dôsledku úprav metodiky a prepočítavaním výsledkov meraní

Vzhľadom na pôsobenie mnohých faktorov na vývoj emisií a prísnejšie požiadavky novej európskej legislatívy (smernica 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách) bolo potrebné realizovať ďalšie opatrenia na znižovanie emisií.

Všetky zdroje znečisťovania ovzdušia, na ktoré sa vzťahujú vyššie vymenované smernice EÚ (okrem smernice 2010/75/EÚ), museli spĺňať v nich definované požiadavky do 31.12.2007. Z hľadiska dodržiavania emisných limitov definovaných smernicami teda bola v danom čase technická infraštruktúra zdrojov dostatočná. Nakoľko však táto infraštruktúra nezabezpečila zlepšenie kvality ovzdušia do takej miery, aby boli dodržané limitné koncentrácie v ovzduší, ktoré sú hraničné pre poškodenie ľudského zdravia a ekosystémov (definované najmä požiadavkami smernice o kvalite ovzdušia), muselo Slovensko zaviesť ďalšie opatrenia, medzi ktoré patrí aj ďalšie zlepšovanie technickej infraštruktúry zdrojov znečisťovania ovzdušia, ktoré k 31.12.2007 plnili emisné limity.

Národné emisné stropy pre Slovensko pre oxid siričitý (SO₂), oxidy dusíka (NO_x), nemetánové prchavé organické zlúčeniny (VOC) a amoniak (NH₃) boli určené na základe smernice Rady 2001/81/ES o národných emisných stropoch pre určité látky znečisťujúce ovzdušie, a prebraté do slovenskej legislatívy, t.j. do zákona o ovzduší a jeho vykonávacích predpisov. Aj keď v danom období SR dodržiavala určené stropy, v Tematickej stratégii o znečistení ovzdušia už bolo plánované ich sprísnenie. Nevyhnutné výrazné zníženie emisií nie je možné dosiahnuť bez dodatočných opatrení a investícií do zdrojov znečisťovania ovzdušia tak stacionárnych, ako aj mobilných, ktoré plnili aktuálne emisné limity alebo podmienky prevádzkovania.

Minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy

Aggregované emisie skleníkových plynov sú celkové emisie skleníkových plynov vyjadrené ako ekvivalent CO₂, prepočítané cez Global warming potential 100 (GWP 100, Tabuľka 7). Podľa výsledkov analýz SHMÚ v čase prípravy OP ŽP (dáta za r. 2004 a 2005) sa ročná emisia CO₂

²⁸ Zdroj: Ovzdušie ako zložka životného prostredia v Slovenskej republike k roku 2007, Indikátorová správa, Škantárová K, SAŽP, 2008

²⁹ Správa o kvalite ovzdušia 2013, MŽP SR, SAŽP, 2015

pripadajúca na jedného obyvateľa pohybovala okolo 7,7 t/rok a Slovensko tak patrilo medzi štáty s najvyššími mernými emisiami CO₂ v Európe³⁰.

Tabuľka 7 Agregované emisie vybraných skleníkových plynov (bez záchyto v sektore LULUCF) v CO₂ ekv. v SR v r. 2006. Hodnoty sú v Gg, t.j. v tisícoch ton

Skleníkový plyn	Množstvo
Celkom	50 317
CO ₂	41 523
CH ₄	4 480
N ₂ O	4 050

Vývoj v ďalších rokoch ukázal postupujúci mierny pokles celkových emisií a záchyto CO₂, ktorý bol ovplyvnený aj globálnou ekonomickou krízou. V roku 2010 tak bolo reálne splnenie Kjótskeho redukčného cieľa aj bez realizácie ďalších opatrení. Ekonomický rast po rokoch prepadu však vedie k ďalšiemu zvyšovaniu emisií CO₂. Na splnenie aktuálneho strategického cieľa EÚ do roku 2020 znížiť emisie CO₂ o 20 % v porovnaní s úrovňou v roku 1990 musí Slovensko definovať a implementovať ďalšie opatrenia na obmedzenie produkcie emisií CO₂. S ohľadom na to je potrebné zároveň s opatreniami na zlepšenie kvality ovzdušia podporovať aj opatrenia na zníženie emisií skleníkových plynov.

5.3.2 Stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ

Požiadavky právnych predpisov EÚ v oblasti ochrany ovzdušia, ozónovej vrstvy a zmeny klímy boli transponované do slovenskej legislatívy predpismi, ktorých zoznam je v Prílohe 7 tohto materiálu. Transpozičné nedostatky sa vyskytli v prípade smernice 2009/29/ES o obchodovaní s emisnými kvótami skleníkových plynov. Nesprávna transpozícia bola zo strany EK vytýkaná aj u smernice 2008/1/ES o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a smernice 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách. Neúplná transpozícia, resp. aj nedostatky v uplatňovaní boli zaznamenané v prípade smernice 2008/50/ES o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe (pre limitné hodnoty PM₁₀ v ovzduší). Správy o plnení požiadaviek *acquis* sú posielané Európskej komisii (EK) vo forme a termínoch, požadovaných v jednotlivých predpisoch³¹. Slovenská republika rovnako plní záväzky vyplývajúce z medzinárodných dokumentov v oblasti ochrany ovzdušia.

Imisná situácia

V súlade s požiadavkami zákona č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení zákona č. 318/2012 Z. z. a vyhlášky MPŽP a RR č. 360/2010 Z. z. o kvalite ovzdušia bolo územie SR rozdelené do 8 zón a 2 aglomerácií. Hranice zón sú identické s hranicami krajov, pričom z Bratislavského a Košického kraja sú vybrané územné celky Bratislavy a Košíc, ktoré sa posudzujú samostatne ako aglomerácie. Podľa takéhoto typu členenia územia SR sa hodnotí úroveň znečistenie ovzdušia pre SO₂, NO₂, NO_x, PM₁₀, PM_{2,5}, benzén a CO. Hodnotenie znečistenia ovzdušia pre Pb, As, Cd, Ni, Hg, BaP (benzo[a]pyrén) a O₃ sa vykonáva pre menej podrobné členenie a to len pre aglomeráciu Bratislava a zónu Slovensko. Zóna Slovensko vymedzuje územie SR okrem územia hlavného mesta SR Bratislavy.

³⁰ OP ŽP – verzia 4.0

³¹ <http://www.sazp.sk/public/index/go.php?id=655&lang=sk>

V r. 2013 mala Národná monitorovacia sieť kvality ovzdušia (NMSKO) na území Slovenska spolu 38 monitorovacích staníc. Monitorovanie kvality ovzdušia bolo zabezpečené vo všetkých aglomeráciách a zónach SR (Príloha 8). V roku 2013 bolo na základe návrhu SHMÚ ustanovených 18 oblastí riadenia kvality ovzdušia v uvedených 8 zónach a 2 aglomeráciách. Vymedzené oblasti zabierajú rozlohu 2 882 km². Na tomto území v roku 2013 žilo 1 446 880 obyvateľov, čo predstavuje 27 % z celkového počtu obyvateľov SR (5 415 949).

Minimálny rozsah monitorovania pre SO₂ a CO (počet a umiestnenie monitorovacích staníc podľa Prílohy č. 5 k vyhláške 360/2010 Z. z. o kvalite ovzdušia) a požadovaný počet platných nameraných údajov (90 %) pre jednotlivé sledované znečisťujúce látky (SO₂, NO_x, PM₁₀, PM_{2,5}, CO, ozón, benzén) nebol celkom naplnený. Problémy pretrvávajú s monitoringom ťažkých kovov (Pb, As, Cd, Ni). Situácia by sa mala po doplnení a rozšírení NMSKO v rámci podporeného projektu SHMÚ v nasledujúcich rokoch zlepšiť.

Kvalita ovzdušia je považovaná za dobrú, ak úroveň znečistenia neprekračuje limitné hodnoty. Najväčší problém kvality ovzdušia na Slovensku, ako aj vo väčšine európskych krajín, stále predstavuje znečistenie ovzdušia časticami PM₁₀. V roku 2013 bola prekročená 24h limitná hodnota na 10 mestských staniciach, avšak ročná limitná hodnota nebola prekročená na žiadnej stanici. V období r. 2011 - 2013 SHMÚ zaznamenal výraznejší pokles znečistenia časticami PM₁₀. Kým nebudú k dispozícii dáta potvrdzujúce tento pokles aj pre ďalšie roky, nemožno zatiaľ hovoriť o klesajúcom trende emisií PM₁₀.

Pre častice PM_{2,5} je ustanovený len ročný limit, ktorý vstúpil do platnosti 1.1.2015. Prekročenie limitných hodnôt v r. 2013 bolo zaznamenané aj v prípade prízemného ozónu. Masívne zníženie národných emisií prekursorov ozónu za posledné roky neprinieslo zníženie koncentrácií prízemného ozónu na území SR.

Kvalitu ovzdušia možno dokumentovať aj úrovňou regionálneho znečistenia ovzdušia v dostatočnej vzdialenosti od lokálnych priemyselných a mestských zdrojov (pozaďové znečistenie). Na tejto úrovni sa merajú znečisťujúce látky, ktorých doba zotrvania v atmosfére trvá niekoľko dní a tak môžu byť premiestnené do veľkej vzdialenosti od zdroja znečistenia. Ide najmä o oxid siričitý, oxidy dusíka, uhlíkovodíky a ťažké kovy, ktoré sa v SR merajú na 4 staniciach NMSKO (Topoľníky, Chopok, Stará Lesná a Stariná). Pre porovnanie priemerné ročné koncentrácie škodlivín v ovzduší sú uvedené v Správe o stave životného prostredia SR (2007) a v Správe o kvalite ovzdušia a podiele jednotlivých zdrojov na jeho znečisťovaní v SR (2013)³². Aktuálny stav obsahuje aj správa Európskej environmentálnej agentúry (EEA)³³.

Emisná situácia

Jednou z ciest k zlepšeniu kvality ovzdušia je dodržiavanie emisných limitov a podmienok prevádzkovania zariadení, ktoré sú definované pre zdroje znečisťovania ovzdušia smernicami EÚ, najmä smernicami o kvalite palív, o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín, z veľkých spaľovacích zariadení, zo spaľovania odpadov, smernicou o národných emisných stropoch a ďalšími (Tabuľka 8).

³² <http://www.enviroportal.sk/uploads/spravy/2007-02-zlozky.pdf>.

http://www.shmu.sk/File/oko/rocnky/SHMU_Sprava_o_kvalite_ovzdušia_SR_2013.pdf

³³ <http://www.eea.europa.eu/themes/air/air-pollution-country-fact-sheets-2014/slovakia-air-pollutant-emissions-country-factsheet/view>

Tabuľka 8 Porovnanie emisií znečisťujúcich látok k východiskovému r. 2006 a r. 2012-2013 v tonách

Znečisťujúca látka	2006	2012	2013
Tuhé znečisťujúce látky TZL	46 199	35 696	38 809
Oxid siričitý SO ₂	87 751	58 354	52 813
Oxidy dusíka NO _x ako NO ₂	96 354	81 678	80 261
Oxid uhoľnatý CO	272 518	222 852	218 072
Amoniak NH ₃	*26 666	25 185	*25 248
nemetánové VOC (prekurzory ozónu)	71 991	61 476	*63 252
Ťažké kovy (Pb, As, Cd, Cr, Cu, Hg, Ni, Se, Zn)	262,732	224,769	n.a.

Zdroj: Správa o kvalite ovzdušia 2013, MŽP SR, SAŽP, 2015, SK_Annex 4_Inventory_2014 (r. 2013 predbežné dáta)

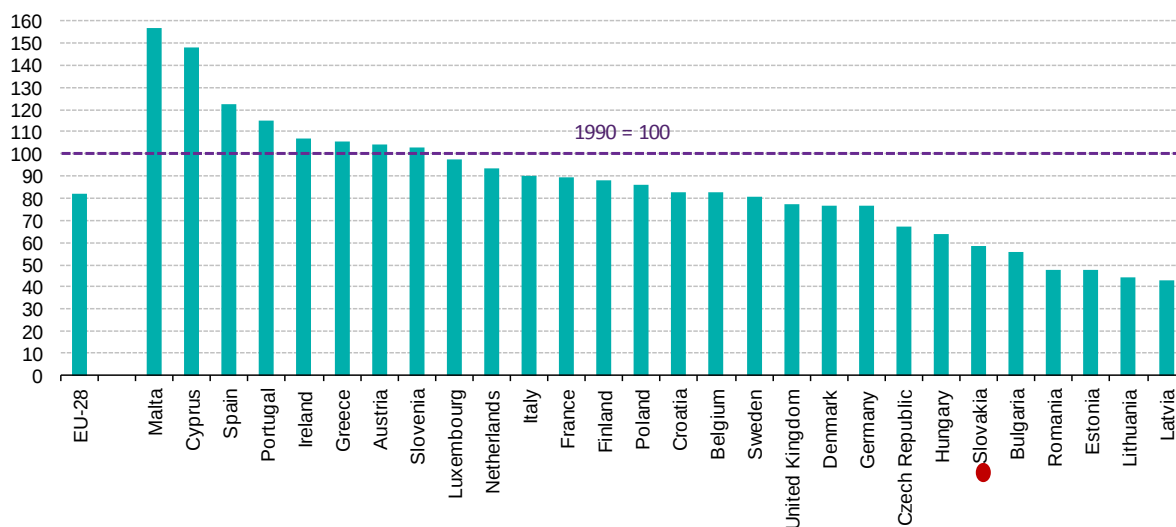
* Údaje o emisiách amoniaku za r. 2006 sú prevzaté z Indikátorovej správy – Ovzdušie SAŽP k r. 2007, za r. 2013 ide o predbežný údaj z reportu EK, podobne ako údaj o emisiách NMVOC.

- Emisie TZL v uvedenom období klesli najmä v dôsledku realizácie opatrení na veľkých zdrojoch znečisťovania (odlučovače v energetických a priemyselných podnikoch) a odstavení neekologizovaných elektrárenských blokov (čo ovplyvnilo aj emisie oxidov sýry). V ostatnom čase rastú emisie TZL v sektore domácností v dôsledku náhrady časti spotreby zemného plynu biomasou.
- Pokles emisií SO₂ spôsobil predovšetkým zmena používaného paliva a ekologizačné opatrenia v energetických a priemyselných podnikoch.
- Emisie oxidov dusíka sú výrazne ovplyvňované spotrebou zemného plynu a obnovou vozidlového parku (emisie z dopravy).
- Emisie CO sú silne závislé najmä od vývoja výroby železa a ocele, ako aj v cestnej doprave (pokles v dôsledku obnovy vozidlového parku). Zvýšenie emisií CO bolo zaznamenané iba v sektore malé zdroje (vykurovanie domácností) a súvisí so zvýšením spotreby dreva v dôsledku nárastu cien zemného plynu a uhlia.
- Na vývoji emisií nemetánových prchavých organických látok sa výrazne podieľa spotreba v sektore odmasťovania povrchov kovov, chemického čistenia, ďalej vykurovanie, spaľovanie odpadov a cestná doprava (prísnejšie požiadavky na kvalitu palív).
- Emisie ťažkých kovov ovplyvňuje predovšetkým vývoj v priemyselných odvetviach, v energetických podnikoch a spaľovanie odpadu.

Minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy

Údaje o emisiách skleníkových plynov boli pre toto hodnotenie dostupné po rok 2012. Podľa údajov Eurostatu³⁴ sa podiel celkových emisií skleníkových plynov v SR, vyjadrených v ekvivalentoch CO₂, na emisiách týchto plynov v EÚ-28 znížil z 0,95 % v r. 2005 na 0,92 % v r. 2012. Medzinárodné porovnanie ilustruje Graf 3 :

³⁴ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Greenhouse_gas_emission_statistics

Graf 3 Celkové emisie skleníkových plynov (vrátane medzinárodnej leteckej dopravy a bez LULUCF) podľa krajín, rok 2012 (Index 1990 = 100)³⁵

Emisie CO₂ mali v hodnotenom období r. 2007 - 2012 mierne klesajúci trend (Tabuľka 9), zatiaľ čo HDP rástol, čo predstavuje pozitívny trend (Graf 4).

Tabuľka 9 Emisie skleníkových plynov vyjadrené v CO₂ ekvivalentoch (Gg)

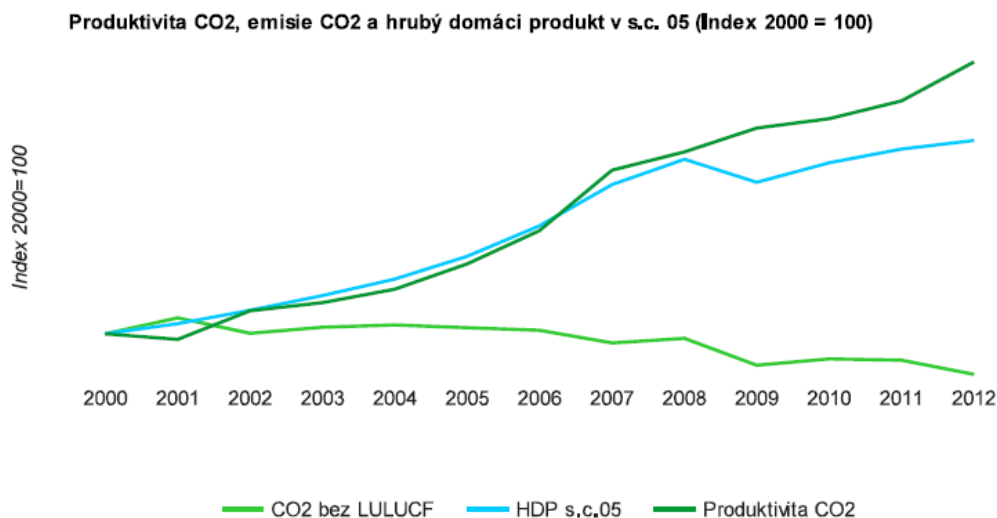
Rok	CO ₂ (bez LULUCF)	CH ₄	N ₂ O	HFCs	PFCs	SF ₆	Spolu
				F-plyny			
2006	41 523,01	4 464,84	4 028,98	248,14	35,82	16,81	50 317,60
2007	39 724,10	4 384,37	3 960,10	284,44	24,88	17,44	48 395,33
2008	40 366,47	4 402,53	3 842,20	335,17	36,16	18,51	49 001,04
2009	36 521,21	4 222,74	3 528,98	380,08	17,76	19,39	44 690,16
2010	37 430,61	4 088,97	3 401,66	420,16	21,15	19,90	45 382,45
2011	37 233,46	4 124,94	2 861,87	439,87	17,00	20,74	44 697,88
2012	35 237,88	4 181,21	2 795,21	452,03	21,71	21,40	42 709,44

HFC - fluórované uhľovodíky, PFC - perfluórkarbóny a SF₆ - florid sírový.

Tento vývoj je výsledkom vplyvov viacerých faktorov. Je spôsobený hlavne vyšším podielom služieb na tvorbe HDP, technologickými reštrukturalizáciami a zmenami v štruktúre priemyslu, vyšším podielom plyných palív na spotrebe primárnych energetických zdrojov, postupným znižovaním spotreby energie v niektorých energeticky náročných odvetviach (s výnimkou metalurgie), právnymi predpismi na ochranu ovzdušia, ktoré priamo alebo nepriamo upravujú emisie skleníkových plynov (napr. systém obchodovania s emisiami) ako aj globálnou hospodárskou a finančnou krízou, ktorá začala v roku 2009.

³⁵ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Greenhouse_gas_emission_statistics

Graf 4

Zdroj: <http://www.enviroportal.sk/indicator/detail?id=41>

Pozn.: Produktivita CO₂ vyjadruje pomer HDP v stálych cenách k celkovému množstvu emisií CO₂

5.3.3 Príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k plneniu acquis

V rámci PO 3 bolo zo zazmluvnených zdrojov 50% určených na projekty v oblasti kvality ovzdušia, necelých 30% na riešenia emisií z veľkých spaľovacích zariadení, ktoré významne ovplyvňujú kvalitu ovzdušia, a takmer 20% na znižovanie emisií, inventarizácie a projekcie emisií skleníkových plynov (Tabuľka 12).

Cieľ PO 3 priamo nadväzuje na ciele definované v Tematickej stratégii o znečistení ovzdušia, v súlade so smernicami EÚ, najmä smernicou č. 2001/80/ES o obmedzení emisií určitých znečisťujúcich látok do ovzdušia z veľkých spaľovacích zariadení, ktorá bola s účinnosťou od 7.1.2014 zrušená a nahradená smernicou Európskeho parlamentu a Rady č. 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách a smernicou č. 96/62/ES o posudzovaní a riadení kvality okolitého ovzdušia, ktorá bola zrušená od 11.6.2010 a nahradená smernicou č. 2008/50/ES o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe.

Realizácia podporovaných aktivít v oblasti kvality ovzdušia súčasne prispieva k plneniu požiadaviek v zmysle novelizácie smernice č. 2001/81/ES o národných emisných stropoch pre určité látky znečisťujúce ovzdušie. Aktivity v oblasti monitorovania ovzdušia zároveň prispievajú k plneniu povinností vyplývajúcich z Dohovoru o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcim hranicami štátov.

OP ŽP je dominantným zdrojom finančných prostriedkov na podporu aktivít, ktorými sa má dosiahnuť súlad s acquis v oblasti ochrany ovzdušia, ozónovej vrstvy a klimatických zmien, pričom predstavuje zhruba 95% z celkového objemu vynaložených finančných prostriedkov na ochranu ovzdušia (Tabuľka 10).

Tabuľka 10 Prehľad zdrojov financovania podľa oblastí acquis

Oblasť acquis	OP ŽP zazmluvnené (€)	Z iných zdrojov (€)	Iné fondy	Spolu zdroje (€)
1 kvalita ovzdušia	106 376 857	931 135	EF	107 307 992
2 kvalita palív	0	0		0

Oblasť acquis	OP ŽP zazmluvnené (€)	Z iných zdrojov (€)	Iné fondy	Spolu zdroje (€)
3 VOC – benzín	0	0		0
4 VOC – org. rozp.	0	0		0
5 LCP – veľké spaľ. zar.	61 781 539	0		61 781 539
6 spaľovanie odpadov	3 203 755	0		3 203 755
7 NEC – nár. emis.	309 238	2 337 236	EF	2 646 474
8 ozónová vrstva	0	0		0
9 zmena klímy, ETS	41 843 916	8 128 841	LIFE, EF	49 992 416
acquis spolu	213 515 308	11 397 212		224 932 179

Zdroj: ITMS, LIFE, Envirofond

Čerpanie v rámci Prioritnej osi 3 OP ŽP ovplyvňuje najmä náročnosť v samotnej realizácii investičných projektov, čo neumožňuje rýchle čerpanie v prvých fázach realizácie. Úroveň zazmluvnenia tejto prioritnej osi k 31.12.2014 dosiahla 98,1% a vyčerpané prostriedky (EÚ a kofinancovanie) tvorili 74,5% z celkovej alokácie prioritnej osi.

Okrem OP ŽP boli projekty v oblasti ochrany ovzdušia financované aj z prostriedkov LIFE aj keď boli iba menším doplnkovým zdrojom. Všeobecným cieľom LIFE je prispievať k vykonávaniu, aktualizácii a tvorbe environmentálnej politiky a právnych predpisov Európskej únie v oblasti životného prostredia, predovšetkým cieľov 6. akčného environmentálneho programu a z neho vyplývajúcich tematických stratégií a projektov s európskou pridanou hodnotou. Program LIFE bol preto zameraný na podporu aktivít, ktorými sa má dosiahnuť súlad s acquis v oblasti ochrany ovzdušia, ozónovej vrstvy a zmeny klímy a grantovú podporu získali 2 projekty v sume 2,7 mil. €.

Švajčiarsky ani Nórsky finančný mechanizmus (ŠFM, NFM) nefinancovali žiadne projekty na plnenie environmentálneho acquis v oblasti ochrany ovzdušia. Zo zdrojov Environmentálneho fondu boli v období r. 2007 – 2013 najviac podporené projekty zamerané na využívanie obnoviteľných foriem energie (biomasa, solárna a geotermálna energia) na vykurovanie, prípravu teplej vody a výrobu elektriny vo verejnom sektore (základné školy, materské školy, obecné úrady, domy kultúry, domovy seniorov, iné obecné objekty) a v sektore domácností. Táto podpora predstavovala viac ako 62% celkových dotácií z Envirofondu za celé obdobie (Tabuľka 10) a znamenala príspevok k znižovaniu emisií skleníkových plynov a zmierňovaniu zmeny klímy, prípadne aj spolu so znižovaním emisií znečisťujúcich látok. V menšej miere (takmer 27%) boli podporené projekty prechodu na nízkoemisné palivá, zlepšenie energetickej hospodárnosti budov a energetickej efektívnosti, resp. projekty zlepšujúce kvalitu ovzdušia (takmer 11%).

Tabuľka 10 Dotácie z Environmentálneho fondu v r. 2007 - 2013

Ukazovateľ/rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Spolu
Počet projektov spolu	29	73	12	14	11	0	13	152
nízkoemisné zdroje	3	7	6	7	4	0	3	30
OZE	26	66	6	7	5	0	4	114
kvalita ovzdušia	0	0	0	0	2	0	6	8
Suma dotácií (tis. €)	1 277,7	3 029,5	986,6	1 126,0	1 011,6	0	1 303,5	8 735,0
nízkoemisné zdroje	316,7	474,8	448,4	556,0	324,5	0	216,8	2 337,2
OZE	961,0	2 554,7	538,3	570,0	416,9	0	425,8	5 466,6
kvalita ovzdušia	0	0	0	0	270,2	0	660,9	931,1
Podiel fin. prostriedkov v %								
nízkoemisné zdroje	24,8	15,7	45,4	49,4	32,1	0,0	16,6	26,8

OZE	75,2	84,3	54,6	50,6	41,2	0,0	32,7	62,6
kvalita ovzdušia	0,0	0,0	0,0	0,0	26,7	0,0	50,7	10,7

OP ŽP sa na opatreniach na ochranu ovzdušia podieľalo veľmi vysokou mierou (takmer 95%), okrem toho podporu poskytli zdroje EF a program LIFE. Celkový prehľad zdrojov na podporu plnenia acquis v oblasti ochrany ovzdušia je v Tabuľke 11.

Tabuľka 11 Prehľad zdrojov financovania projektov na plnenie environmentálneho acquis v oblasti ochrany ovzdušia

Zdroj financovania	Čerpaná suma v € (EÚ+kofin.)	Podiel v %
OP ŽP k 31.12.2014	206 845 930	94,8
LIFE 2007 - 2013	2 662 219	1,2
Environmentálny fond 2007 - 2013	8 734 993	4,0
Spolu	224 912 520	100,0

Okrem OP ŽP boli v rámci OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (PO 1 Inovácie a rast konkurencieschopnosti, opatrenie 1.1. Inovácie a technologické transfery, podopatrenie 1.1.1. Podpora zavádzania inovácií a technologických transferov) podporené projekty, ktoré zavádzali inovatívne výrobné technológie znižujúce emisie do všetkých zložiek životného prostredia, čo tiež napomáha k plneniu požiadaviek acquis z oblasti kvality ovzdušia. Podobne je možné hodnotiť aj príspevok aktivít OP Doprava v rámci PO 4 Infraštruktúra a dopravné prostriedky integrovaných dopravných systémov. Nepriamo prispievajú aj aktivity z programov nadnárodnej spolupráce Stredná Európa (2007 – 2013) a Juhovýchodná Európa (2007 – 2013). Aktivity s cezhraničným dopadom zamerané na energetickú efektívnosť a obnoviteľné zdroje energie, či ochranu životného prostredia sú podporované aj v rámci programov cezhraničnej spolupráce (2007 – 2013) s Rakúskom, Českou republikou, Maďarskom a Poľskom. Tieto príspevky sú v porovnaní s OP ŽP marginálne.

V rámci OP ŽP bola podpora z fondov EÚ zameraná na plnenie požiadaviek vyplývajúcich z platných a (v tom čase) pripravovaných právnych predpisov životného prostredia EÚ vrátane záväzkov SR stanovených v Zmluve o prístupí k EÚ. V ďalšom texte je použité rozdelenie acquis na dve základné oblasti, v súlade so zameraním PO 3 podľa opatrení: kvalita ovzdušia (1, 3 - 8) a zmena klímy (9).

Z hľadiska ochrany ovzdušia je kvantifikácia príspevku OP ŽP veľmi problematická. Zhodnotenie príspevku komplikuje aj skutočnosť, že ukazovatele OP, nie sú porovnateľné s ukazovateľmi, ktoré sa vyhodnocujú v nadväznosti na požiadavky acquis (napr. smernica o kvalite ovzdušia). Situáciu navyše komplikuje množstvo externých faktorov ovplyvňujúcich emisnú a imisnú situáciu. Napr. vyhodnotenie miery príspevku aktivít podporených z OP ŽP k dosiahnutiu cieľa na úrovni celkových emisií skleníkových plynov výrazne skresľuje reálny vývoj spotreby palív vrátane dopravy. Dopadom realizovaných intervencií by malo byť zlepšenie imisnej situácie (t. j. nižšia koncentrácia znečisťujúcich látok v ovzduší), ako aj zníženie celkového množstva emisií skleníkových plynov).

Hodnoty ukazovateľov kvality ovzdušia sú však ovplyvňované aj mnohými ďalšími faktormi, napr. cezhraničným prenosom znečisťujúcich látok, emisiami z iných zdrojov znečisťovania, poveternostnými podmienkami, rozptylovými podmienkami, obdobnými aktivitami realizovanými na stacionárnych, mobilných aj plošných zdrojoch znečisťovania, ktoré nie sú financované z OP ŽP, vplyvmi iných preventívnych a nápravných aktivít, zmenami v správaní obyvateľstva, všeobecnou ekonomickou situáciou, atď. Výsledok skúmania nie je možné vymedziť ani geograficky, keďže

intervencie sa realizujú na celom území SR. Stanovenie čistého príspevku OP je teda v prípade kvality ovzdušia mimoriadne náročné vzhľadom na veľké množstvo externých faktorov, ktoré nie je možné eliminovať, a je preto v rámci tohto hodnotenia nerealizovateľné. Štatistické ukazovatele v oblasti ovzdušia napr. zo zdrojov ŠÚ SR, Eurostatu a OECD sú preto pre zhodnotenie pokroku v záväzkoch, ku ktorým sa SR zaviazala pri vstupe do EÚ málo využiteľné. Ukazovatele sa výrazne líšia a sú monitorované s rôznou periodicitou. Čistý príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP z nich preto nemožno jednoznačne určiť.

Špecifický cieľ Prioritnej osi 3 OP ŽP bol zameraný na zabezpečenie implementácie smerníc EÚ v oblasti kvality ovzdušia a v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov (pozri aj Príloha 9). Zároveň bol stanovený s ohľadom na ciele Tematickej stratégie o znečistení ovzdušia, ktorých splnenie bude do roku 2020 hlavnou prioritou ochrany ovzdušia v SR.

Pre operačný cieľ 3.1 zameraný na ochranu ovzdušia bolo jedným z kľúčových ukazovateľov zníženie emisií vybraných znečisťujúcich látok (SO_2 , NO_x , PM_{10} , NH_3 , VOC,) v prepočte na referenčné tony SO_2 . Cieľová hodnota ukazovateľa *zníženie emisií znečisťujúcich látok prepočítaných na referenčné tony SO_2 (spolu za jednotlivé podporené projekty)* bola stanovená na 30% (Príloha 13). K 30.6.2015 bol tento cieľ naplnený iba na úrovni necelých 5% z plánovanej hodnoty. Toto nízke plnenie súvisí so skutočnosťou, že podporené projekty prevádzkovateľov veľkých zdrojov znečisťovania ovzdušia s najvyšším prínosom z hľadiska redukcie znečisťujúcich látok ešte neboli ukončené.

Výsledky opatrení podporených v rámci operačného cieľa 3.2 zameraného na minimalizáciu nepriaznivých vplyvov zmeny klímy a podporu obnoviteľných zdrojov energie indikoval najmä ukazovateľ *zníženie emisií skleníkových plynov (spolu za jednotlivé podporené projekty)*. Tento ukazovateľ vykázal výrazné prekročenie cieľovej hodnoty, keď namiesto plánovaného 15% zníženia emisií, bolo k 30.6.2015 reportované 90% zníženie (Príloha 13). Údaje sú ovplyvnené výrazným záujmom zo strany žiadateľov o realizáciu menších projektov zmeny palivovej základne v prospech OZE (najmä biomasy), pri ktorých dochádza na úrovni projektu k výraznému zníženiu emisií skleníkových plynov (až do 100 %), hoci v absolútnom vyjadrení množstva takto redukovaných emisií skleníkových plynov sú dosahované hodnoty nižšie (ukazovateľ „Redukcia emisií skleníkových plynov prepočítaných na CO_2 “). Realizácia väčších projektov prevádzkovateľmi väčších zdrojov znečisťovania ovzdušia, so zapojením ktorých sa počítalo aj pri stanovovaní cieľovej hodnoty ukazovateľa v čase prípravy OP ŽP, bola značne limitovaná pravidlami pre poskytnutie štátnej pomoci. Konečná hodnota ukazovateľa sa po ukončení realizácie projektov môže ešte mierne upraviť. V uvedenom kontexte nemá ukazovateľ požadovanú výpovednú hodnotu v súvislosti so sledovaním plnenia cieľov, navyše jeho hodnota závisí od charakteru projektov.

Iná situácia je v prípade plánovanej podpory aktivít na znižovanie emisií prchavých organických látok. Nulové plnenie ukazovateľa *zníženie emisií prchavých organických látok (spolu za jednotlivé projekty)* vyplýva zo skutočnosti, že napriek očakávaniam nebol zo strany žiadateľov zaznamenaný dopyt a v rámci danej skupiny aktivít nebol vo vyhlásených výzvach predložený žiadny projekt. Podmienky výzvy zrejme neboli dostatočne zaujímavé a žiadatelia využili na financovanie aktivít iné finančné zdroje. V ďalšej fáze implementácie programu už uplynuli lehoty potrebné na zosúladenie sa s požiadavkami príslušných smerníc EÚ v oblasti znižovania emisií prchavých organických látok (VOC). K plneniu požiadaviek smerníc v oblasti znižovania emisií prchavých organických látok teda OP ŽP neprispel.

V prípade ukazovateľov týkajúcich sa zníženia emisií znečisťujúcich látok a skleníkových plynov možno očakávať ďalšie napĺňanie cieľových hodnôt. Vzhľadom na charakter aktivít je možné zníženie emisií vykazovať až po ukončení fyzickej realizácie projektu, resp. po ukončení skúšobnej prevádzky zariadenia, ktorá spravidla prebieha rok po ukončení projektu. Údaje o znížení emisií tak bude možné získať až z následných monitorovacích správ týchto projektov. Väčšina projektov s najvyšším potenciálom príspevku k zníženiu emisií, t. j. projektov realizovaných na priemyselných a väčších energetických zdrojoch znečisťovania ovzdušia, bola aj počas prvého polroka 2015 stále v štádiu realizácie. Zároveň však plánované hodnoty zníženia emisií po ukončení realizácie týchto projektov sú v porovnaní s projektmi realizovaných na menších zdrojoch (napr. kotolne obecných budov) významné. Výrazný posun možno preto očakávať až po ukončení realizácie týchto projektov. Podľa očakávaní Riadiaceho orgánu by malo dôjsť k zníženiu emisií znečisťujúcich látok prepočítaných na referenčné tony SO₂ o 3 510 ton/rok. Na úrovni projektov, v rámci ktorých je tento ukazovateľ sledovaný, ide v percentuálnom vyjadrení o zníženie takmer o 45%. V prípade naplnenia tohto očakávania by tak bola výrazne prekročená cieľová hodnota OP ŽP v percentuálnom vyjadrení. Vzhľadom na ročnú hodnotu emisií však toto množstvo tvorí celkovo 1,2% (Tabuľka 13).

V rámci PO 3 OP ŽP bolo tiež zmodernizovaných a novo nainštalovaných spolu 27 staníc NMSKO, čím sa prekročil počet plánovaný ku koncu roka 2015 o dve stanice. Tento projekt je príkladom aktivít na plnenie acquis v oblasti ochrany ovzdušia (smernica o kvalite ovzdušia), ktoré by bolo problematické realizovať bez podpory z OP ŽP. Podobne je to v prípade projektu na zlepšenie NEIS (Internetizácia Národného emisného informačného systému 2013), ktorý k 30.6.2015 ešte nebol ukončený. Príspevkom k ochrane ovzdušia, ale aj k skvalitneniu úrovne verejnej hromadnej dopravy bola podpora projektov ekologizácie verejnej dopravy, čím sa umožnilo nahradiť zastarané dieselové autobusy novými, nízko-emisnými dopravnými prostriedkami. Významný prínos k ochrane ovzdušia, ale aj k zlepšovaniu infraštruktúry verejných budov predstavovala realizácia projektov náhrady zastaraných vykurovacích systémov vo verejných budovách (školách, nemocniciach a pod.).

Pre hodnotenie príspevku OP ŽP k zlepšeniu stavu ovzdušia je možné čiastočne použiť navrhované ukazovatele dopadu intervencií OP ŽP a tiež kontextové ukazovatele, oboje uvedené v tematickom hodnotení ukazovateľov dopadu z decembra 2014. Na úrovni dopadov OP ŽP pre PO 3 bolo v uvedenom hodnotení navrhnuté sledovať percentuálne zníženie celkovej produkcie emisií, pričom tento ukazovateľ sa môže použiť samostatne pre základné znečisťujúce látky aj pre skleníkové plyny. V prípade kontextových ukazovateľov sú to napr. ukazovatele emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, emisie skleníkových plynov alebo ukazovatele verejného zdravia ako napr. priemerná dĺžka dožitia, expozícia obyvateľstva voči znečisteniu ovzdušia polietavým prachom (PM₁₀) alebo kvalita ovzdušia v urbanizovaných oblastiach (Tabuľka 12).

Tabuľka 12 Vybrané kontextové ukazovatele

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková a cieľová hodnota za SR		Hodnota k 31.12.2013*
Emisie skleníkových plynov	tis. ton CO ₂ ekv. ³⁶	2004	51 046	42 710
		2015	61 902/47 310 ³⁷	

³⁶ Agregované emisie skleníkových plynov vyjadrených ako ekvivalent CO₂ prepočítané cez GWP

³⁷ Údaj 61 902 tis. ton CO₂ ekv. podľa projekcií emisií skleníkových plynov SR – scenár s opatreniami, r. 2005. Podľa projekcií sa emisie skleníkových plynov s rastom HDP zvyšujú. Cieľom podpory projektov v rámci prioritnej osi 3 je spomalenie rastu emisií skleníkových plynov vo vzťahu k rastu HDP (decoupling). Podľa aktualizovaných projekcií emisií

Názov ukazovateľa	Merná jednotka	Východisková a cieľová hodnota za SR		Hodnota k 31.12.2013*
		2006	2013	
PM ₁₀	tis. t	36,508	32,651	32,651
PM _{2,5}	tis. t	31,999	29,077	29,077

Zdroj: Správa o kvalite ovzdušia 2013; 2006; Správa o kvalite ovzdušia 2011, MŽP SR, SAŽP, 2013

* Oficiálne štatistické hodnoty kontextových ukazovateľov sú k dispozícii v roku n iba spätne za rok n-2. Z uvedených dôvodov sú v súčasnosti (v roku 2015) k dispozícii iba hodnoty daných kontextových ukazovateľov max. za rok 2013.

Na základe údajov uvedených v Správe o kvalite ovzdušia 2013 (vydaná v r. 2015), resp. Správe o stave životného prostredia SR v roku 2013 (vydaná ku koncu roka 2014) by tak bolo možné príspevok OP ŽP k napĺňaniu kontextových ukazovateľov vyhodnotiť vo vzťahu k dosiahnutým hodnotám ukazovateľov OP ŽP k 31.12.2013. Vzhľadom na skutočnosť, že v tom čase prakticky neboli ukončené žiadne projekty, akákoľvek pozorovaná zmena nemôže súvisieť s intervenciami OP ŽP. Takéto hodnotenie však bude realizovateľné neskôr, keď budú k dispozícii štatistické dáta a ukazovatele k rovnakému dátumu.

Ako už bolo vyššie uvedené, väčšina projektov s najvyšším potenciálom príspevku k zníženiu emisií, t.j. projektov realizovaných na priemyselných a väčších energetických zdrojoch znečisťovania ovzdušia, bola aj počas prvého polroka 2015 stále v štádiu realizácie. Údaje o znížení emisií z týchto projektov bude možné získať až z následných monitorovacích správ a porovnať s relevantnými dátami v správach MŽP SR a SHMÚ. Na porovnanie predpokladaného zníženia emisií znečisťujúcich látok z projektov podporených z PO 3 OP ŽP s celkovými ročnými emisiami v SR uvádzame prepočet množstva emisií základných znečisťujúcich látok v SR za rok 2013 na referenčné tony SO₂ (Tabuľka 13). Vypočítané percento uvádza príspevok OP ŽP k zníženiu emisií znečisťujúcich vybraných látok za predpokladu, že OP ŽP dosiahne plánovanú cieľovú hodnotu ukazovateľa.

Tabuľka 13 Prepočet emisií znečisťujúcich látok v r. 2013 na merné emisie SO₂ (ref. t SO₂)

Znečisťujúca látka	Emisie v tonách	Emisie v ref. t SO ₂
TZL	38 809	38 809
SO ₂	52 813	52 813
NO _x	80 261	200 653
CO	218 072	10 904
Spolu		303 178
Cieľová hodnota ukazovateľa - ročné zníženie emisií ZL z podporených projektov*		3 510
Podiel z celkového množstva emisií v r. 2013		1,16 %

Zdroj: Správa o kvalite ovzdušia 2013, MŽP SR, SAŽP, 2015

* Predpokladaná hodnota zníženia emisií znečisťujúcich látok (ZL) z projektov zahŕňa všetky sledované ZL z rôznych typov projektov, avšak uvedené ZL dominujú, preto na orientačné porovnanie boli zvolené hodnoty iba základných ZL.

skleníkových plynov SR – scenár s opatreniami z roku 2014 bola stanovená aktuálna hodnota pre rok 2015, a to 47 310 tis. ton CO₂ ekv. (6. národná správa SR o zmene klímy

http://unfccc.int/national_reports/biennial_reports_and_iar/submitted_biennial_reports/items/7550.php)

*uvedený údaj je za rok 2012, aktualizované údaje budú dostupné až v roku 2015.

Emisie skleníkových plynov majú v dlhodobom časovom horizonte klesajúci trend, od roku 2009 navyše poznačenom recesiou v dôsledku globálnej hospodárskej krízy. Trend celkových antropogénnych emisií skleníkových plynov za roky 2010 a 2011 bol relatívne stabilný (2010 - 45 382 Gg, 2011 - 44 698 Gg), v roku 2012 došlo k ďalšiemu výraznejšiemu poklesu na 42 710 Gg (tis. ton) CO₂ ekv. bez započítania záchyty zo sektora lesy a využívania krajiny (LULUCF). Emisie skleníkových plynov SR sa stanovujú v súlade s požiadavkami Rámcového dohovoru Organizácie spojených národov o zmene klímy a Kjótskeho protokolu. Hodnoty emisií skleníkových plynov sú každoročne aktualizované na základe štatistických ročeniek a metodických príručiek Medzinárodného panela o zmene klímy IPCC spätne až do roku 1990. Emisné inventúry reportované v roku 2014 prešli významnými metodickými zmenami a rekalkuláciami, čo ovplyvňuje aj úrovne emisií stanovené ako východiskové a cieľové hodnoty kontextového ukazovateľa OP ŽP.

Aktuálne stanovený cieľ (projekcie s opatreniami) na rok 2015 predstavuje 47 310 Gg (zdroj: Šiesta národná správa SR o zmene klímy), pričom sa predpokladá, že ďalší vývoj emisií bude kopírovať ekonomickú výkonnosť Slovenska, pričom redukčný potenciál v sektore energetiky a priemyslu bol už takmer vyčerpaný. Najvýznamnejší podiel na tvorbe emisií skleníkových plynov má energetika (so započítaním emisií z dopravy), problematiku oblastí naďalej zostáva spaľovanie fosílnych palív. V rámci OP ŽP prispievajú k znižovaniu emisií skleníkových plynov aktivity operačného cieľa 3.2. Realizáciou projektov podporených z OP ŽP došlo ku koncu roka 2014 k zníženiu emisií skleníkových plynov o 33,63 Gg CO₂ ekv. (rovnaký stav bol k 30.6.2015). Vzhľadom na skutočnosť, že očakávaný trend vývoja emisií skleníkových plynov do roku 2015 je stúpajúci, je problematické stanoviť presnú mieru príspevku aktivít OP ŽP zameraných na redukciiu emisií skleníkových plynov k dosiahnutiu tohto cieľa na úrovni celkových emisií (dopad programu).

Dosiahnutie dobrej kvality ovzdušia na celom území SR pre všetky znečisťujúce látky, ktoré majú stanovené limitné hodnoty, resp. cieľové hodnoty, patrí stále medzi strategické a kľúčové úlohy ochrany ovzdušia nielen na Slovensku, ale aj v Európe. Tomu zodpovedal aj dôraz kladený na ochranu ovzdušia v OP ŽP. Reálna potreba finančných zdrojov na naplnenie požiadaviek právnych predpisov ochrany ovzdušia však vysoko prevyšuje možnosti programu.

Súčasne jedným z hlavných problémov implementácie v oblasti ochrany ovzdušia bolo široké zameranie podporovaných aktivít a značná nevyváženosť z hľadiska miery ich príspevku do jednotlivých oblastí *acquis*. Z toho vyplývalo aj veľmi rozdielna úroveň dosahovania plánovaných hodnôt merateľných ukazovateľov OP ŽP. Negatívnym príkladom je už spomenutý neúspech plánovanej podpory aktivít na znižovanie emisií prchavých organických látok. Súčasťou tejto podpory je aj oblasť *acquis* 8 (látky poškodzujúce ozónovú vrstvu Zeme), ktorá nebola samostatne zahrnutá do OP ŽP aj keď sa o nej pôvodne uvažovalo.

5.4 Odpadové hospodárstvo

Prioritná os 4 Odpadové hospodárstvo v OP ŽP má definovaný špecifický cieľ *dobudovanie infraštruktúry odpadového hospodárstva SR v zmysle právnych predpisov EÚ a SR, znižovanie a eliminácia negatívnych vplyvov environmentálnych záťaží a skládok odpadov na zdravie ľudí a ekosystémy*. Na aktivity v oblasti odpadového hospodárstva bolo vyčlenených 472,78 mil. € (EÚ zdroje

a kofinancovanie), čo predstavuje asi 22% z celkových prostriedkov OP ŽP. Počas implementácie programu bolo podporených 283 projektov³⁸ so zameraním na aktivity v piatich opatreniach:

- 4.1 Podpora aktivít v oblasti separovaného zberu odpadov - bolo podporených 138 projektov v celkovej výške 237,5 mil. €. Cieľom projektov bolo zvýšiť podiel vyseparovaných odpadov.
- 4.2 Podpora aktivít na zhodnocovanie odpadov - bolo podporených 47 projektov³⁹ v celkovej výške 127,1 mil. €. Cieľom projektov bolo dobudovanie zariadení na zhodnocovanie odpadov.
- 4.3 Nakladanie s nebezpečnými odpadmi spôsobom priaznivým pre životné prostredie - bolo podporených 11 projektov v celkovej výške 12,9 mil. €. Cieľom projektov bolo zabezpečenie nakladania s nebezpečnými odpadmi environmentálne vhodným spôsobom prioritne pre vybrané druhy nebezpečných odpadov.
- 4.4 Riešenie problematiky environmentálnych záťaží vrátane ich odstraňovania - bolo podporených 20 projektov v celkovej výške 75,7 mil. €. Cieľom projektov bolo spracovanie celoštátnej stratégie v oblasti environmentálnych záťaží s cieľom stanovenia priorít pre odstraňovanie záťaží, geologický prieskum v zaťažených územiach a samotné odstránenie environmentálnych záťaží.
- 4.5 Uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov - bolo podporených 52 projektov v celkovej výške 83,7 mil. €. Cieľom všetkých projektov bol uzatvorenie a/alebo rekultivácia skládok odpadov, ktoré sú alebo boli prevádzkované na základe súhlasu na prevádzkovanie skládok odpadov podľa súčasne platného zákona o odpadoch alebo na základe rozhodnutí podľa starších právnych predpisov.

Táto časť hodnotenia sa zameriava na prínos OP ŽP z pohľadu plnenia požiadaviek environmentálneho acquis v oblasti odpadového hospodárstva, ktoré je tvorené právnymi aktami uvedenými v indikatívnom zozname v Prílohe 9.

5.4.1 Požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ

Požiadavky európskej legislatívy boli transponované do právnych predpisov SR uvedených v prílohe 9. V súčasnosti SR nepreukazuje žiadne formálne nedostatky v transpozícii, aj keď v minulom období boli riešené viaceré upozornenia Európskej komisie v oblasti neúplnej alebo nesprávnej transpozície viacerých smerníc v oblasti odpadového hospodárstva. Najdôležitejší nedostatok sa týkal prevádzkovania skládok odpadov v Považskom Chlmci, pre ktorý bola Slovenská republika žalovaná pred Európskym súdnym dvorom za nedodržanie predpisov EÚ zabezpečujúcich, že skládka odpadu nebudú výrazne poškodzovať životné prostredie.

1. januára 2016 nadobudne účinnosť nový zákon č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý zruší a nahradí existujúci zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákon č. 119/2010 Z. z. o obaloch a o zmene zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Do akej miery sa podarilo harmonizovať nový zákon o odpadoch s právnymi predpismi EÚ, ukáže až prax a reakcia

³⁸ Ministerstvo životného prostredia SR: Výročná správa o vykonávaní Operačného programu Životné prostredie za rok 2014. Bratislava, jún 2015.

³⁹ Do tejto skupiny projektov boli zaradené aj tie projekty, ktoré boli schválené v súlade s cieľom 4.1. a v kombinácii s cieľom 4.2. v prípade, ak bol projekt zameraný na budovanie (dobudovanie) systému triedeného zberu v obciach a v rámci projektu bola zároveň zakúpená technika na úpravu / zhodnocovanie triedených zložiek komunálnych odpadov pre potreby obce alebo združenia obcí.

Európskej komisie po podrobnom preskúmaní zákona. Pripomienkové konania⁴⁰ a rozprava v Národnej rade SR⁴¹ poukázali na niektoré nedostatky v oblasti rozšírenej zodpovednosti výrobcu a jej prenesenie na komunálnu úroveň. Postoj profesijných asociácií k zákonu je prinajmenšom zdržanlivý, ak nie priam kritický.

5.4.2 Stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ

Na Slovensku sa v súčasnosti ročne produkuje približne 10 miliónov ton odpadov ročne, z toho sú asi 4% nebezpečné odpady (Graf 5, Tabuľka 30 v Prílohe 10). Prevládajúcim spôsobom nakladania s odpadmi v SR je zneškodňovanie skládkovaním (Tabuľka 31, Príloha 11). Komunálnych odpadov sa tvorí asi 1 700 000 ton, z nich sa veľká väčšina skládkuje (Tabuľka 32, Príloha 11). Najväčší podiel na skládkovaní komunálnych odpadov aj celkovo odpadov má skládokovanie zmesového komunálneho odpadu. Tieto údaje vypovedajú o nedostatočnom zhodnocovaní využiteľných zložiek komunálneho odpadu, ako papier, plasty, sklo a kovy. Z Graf 6 je zrejmé, že úroveň zhodnocovania komunálnych odpadov mierne rastie a úroveň skládkovania komunálnych odpadov mierne klesá, avšak splnenie cieľa dosiahnuť 50% recyklácie komunálnych odpadov ako papier, plasty, sklo a kovy v roku 2020 sa zatiaľ nejaví reálne.

Všetky údaje uvedené v tejto časti, zaoberajúce sa problematikou odpadového hospodárstva, sú získané z výročných správ Štatistického úradu⁴² a z údajov uverejnených Ministerstvom životného prostredia v Správach o stave životného prostredia⁴³ a na environmentálnom portáli SAŽP⁴⁴.

⁴⁰ <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=24149>

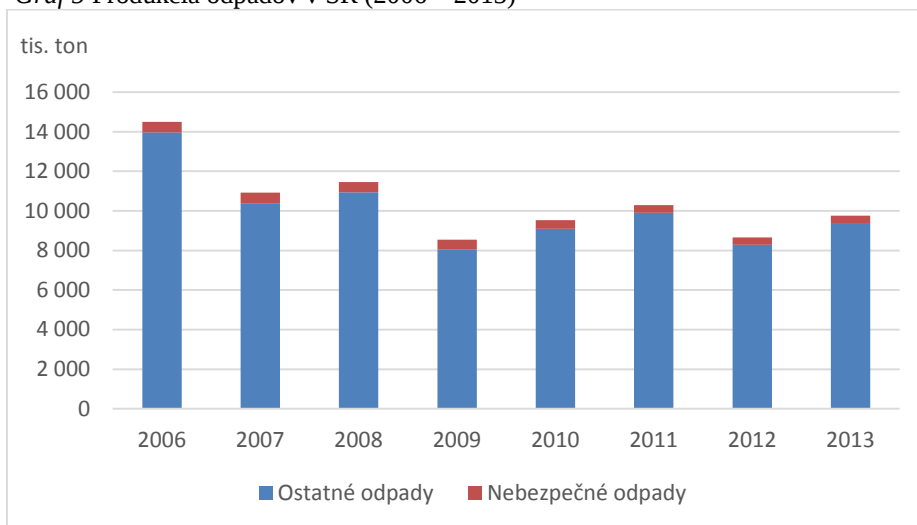
⁴¹ <http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5293>

⁴² Štatistický úrad SR: Odpady v Slovenskej republike. Správy za roky 2006 – 2013.

⁴³ Ministerstvo životného prostredia SR: Správa o stave životného prostredia. 2006 - 2013

⁴⁴ <http://www.enviroportal.sk/informacny-system-zp/informacne-systemy-1/is-odpady>

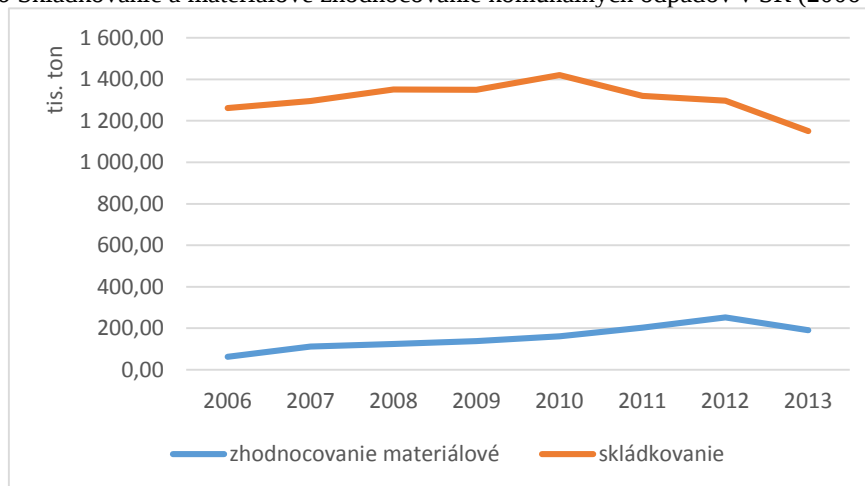
Graf 5 Produkcia odpadov v SR (2006 – 2013)

Zdroj: ŠÚ SR

Smernica 1999/31/ES o skládkach odpadov stanovuje povinnosť postupne znižovať množstvá biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov ukladaných na skládky odpadov. Prvý kontrolný rok bol rok 2010, v ktorom sa SR podarilo splniť cieľ znížiť množstvá skládkovaných biologicky rozložiteľných odpadov na 75% celkového množstva (hmotnosti) biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu vyprodukovaného v roku 1995⁴⁵. V druhom kontrolnom roku 2013 sa cieľ smernice nepodarilo splniť, zníženie oproti roku 1995 predstavuje iba 67 % (cieľ zo smernice je stanovený na 50 %) ¹³.

Graf 6 Skládkovanie a materiálové zhodnocovanie komunálnych odpadov v SR (2006 – 2013)

Dlhodobým negatívnym trendom nakladania s odpadmi je ich zneškodňovanie skládkovaním. V rozpore so strategickými dokumentmi schválenými vládou SR (Program odpadového hospodárstva SR na roky 2006 – 2010, Stratégia obmedzovania ukladania biologicky rozložiteľných odpadov, Program predchádzania vzniku odpadov SR na roky 2014 – 2018) množstvo odpadov zneškodňovaných skládkovaním od roku 2010 stúpa. Ako konštatuje Program odpadového hospodárstva „Od roku 2010

⁴⁵ komunikácia medzi MŽP SR a EK z marca 2011

stúplo množstvo odpadov zneškodňovaných skládkovaním až na úroveň 5 mil. ton v roku 2013, čím podiel zneškodňovania odpadov skládkovaním na celkovom nakladaní s odpadmi presiahol úroveň 50 %. Bez energetického využitia je ročne zneškodnených spaľovaním v priemere 55 tis. ton odpadov. Energetické zhodnocovanie odpadov sa na celkovom nakladaní s odpadmi podieľa 3%, čo ročne činí cca 300 tis. ton odpadov. Materiálové zhodnocovanie odpadov zaznamenalo medziročný nárast, napriek tomu nevykazuje očakávané hodnoty a v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi pokleslo množstvo recyklovaných odpadov až o 0,5 mil. ton. V roku 2013 bolo materiálovo zhodnotených len 30% odpadov. Iné spôsoby zneškodnenia odpadov sa na celkovom nakladaní s odpadmi podieľajú piatimi percentami a iné činnosti nakladania s odpadmi tvorili v roku 2013 dvojpercentný podiel celkového nakladania s odpadmi.“

Podľa údajov EUROSTAT-u vzniká v SR relatívne malé množstvo komunálnych odpadov – 304 kg/osobu/rok. Tu však treba poukázať na veľké množstvá komunálnych odpadov ukladaných na nelegálnych tzv. čiernych skládkach, ktorých počet narastá. To poukazuje na systémovú chybu nielen v evidencii komunálnych odpadov, ale najmä v uplatňovaní zákazu takéhoto nelegálneho nakladania.

Najproblémovjším odpadom sa javí zelený odpad, ktorého sa tvoria veľké objemy a v súčasnosti obce nezvládajú zabezpečiť zber a zhodnotenie tohto odpadu v dostatočnej miere. Problémom je aj umiestnenie kompostu, ktorý vznikne kompostovaním biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov, na trhu; pre tento produkt v súčasnom nastavení legislatívy, nie je na Slovensku ani v okolitých krajinách odbyt⁴⁶.

Pri sledovaní plnenia cieľov smerníc, ktoré sa zaoberajú odpadmi z vybraných výrobkov (odpady z obalov, elektroodpady, staré vozidlá a použité batérie a akumulátory) je potrebné skonštatovať, že s výnimkou použitých batérií a akumulátorov sa ciele darí priebežne plniť⁴⁷. Pri použitých batériách a akumulátoroch neboli k dispozícii údaje na zistenie plnenia cieľov, nakoľko MŽP SR sa doteraz nepodarilo vydať príslušnú vykonávaciu vyhlášku, ktorá by umožnila získať údaje o batériách a akumulátoroch uvedených na trh. MŽP SR v správe podľa smernice 2006/66/ES uvádza iba kvalifikované odhady, podľa ktorých sa zrejme ciele smernice plnia⁴⁸. V roku 2012 bola spoločnosťou BiPRO vypracovaná štúdia o plnení cieľov smernice o skládkovaní odpadov pre potreby Európskej komisie. Štúdia poukázala na nedostatky v oblasti triedeného zberu, zhodnocovania a recyklácie komunálnych odpadov v SR. Výsledkom komunikácie medzi EK a MŽP SR je materiál Roadmap for Slovakia (Akčný plán pre Slovensko⁴⁹), ktorý stanovuje opatrenia, ktorých realizáciou by sa malo dosiahnuť plnenie cieľov uvedenej smernice. Medzi opatreniami sú vymenované aj oblasti, ktoré chce EK finančne podporovať z prostriedkov európskych fondov (Európsky fond regionálneho rozvoja, Kohézny fond). Výška potrebných finančných prostriedkov nie je špecifikovaná. Z uvedeného je zjavné, že ciele európskej legislatívy sa pre oblasť zhodnocovania a recyklácie komunálnych odpadov a odklonenia biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov od skládkovania nedarí plniť.

⁴⁶ Akčný plán na podporu umiestnenia kompostov z biologicky rozložiteľných odpadov na trhu, výstup Plán hlavných úloh č. 48/2013, Slovenská agentúra životného prostredia, december 2013, dostupné na Odbore odpadového hospodárstva MŽP SR

⁴⁷ Návrh Programu odpadového hospodárstva SR na roky 2016 – 2020, dostupné na http://www.enviportal.sk/sk_SK/eia/detail/program-odpadoveho-hospodarstva-slovenskej-republiky-na-roky-2016-2020

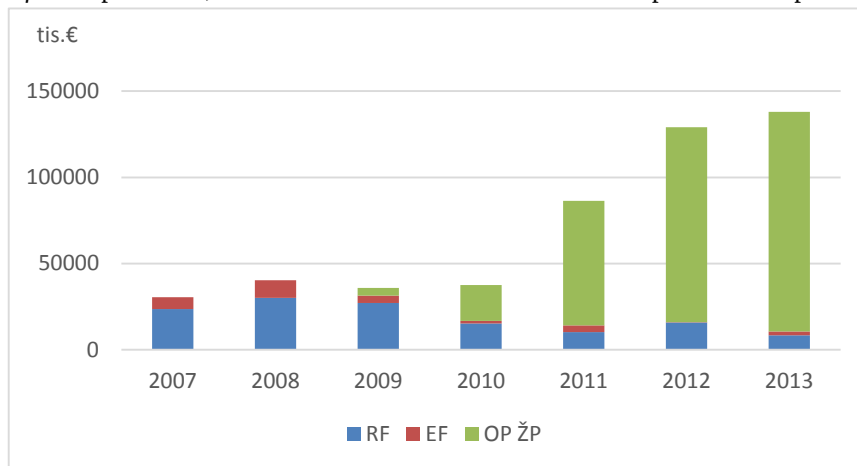
⁴⁸ <http://www.sazp.sk/public/index/go.php?id=1164&idl=1164&idf=1134&lang=sk>

⁴⁹ dostupné na Odbore odpadového hospodárstva MŽP SR

5.4.3 Príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k plneniu acquis

Odpadové hospodárstvo SR využíva na financovanie aktivít v tejto oblasti niekoľko zdrojov (Graf 7):

Graf 7 Príspevok RF, EF a OP ŽP na financovanie aktivít v odpadovom hospodárstve

V období 2007 – 2014 boli aktivity v oblasti odpadového hospodárstva podporované okrem OP ŽP aj zo zdrojov Recyklačného fondu (Tabuľka 14) a Environmentálneho fondu (Tabuľka 15). V prípade EF sme do sledovaného obdobia zahrnuli aj prostriedky za rok 2015, pretože boli schválené a pridelené už v roku 2014. V sledovanom období neboli podporené žiadne projekty v oblasti odpadového hospodárstva zo zdrojov Nórskeho či Švajčiarskeho finančného mechanizmu ani z programu LIFE. Projekty miestneho alebo regionálneho charakteru boli podporené zo zdrojov EÚ na podporu cezhraničnej spolupráce. Výška prostriedkov z týchto zdrojov je však v porovnaní s ostatnými vyššie uvedenými zdrojmi zanedbateľná.

Tabuľka 14 Prostriedky prerozdelené Recyklačným fondom v rokoch 2007 – 2014

rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	spolu
Recyklácia odpadov (tis. €)	21 492,2	26 440,3	25 337,9	12 875,6	6 848,7	12 516,0	7 619,5	3 993,7	117 124,3
Nárokovateľný príspevok (tis.€)	2 094,8	3 691,2	1 746,2	2 451,1	3 503,6	3 297,9	832,7	1 038,2	18 655,6

Zdroj: Výročné správy Recyklačného fondu, www.recfond.sk

Tabuľka 15 Prostriedky EF (odpadové hospodárstvo, sanácie enviro zátiaží, uzatváranie a rekultivácie skládok odpadov)

rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014/5	spolu
Odpadové hospodárstvo (tis. €)	6 882,8	10 199,6	4 360,7	1 403,0	3 799,0	281,1	2 170,3	2 797,5	31 894,1

Zdroj: www.envirofond.sk

4.1 Podpora aktivít v oblasti separovaného zberu odpadov

Podľa údajov MŽP SR, sekcie environmentálnych programov a projektov bolo z pridelených finančných prostriedkov vyseparovaných 6 255 ton biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov, 63 266 ton komunálnych odpadov, z nich bolo dotriedených 3 652 ton. Ostatné sledované indikátory v tejto oblasti nie sú pre hodnotenie príspevku OP ŽP k plneniu požiadaviek environmentálneho acquis objektívne vyhodnotiteľné. Podľa údajov Štatistického úradu SR sa v rokoch 2006 – 2013 vyseparovali množstvá komunálnych odpadov uvedené v Tabuľke 16:

Tabuľka 16 Množstvá vyseparovaných zložiek komunálnych odpadov v SR v rokoch 2007 – 2013

rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Množstvo (tis. ton/rok) celkom	109,89	132,93	125,69	134,64	145,75	162,39	142,30
Množstvo (tis. ton/rok) z OP ŽP	-	-	-	-	0,74	15,7	37,7
Zvýšenie oproti roku 2006 (%)	27,46	54,18	45,79	56,16	69,05	88,35	65,05
Prostriedky čerpané z OP ŽP (tis. €)	-	-	-	11 069	21 010	50 827	23 296

Zdroj: Štatistický úrad SR, výročné správy OP ŽP, ITMS

Aj keď sa zdá, že priamy vplyv pridelovania prostriedkov z OP ŽP na množstvo vyseparovaných zložiek komunálnych odpadov je zrejмый (Graf 8), vo vzťahu k ukazovateľu - množstvu vyseparovaných ton KO sa táto závislosť zatiaľ neprejavila. Príspevok OP ŽP k celkovému množstvu vyseparovaných odpadov za roky 2011-13 (Tabuľka 617, riadok 1 a 2) značne narástol, z 0,5% na 26,5%. Podľa hodnôt ukazovateľa v ďalších rokoch pravdepodobne dosiahne výrazne vyššie percento.

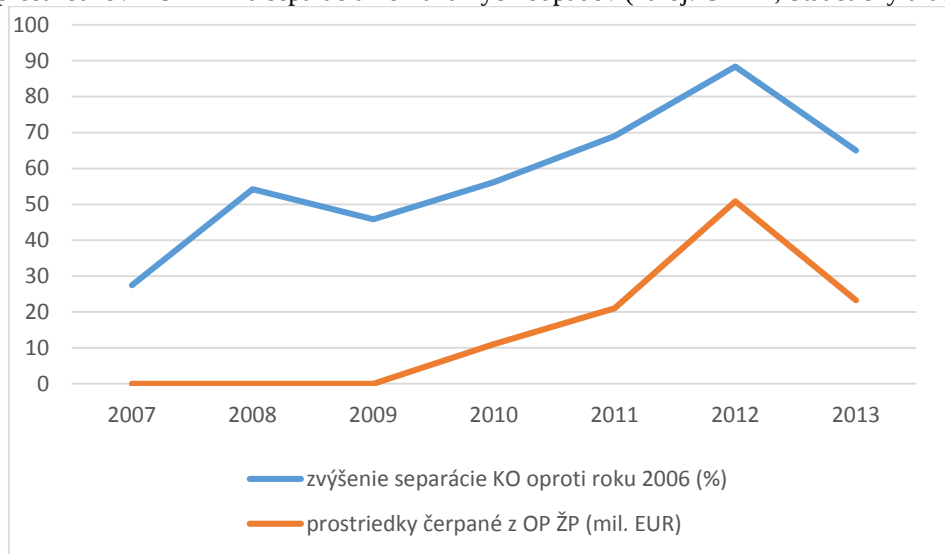
V sledovanom období bolo na aktivity v oblasti separovaného zberu odpadov pridelených celkovo takmer 19 mil. € z prostriedkov Environmentálneho fondu (Tabuľka 17).

Tabuľka 17 Pridelenie prostriedkov EF na podporu separovaného zberu komunálnych odpadov

rok	2007	2008	2009	2010	2011	2013	2014/5	spolu
Počet projektov	28	56	41	1	40	20	32	218
Dotácia (tis. €)	2 157,1	4 536,1	4 037,6	90,0	3 477,8	1 872,3	2 797,5	18 968,6

Zdroj: www.envirofond.sk

Graf 8 Zvýšenie separácie zložiek komunálnych odpadov oproti východiskovému roku 2006 a množstvo čerpaných prostriedkov z OP ŽP na separáciu komunálnych odpadov (zdroj: OP ŽP, Štatistický úrad SR)

Z prostriedkov Recyklačného fondu bolo na podporu separovaného zberu komunálnych odpadov pridelených 18,6 mil. €.

V rokoch 2007- 2014 bolo z OP ŽP na aktivity v oblasti separovaného zberu odpadov čerpaných celkovo 125,1 mil. € (EÚ zdroje a ŠR). Keďže využitie iných zdrojov bolo podľa dostupných údajov menšie, príspevok OP ŽP na financovanie podpory separovaného zberu odpadov predstavuje z hľadiska finančných zdrojov **76,9%** podiel. Ako je vyššie uvedené z hľadiska ukazovateľa je tento podiel zatiaľ výrazne nižší a dá sa očakávať, že zvýšenie ukazovateľa sa prejaví v dlhšom časovom horizonte po ukončení implementácie projektov. Súvisí to s potrebou práce s verejnosťou a zvyšovaním uvedomenia obyvateľov pri využívaní podporených systémov triedeného zberu zložiek komunálnych odpadov.

4.2 Podpora aktivít na zhodnocovanie odpadov

Podľa údajov MŽP SR, sekcie environmentálnych programov a projektov bolo z pridelených finančných prostriedkov upravených (pred ich ďalším nakladaním) 40 174 ton odpadov, zhodnotených 24 607 ton biologicky rozložiteľných odpadov, 3 792 ton odpadových olejov, 29 124 ton odpadových olovených akumulátorov, 29 125 ton odpadových plastov, 582 ton odpadových prenosných batérií a akumulátorov, 309 011 ton stavebných odpadov a 410 ton textilných odpadov. V sledovanom období boli zhodnotené nasledovné množstvá odpadov (Tabuľka 18):

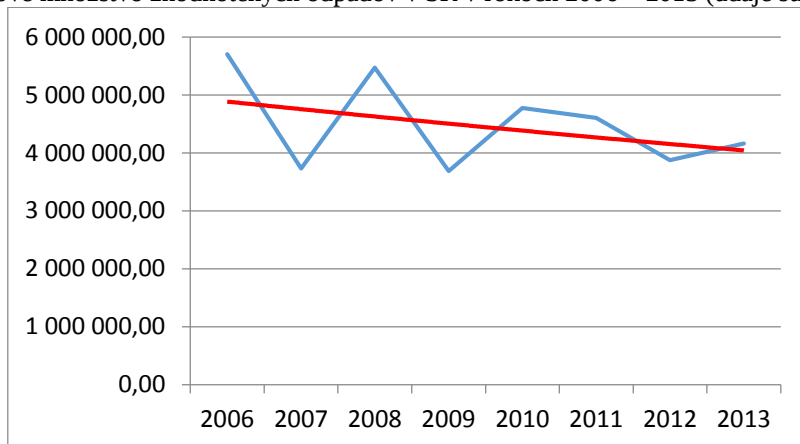
Tabuľka 18 Množstvá zhodnotených odpadov v SR v rokoch 2007 – 2013 (údaje sú v tonách)

Zhodnocovanie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
materiálové	2 079 162	3 451 477	1 981 038	2 861 844	2 844 684	2 408 787	2 376 644
energetické	277 455	581 371	335 742	256 969	303 572	275 582	308 995
ostatné	1 372 574	1 438 817	1 371 665	1 659 013	1 457 984	1 191 704	1 475 202
spolu	3 729 191	5 471 665	3 688 446	4 777 826	4 606 241	3 876 073	4 160 840
z toho mat. a energ. za OP	-	-	7 000	33 954	37 585	168 175	315 051

Zdroj: www.enviportal.sk, ITMS

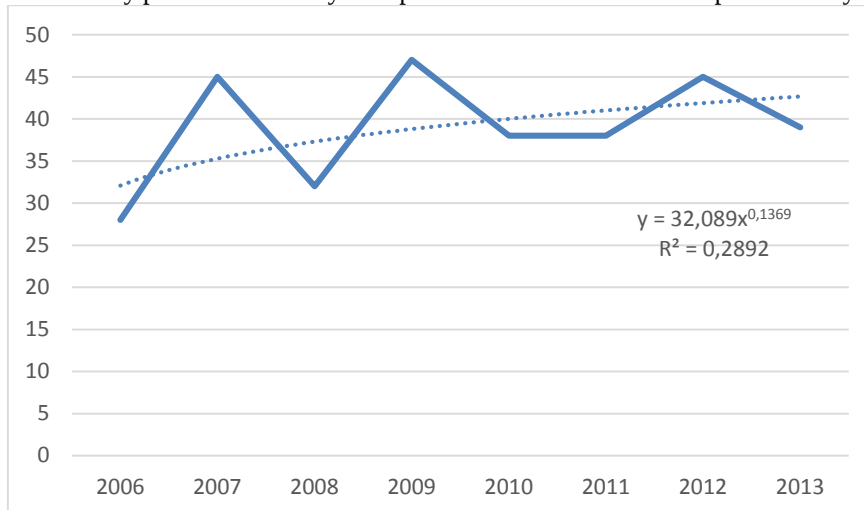
Celkový trend v zhodnocovaní odpadov je viditeľný na grafoch. Graf 9 a Graf 10 :

Graf 9 Celkové množstvo zhodnotených odpadov v SR v rokoch 2006 – 2013 (údaje sú v tonách/rok)

Ak zoberieme do úvahy len množstvá, nie je viditeľný trend zvyšovania množstiev zhodnotených odpadov v SR, trend je opačný a tony reálne zhodnotených množstiev odpadov sa postupne znižujú. V prípade, že tieto množstvá zohľadníme voči celkovej produkcii odpadov, ktorá s časom klesala, potom takto stanovený podiel zhodnotených odpadov mierne rastie.

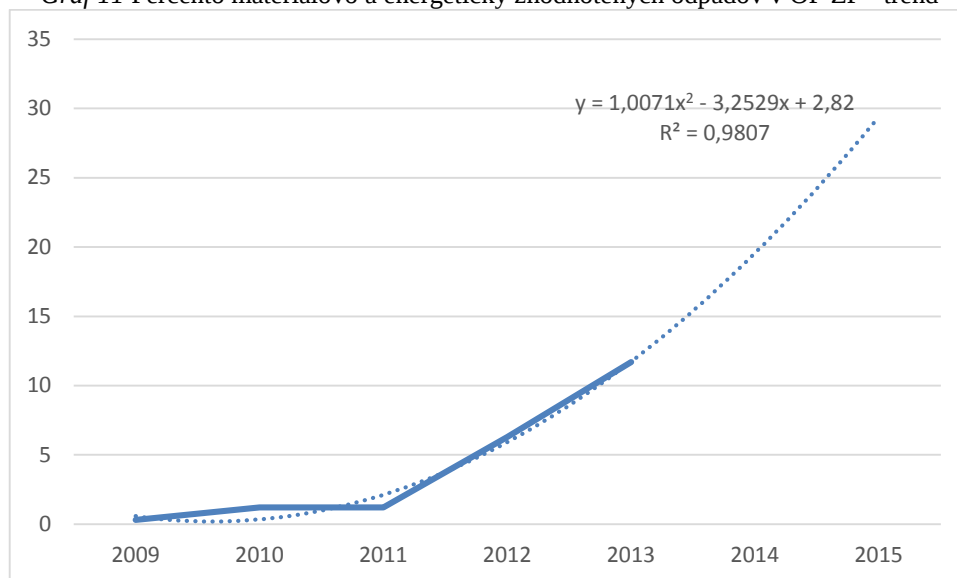
Graf 10 Percentuálny podiel zhodnotených odpadov z celkového množstva produkovaných odpadov

V sledovanom období bola z prostriedkov Environmentálneho fondu podporená výstavba kompostární v celkovej výške 621 562 €. Z prostriedkov Recyklačného fondu boli financované projekty v oblasti zhodnocovania a recyklácie odpadov v celkovej výške 98 468 639 €.

Do konca roka 2013 bolo z prostriedkov OP ŽP vyčerpaných 93,2 mil. € (EÚ a kofinancovanie, do konca roka 2014 sa táto čiastka zvýšila na 95,2 mil. €), čo predstavuje podiel príspevku OP ŽP na financovanie aktivít na zhodnocovanie odpadov vo výške **48,5%**.

Graf 11 Percento materiálovo a energeticky zhodnotených odpadov v OP ŽP - trend

Porovnaním štatistických údajov a ukazovateľov OP ŽP (množstvo materiálovo a energeticky zhodnotených odpadov v tonách za rok) je možné vyčíslit príspevok OP za roky 2009-2013. Podiel materiálovo a energeticky zhodnotených odpadov stúpol z 0,3% v roku 2009 na 11,7% v roku 2013 a pri tomto trende môže v roku 2015 dosiahnuť hodnotu 30% (Tabuľka 19, Graf 11). Časť ukazovateľov pravdepodobne nebola správne nastavená, napr. počet zariadení na energetické zhodnocovanie bol splnený na 25%, ale množstvo energeticky zhodnoteného odpadu pri tomto počte zariadení dosiahlo trojnásobok cieľovej hodnoty⁵⁰.

Dva z troch porovnávaných ukazovateľov⁵¹ v rámci tejto prioritnej osi dosiahli v roku 2013 dvoj až trojnásobok plánovaných cieľových hodnôt. Napriek tomu, porovnaním relevantných ukazovateľov je zrejmé, že prostriedky OP ŽP pridelené na aktivity na zhodnocovanie odpadov doposiaľ nepriniesli efekty porovnateľné s podielom OP ŽP na financovaní týchto aktivít. Toto porovnanie je však limitované tým, že efekty sa štandardne prejavajú až po určitom čase. Súčasne výpočet príspevku je skreslený nulovým čerpaním OP ŽP v rokoch 2007 a 2008. Vyčíslenie príspevku po rokoch komplikuje v niektorých prípadoch dostupnosť údajov (napr. výška grantov na jednotlivé typy projektov v EF či chýbajúce štatistické údaje za rok 2014).

4.3 Nakladanie s nebezpečnými odpadmi spôsobom priaznivým pre životné prostredie

Podľa údajov MŽP SR, sekcie environmentálnych programov a projektov bolo z pridelených finančných prostriedkov zhodnotených 579 ton nebezpečných odpadov, upravených 1 271 ton nebezpečných odpadov, pričom pri úprave boli znížené ich nebezpečné vlastnosti.

Podľa údajov Štatistického úradu sa ročne v SR zhodnocuje ca 50 000 ton nebezpečných odpadov, takže príspevok OP ŽP k zlepšeniu nakladania s nebezpečnými odpadmi je zanedbateľný (ca 1 - 2%). Je pravdepodobné, že v tejto oblasti bol dopad intervencií OP ŽP skôr negatívny, nakoľko narušal voľný trh v tejto oblasti (pozri kapitolu odporúčania).

⁵⁰ hodnoty z ITMS k 30.6.2015

⁵¹ okrem množstva vyseparovaných KO

Pre oblasť nakladania s nebezpečnými odpadmi nie sú v legislatívnych predpisoch EÚ ani SR stanovené kvantitatívne ciele a limity, ale nakladanie s nimi je regulované predovšetkým prostredníctvom zákazov a príkazov. Takisto je potrebné dodržiavať hierarchiu odpadového hospodárstva (článok 4 smernice 2008/98/ES o odpade a o zrušení určitých smerníc). Tá ukladá v prvom rade uplatňovať predchádzanie vzniku odpadu, čo v zmysle definície podľa tejto smernice znamená znižovanie nielen množstiev vzniknutých odpadov, ale aj nepriaznivé vplyvy odpadu na životné prostredie a zdravie ľudí. Dá sa konštatovať, že projekty podporené z OP ŽP spĺňajú tieto požiadavky, na druhej strane je otázne, či efektivita takto vynaložených prostriedkov je dostatočná pri zhodnotení iba 579 ton a úprave 1271 ton.

Z prostriedkov Environmentálneho fondu v sledovanom období neboli financované projekty na podporu nakladania s nebezpečnými odpadmi. Z údajov Recyklačného fondu, ktoré sú verejne dostupné, nie je možné jednoznačne stanoviť prostriedky vyčlenené na zhodnocovania nebezpečných odpadov, nakoľko projekty Recyklačného fondu nie sú takto členené. Príspevok OP ŽP v sledovanom období preto nie je možné presnejšie vyčíslieť.

4.4 Riešenie problematiky environmentálnych záťaží vrátane ich odstraňovania

Podľa údajov MŽP SR, sekcie environmentálnych programov a projektov neboli k 31. marcu 2015 vyčíslené kvantitatívne indikátory v tejto oblasti, teda plocha alebo počet najrizikovejších environmentálnych záťaží. Z prostriedkov Environmentálneho fondu boli v sledovanom období podporené projekty v oblasti sanácie environmentálnych záťaží v celkovej výške 1 054 491 €. V súčasnosti nie je možné vyhodnotiť príspevok OP ŽP k problematike environmentálnych záťaží, pretože veľká väčšina projektov z tejto oblasti je ešte v realizácii.

4.5 Uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov

V rámci tohto opatrenia bolo k 31.12.2014 podporených 52 projektov v celkovej sume 65,4 mil. € (EÚ a kofinancovanie), ktoré podľa dostupnej hodnoty ukazovateľa mali celkovú sanovanú plochu 0,989 km². Do konca marca 2015 boli ešte dva projekty v procese realizácie a tri projekty boli mimoriadne ukončené. Z prostriedkov Environmentálneho fondu bolo v sledovanom období poskytnutých 4,2 mil. € na uzatváranie a rekultiváciu 48 skládok odpadov. V priemere príspevok na uzatvorenie a rekultiváciu jedného územia predstavuje 87 648 €. V uvedenom období bol príspevok OP ŽP na financovaní aktivít na rekultiváciu skládok odpadov **93,9%**.

Vzhľadom na to, že nie sú k dispozícii štatistické údaje o sanovanej ploche, nie je možné vyhodnotiť efektivitu vynaložených prostriedkov. Pri výške poskytnutých finančných prostriedkov je prinajmenšom nezvyčajné, aby bola sanovaná plocha iba 0,989 km² uzatvorených skládok odpadov, teda na jednu sanovanú skládku by pripadalo územie o veľkosti 0,019 km².

5.5 Ochrana prírody a krajiny

Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny je obsahom piatej prioritnej osi OP ŽP. Prioritná os je tvorená tromi opatreniami:

5.1 Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov a druhov prostredníctvom vypracovania a realizácie programov starostlivosti o chránené územia vrátane území Natura 2000 a programov záchrany pre kriticky ohrozené druhy rastlín, živočíchov a území vrátane realizácie monitoringu druhov a biotopov.

5.2 Zlepšenie infraštruktúry ochrany prírody a krajiny prostredníctvom budovania a rozvoja zariadení ochrany prírody a krajiny vrátane zavedenia monitorovacích systémov za účelom plnenia národných a medzinárodných záväzkov.

5.3 Zlepšenie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti, vrátane posilnenia spolupráce a komunikácie so zainteresovanými skupinami.

Hlavnou prioritou PO 5 je podpora budovania sústavy osobitne chránených území programu Natura 2000 a zabezpečenie ochrany chránených druhov rastlín, živočíchov a biotopov európskeho významu. Ďalšie dve opatrenia sú nevyhnutným doplnkom k 5.1 a tento by bez nich nebol úplný. Celková výška alokácie z EÚ zdrojov na PO 5 je 50,756 mil. € (59,7 mil. € vrátane ŠR), čo tvorí 2,8% podiel na alokácii OP, čerpanie dosiahlo ku koncu roka 2014 niečo cez 47% (Príloha 13).

5.5.1 Požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ

Program budovania siete osobitne chránených území európskeho významu Natura 2000 sa v krajinách EÚ začal v roku 1992, v deň prijatia Dohovoru o biologickej diverzite bola v EK schválená aj tzv. smernica o biotopoch (Smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992). Tento krok bol mimoriadne aktívnym prístupom EÚ k napĺňaniu cieľov Dohovoru a prezentáciou záujmu krajín EÚ o ochranu všetkých foriem života na Zemi. V čl. 3 smernice o biotopoch sa zavádza program budovania súvislej európskej siete osobitných chránených území, ktorý sa skladá z dvoch typov osobitne chránených území – území európskeho významu (podľa vyššie uvedenej smernice o biotopoch) s územiami zameranými len na ochranu vyčlenených druhov vtákov a ich biotopov podľa smernice o vtákoch (Smernica Rady 79/409/EHS z 2. apríla 1979 nahradená Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES). Územia Natura 2000 teda predstavujú dve úrovne chránených území – chránené vtáčie územie – (CHVÚ), §26 zákona 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v platnom znení (OPK) a územie európskeho významu (ÚEV), § 27 zákona OPK. Bolo na každej členskej krajine EÚ ako tento systém zavedie do svojej legislatívy a systému ochrany prírody, ale v zásade bolo potrebné dodržať nasledovné princípy:

- územia Natura 2000 musia predstavovať reprezentatívnu vzorku biodiverzity Európy zhodnotenej na základe výsledkov objektívneho vedeckého poznania,
- ich vyhlásenie podľa národných zákonov musí byť účinné a efektívne s trvalo udržateľným zabezpečením priaznivého stavu ochrany predmetov a cieľov OPB,
- aktívna ochrana prírody v územiach Natura 2000 je nadriadená akýmkoľvek ostatným činnostiam v týchto územiach.

Krajiny okrem toho musia zabezpečiť adekvátne finančné prostriedky, administratívne a odborné (až vedecké) zázemie a v konečnom dôsledku účinné politiky, programy a schémy na kompenzáciu, revitalizáciu alebo finančnú stimuláciu (alebo náhradu) na dosiahnutie a udržanie priaznivého stavu ochrany v územiach Natura 2000, ich vzájomnú konektivitu a ekologickú (ekosystémovú) funkčnosť. Spätná väzba účinného zavedenia opatrení je mimoriadne prísna, efektívna v podobe pravidelného reportingu a dokladovania plnenia cieľov Natura 2000.

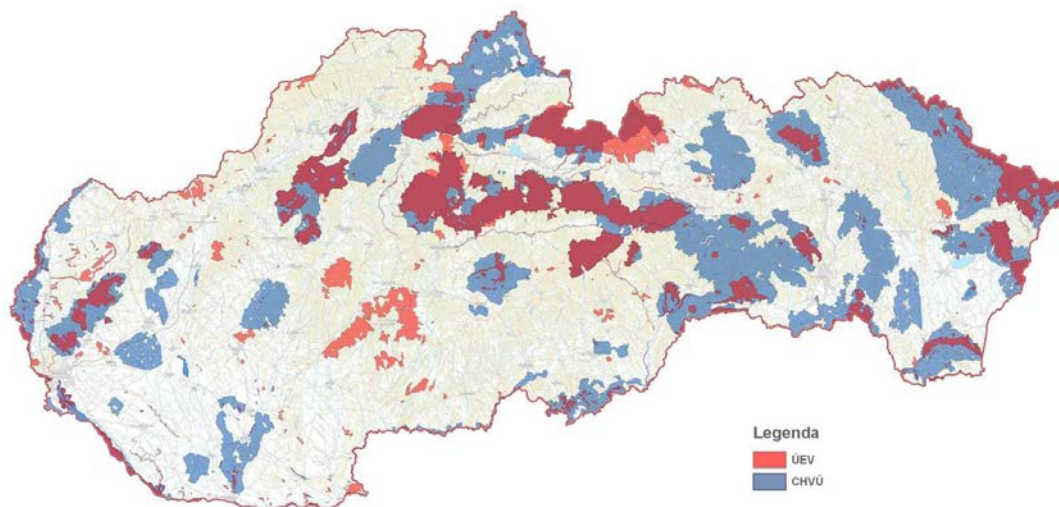
Tieto požiadavky a podmienky vstupu sa týkali aj Slovenska od roku 1999, ktoré muselo časť z nich zabezpečiť do dátumu vstupu do EÚ (1. mája 2004) a ostatné mali presne stanovené termíny. Slovensko preto začalo so snahou zásadnej zmeny v systémoch ochrany prírody a v súvisiacich činnostiach.

Transformácia ochrany prírody a biodiverzity (OPB) začala aproximáciou práva (relevantných noriem *acquis*, ktoré súviseli s OPB) ale aj zriadením novej organizácie Štátnej ochrany prírody SR (ŠOP SR), na ktorú boli prenesené úlohy a zodpovednosť za nový prístup v ochrane prírody a biodiverzity⁵². Pred vstupom do EÚ bol schválený aj nový „kódexový“ zákon OPK (zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny z 25. júna 2002), ktorým bol okrem iného prebraný právny systém environmentálneho *acquis* týkajúci sa Natura 2000 a čiastočne aj biodiverzity. Okrem toho environmentálne *acquis* v ochrane prírody preberali aj iné zákony SR najmä legislatíva na posudzovanie vplyvov na životné prostredie (EIA/SEA), vodný zákon, zákon o lesoch, stavebný zákon a pod.

Chránené územia Natura 2000 nemajú v slovenskej legislatíve vlastnú kategóriu chránených území, vyhlasujú sa v niektorej z kategórií národnej sústavy podľa zákona OPK. Z tohto dôvodu nie je možné odlišiť resp. samostatne evidovať aktivity výhradne spojené s plnením záväzkov SR voči programu Natura 2000. V roku 2007 sa ukončil prípravný proces na zavádzanie systému Natura 2000 v SR a prešiel do fázy praktickej realizácie a manažovania. Národný zoznam navrhovaných území európskeho významu (ÚEV) bol schválený uznesením vlády SR č. 239/2004 a č. 577/2011. Aktualizovaný národný zoznam obsahuje 43 ÚEV s výmerou 584 350 ha (11,7% výmery Slovenska). Ich zoznam a výmera sú zverejňované v Úradnom vestníku EÚ. Lokality z prvej, tzv. etapy A, boli v súlade s §27 ods. 5 zákona OPK vydané všeobecne záväzným predpisom - výnosom MŽP SR č. 3/2001-5.1 zo 14. júna 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam ÚEV. Národný zoznam chránených vtáčích území (CHVÚ) bol schválený uznesením vlády SR č. 636/2003 a č. 345/2010. Obsahuje 41 CHVÚ s výmerou 1 282 811 ha (26,2% výmery Slovenska), všetky boli vyhlásené samostatnými vyhláškami MŽP SR. Posledné 42. CHVÚ po novele zákona OPK už ale bolo vyhlásené nariadením vlády SR, po tejto novele sa všetky chránené územia Natura 2000 vyhlasujú všeobecne záväzným nariadením vlády SR.

Z programu Natura 2000 (smernice o biotopoch) vyplýva povinnosť po ich vyhlásení vytvoriť programy starostlivosti. Cieľom programov je zabezpečiť priaznivý stav ochrany biotopov a druhov živočíchov a rastlín európskeho významu a dosiahnuť cieľový stav populácií druhov a kvality biotopov. Programy pre ÚEV a CHVÚ sa vypracúvajú na obdobie desiatich rokov. Dominantnou činnosťou pre manažment území Natura 2000 po ich vyhlásení je spracovanie a realizácia programov starostlivosti (manažmentové plány).

⁵² V SR sa ochrana prírody tradične spája aj s ochranou krajiny (viď OPK), pričom však prvok „ochrany krajiny“ je viacmenej formálny. V EU sa však ochrana prírody viac viaže na problematiku ochrany a trvalo udržateľného vyžívania biodiverzity v zmysle Dohovoru o biologickej diverzite (UN CBD 1994) a s tým súvisiacich koncepcných, strategických a právnych dokumentov EÚ.

Mapa chránených vtáčích území a území európskeho významu sústavy Natura 2000 na Slovensku (ŠOP SR 2014)

Osobitným doplnkovým zdrojom OP ŽP boli podpory Programu rozvoja vidieka (PRV) na obdobie 2007-2013 v súlade s udržiavaním priaznivého stavu vyčlenených, najmä trávnatých biotopov významných pre územia Natura 2000. Táto podpora sa uplatňuje najmä v tzv. znevýhodnených územiach z titulu Natura 2000 pre farmárov, správcov a užívateľov pozemkov, ktorí sú obmedzení vecným bremenom ochrany prírody (len Natura 2000). Táto podpora je pre hospodárov na takomto území istým stimulom na uplatňovanie dobrej a požadovanej poľnohospodárskej praxe. Znamená to zabezpečenie opatrení vyžadovaných pre užívanie biotopov európskeho významu alebo územie Natura 2000. Základný prehľad čerpania PRV prostriedkov je uvedený v Tabuľke 20.

Tabuľka 20 Čerpanie zdrojov PRV na opatrenia v oblasti OPB

Fond	Opatrenie	Miera využitia (k 30. 1. 2015)
Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka	213 - platby Natura 2000 na poľnohospodárskej pôde	Alokovaných 1 634 000 €, skutočne čerpaných 158 347 € (predpoklad za celé obdobie 10 %)
	214 - agro-environmentálne podpory	Alokovaných 389 755 338 €, skutočne čerpaných 357 264 313 € (predpoklad 100 %)
	224 - platby Natura 2000 na lesnej pôde	Alokovaných 5 300 000 €, skutočne čerpaných 4 323 830 € (predpoklad za celé obdobie 97,8 %)
	225 - leso-environmentálne podpory	Alokovaných 5 161 010 €, skutočne čerpaných 748 090 € (predpoklad za celé obdobie 17,5 %)
Celkom		čerpané 362 494 580 € (predpoklad 396 005 314 €)

Zdroj: Prioritný akčný rámec financovania Natura 2000 v SR, 2015

Do PRV boli zahrnuté štyri opatrenia: platby pre ÚEV na poľnohospodárskej pôde, platby pre ÚEV na lesnej pôde, agro-environmentálne platby (o. i. aj pod-opatrenie ochrana vybraných biotopov trávnych porastov, ochrana biotopov vybraných druhov vtákov), leso-environmentálne platby (pod-opatrenie zachovanie priaznivého stavu lesných biotopov, ochrana biotopov ohrozených druhov vtákov). Informácie z Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (resp. z relevantnej platobnej agentúry) o tom, aký konkrétny efekt na cieľový stav biotopov v danom území bol týmito podporami dosiahnutý však nie sú k dispozícii. Nie je preto možné posúdiť, či bol dosiahnutý „vhodný a požadovaný“ manažment biotopov v územiach Natura 2000 a biotopoch európskeho významu.

Jedným z kľúčových podkladov pre hodnotenie efektivity využívania externých finančných prostriedkov OP ŽP v danom období bol aj dokument Prioritný akčný rámec financovania Natura 2000 v Slovenskej republike pre EU programové obdobie 2014-2020, 1. aktualizácia, spracovaný podľa formátu schváleného Európskou komisiou (ŠOP SR a MŽP SR z mája 2015). Jeho základ bol vypracovaný v roku 2012 - apríl 2013 a po prerokovaní a nájdení kompromisu s požiadavkami Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR bol upravený a 25. apríla 2013 schválený na úrovni MŽP SR. V máji 2013 bol predložený EK, ktorá ho využila ako referenčný dokument pri hodnotení návrhov nových operačných programov pre využitie EÚ fondov. Účelom dokumentu bolo určiť priority (ciele, opatrenia, aktivity), ktorými sa dosiahne cieľ 1 Stratégie EÚ na ochranu biodiverzity do roku 2020 vrátane plnenia programu Natura 2000. Uvedený dokument (aktualizácia z januára 2015) sa však nevyjadril k efektívnosti využívania prostriedkov OP ŽP 2007-2013 ani po kvalitatívnej a ani po kvantitatívnej stránke, resp. k splneniu cieľov jeho Prioritnej osi 5 z hľadiska OPB.

Z uvedeného extraktu početných dokumentov vyplýva jednoznačne, a berúc do úvahy len finančné zdroje OP ŽP 2007-2013 a k nim priradené kapacity, že ochrana prírody na Slovensku nikdy pred tým nedisponovala takým množstvom finančných prostriedkov ako v tomto období. Tieto prostriedky boli využité v zásade tak, aby sa v prvom rade zabezpečila OPB v takom rozsahu a na takej úrovni ako boli akceptované záväzky SR týkajúce sa environmentálneho acquis.

Kvôli objektívnejšiemu posúdeniu súčasného stavu a vplyvu finančnej pomoci OP ŽP 2007-2013, sme okrem oficiálnych správ, dokumentov a analýz využili aj informácie získané počas rozhovorov. Vybrané subjekty predstavujú reprezentatívnu vzorku inštitúcií a osôb, ktoré sa v danej dobe prioritne zaoberali otázkami environmentálneho acquis, aproximácie práva a plnením požiadaviek EU v oblasti OPB. Zo získaných informácií vyplýva, že objektívne posúdenie stavu, vplyvu a vývoja v OPB za uvedené obdobie nie je možné zhodnotiť jednoducho a úplne objektívne.

5.5.2 Stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ

Nastavenie národnej legislatívy nie je postačujúce na plnenie cieľov environmentálnej politiky a to predovšetkým z hľadiska slabého postavenia organizácie ochrany prírody a krajiny a jej nedostatočných kompetencií pri samotnej správe chránených území. Za súčasného stavu je veľmi problematické presadiť naplnenie legislatívnych požiadaviek uvádzaných v acquis (hlavných smerniciach) a aj v samotnom zákone OPK, ktorý určuje požiadavky zabezpečenia požadovaného a cieľového stavu biotopov, druhov a území. V tomto ohľade je legislatíva často v kontradikcii s cieľmi ochrany chránených území (napr. protipovodňové opatrenia, výstavba bariér na vodných tokoch, záber biotopov, obhospodarovanie lesov).

Napriek tomuto konštatovaniu, sú formálne, z hľadiska acquis splnené základné požiadavky. Je vybudovaná sieť území Natura 2000 avšak len ďalšie hodnotenie ukáže, či tento cieľ možno považovať za naplnený aj z hľadiska manažmentu a starostlivosti o územia Natura 2000. Tu má Slovensko a jeho inštitúcie značné nedostatky a nevie ich v súčasnosti riešiť. Súčasný národný legislatívny rámec, vrátane sekundárnych právnych aktov v rámci rezortu životného prostredia, je v súlade s hlavnými požiadavkami environmentálneho acquis a takto je hodnotený aj orgánmi EK. Týka sa to nie len zákona OPK a jeho vykonávacích predpisov ale aj zákona č. 15/2004 Z.z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a o zmene a doplnení niektorých zákonov

(zákon CITES) a jeho vykonávacích predpisov a procesnej stránky podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v platnom znení (zákon EIA).

Značná miera právneho a výkonného nesúladu je však v niektorých právnych predpisoch využívajúcich prírodné prostredie na hospodárske účely – využívanie prírodných zdrojov. Boli predložené pripomienky a sú začaté konania voči časti legislatívy týkajúcej sa výkonu práva poľovníctva najmä v chránených územiach (prípustné poľovačky na prísne chránený druh vlk dravý, na niektoré druhy vtákov ako hus divá a ďalšie druhy vodného vtáctva) a nedostatočný postup pri vyhlasovaní a zabezpečovaní chránených vtáčích území. Ďalej je to oblasť banského práva, lesného hospodárstva, čiastočne aj vodného hospodárstva a rybárstva. Čo je však hlavným nedostatkom je vysporiadanie sa s obmedzením vlastníckych práv na územiach, ktoré nesú bremeno verejného záujmu ochrany prírody, nie len území Natura 2000 (či už ÚEV alebo CHVÚ), ale vo všeobecnosti chránených území a osobitnej ochrany štátnej ochrany prírody (napr. ochrany biotopov a biotopov chránených druhov rastlín, živočíchov a vtákov). Existujú tri základné právne mechanizmy vysporiadania sa s obmedzením výkonu vlastníckych práv:

- finančný príspevok vlastníkovi, správcovi alebo nájomcovi pozemku v chránenom území na udržiavanie alebo dosiahnutie priaznivého stavu časti krajiny, ktorý nie je možné dosiahnuť len bežným obhospodarovaním pozemku (§ 60 zákona OPK);
- náhrada za obmedzenie bežného obhospodarovania (§ 61 zákona OPK), ktorým sa v zásade rozumie:
 - o zámena pozemku za iný vhodný pozemok vo vlastníctve štátu, ak je možná,
 - o nájom pozemku,
 - o výkup pozemkov do vlastníctva štátu,
 - o zmluvná starostlivosť,
 - o finančná náhrada;
- výkup pozemkov v chránených územiach (§61c) a ich prevod do správy Štátnej ochrany prírody SR tak, aby sa adresne dosiahli ciele a poslanie ŠOP SR v chránenom území, teda neobmedzovali súkromné vlastnícke práva, ale realizovali sa práva verejného záujmu – manažment osobitne chránených častí prírody;

Ostatné zákonné možnosti napr. obecné chránené územie (§ 25a) alebo súkromné chránené územie (§ 31), ktorými sa môže tiež riešiť verejný záujem OPB.

Slovenské právo v OPB a súvisiacich predpisoch prebralo základnú legislatívu OPB z relevantných častí *acquis* vo viacerých etapách a po viacerých pripomienkach a požiadavkách z domáceho prostredia, ale aj na základe upozornení orgánov EK. Problém sa opakovane vyskytuje pri hodnotení vplyvu na životné prostredie, resp. výklad a zabezpečenie čl. 6.3 a 6.4 smernice o biotopoch týkajúcich sa posudzovania vplyvov tzv. primeraným posúdením dopadov na lokalitu Natura 2000 z hľadiska cieľov ochrany lokality (európskeho záujmu). Uvedená problematika bola dlhodobo predmetom kritiky zainteresovaných expertov na Slovensku, ale aj orgánov EK. V súčasnosti je právny rámec akceptovateľný z hľadiska legislatívy, ale nedostatočný z hľadiska metodického a priameho uplatnenia.

Cieľom primeraného posudzovania podľa *acquis* (legislatívy OPB aj EIA) je určiť, či navrhovaný plán, projekt alebo akákoľvek činnosť môže mať nepriaznivý vplyv na integritu sústavy Natura 2000 alebo na niektorý prvok osobitnej ochrany. Ide teda o proces aktívnej prevencie pred akýmkoľvek zásahom do prírodného prostredia, ktoré je významné z hľadiska európskeho prírodného dedičstva, vedy a výskumu ako aj z historického poznania a vývoja. EK predložila svoje výhrady a upozornenie o začatí

právneho konania voči SR za nesúlad právnych noriem a ich výkonu s *acquis*. Z toho dôvodu došlo k legislatívnym úpravám v oboch právnych normách zákonov OPK a EIA (zákon č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v platnom znení) a ich normatívnemu zosúladieniu. V súčasnosti je k dispozícii *Metodika hodnotenia významnosti vplyvov a projektov na územia sústavy Natura 2000 v Slovenskej republike* (ŠOP SR, 2014), ktorá vychádza aj z českého modelu a tým sa uvedená problematika zatiaľ zosúladiť s požiadavkami na primerané posudzovanie (appropriate assessment).

Isté odborné rezervy a problémy sú aj vo vyhlasovaní a budovaní celej sústavy chránených území Natura 2000 na Slovensku z hľadiska ich vedeckej opodstatnenosti a kredibility. Azda najväčší problém je v ochrane vtáctva a ich biotopov, a to v systéme vyhlasovania chránených vtáčích území (CHVÚ) a najmä obhajovania a presadzovania podmienok ochrany vtáctva a ich biotopov na takomto území. Zo zákona OPK bolo 41 CHVÚ po jednej vyhlásených osobitnými vyhláškami MŽP SR, po zmene zákona OPK v roku 2014 bolo 42. CHVÚ vyhlásené nariadením vlády SR. V súčasnosti tieto CHVÚ pokrývajú asi 28% plochy Slovenska, čo je vnímané nezainteresovanou a laickou verejnosťou ako problém. Verejnosť rešpektuje ochranu vtáctva na hranici akceptovateľnosti. Súčasne Generálne riaditeľstvo pre životné prostredie EK, ktoré monitoruje a hodnotí progres v plnení programu Natura 2000, vznáša permanentné pripomienky a sťažnosti za nedostatočné plnenie a súčasne žiada o doplnenie a intenzifikáciu ochrany vtáctva a ich biotopov na Slovensku. V súčasnosti je problémom ochrana mokraďových a priamo vodných druhov vtákov a ich biotopov⁵³. Tento nedostatok vznikol pri preberaní smernice o vtákoch a programu Natura 2000 a transpozícií do zákona OPK. Nie je to však dôsledok aproximácie a uplatňovania práva v rezorte životného prostredia, problém sa generuje najmä v oblasti lesného a poľného hospodárstva, poľovníctva a rozvoja obcí. Teda v normách a legislatíve mimo rezort životného prostredia. Závažným problémom je aj obmedzovanie niektorých vlastníckych práv.

Pri súčasnom nastavení nie je možné efektívne plniť stanovené ciele a v podstate je možný len veľmi obmedzený progres. Najväčším problémom vo vzťahu k EÚ je preto záväzok plnenia cieľov programu Natura 2000 cez tzv. programy starostlivosti, ktorými je v súčasnosti pokryté len 1% území Natura 2000. Aktívny manažment sa vykonáva len vo veľmi obmedzenej miere a schválenie programu starostlivosti o územie je v súčasnosti pre nesprávne nastavenie správy chránených území problematické. Kompetencie ochrany prírody sú nedostatočné, skutočnými správcami chránených území a území Natura 2000 sú iné organizácie, jednotlivci a subjekty a teda praktickú starostlivosť nie je možné dostatočne plniť.

Chýbajúca osвета a práca s verejnosťou, nevytvorila podmienky na zainteresovanie a motiváciu verejnosti. Táto osvetová činnosť fungovala v iných krajinách EÚ, kde ku koncu roku 2014 bolo vyhlásených 5 270 území zameraných na ochranu vtáctva podľa smernice o vtákoch. Tieto územia pokryli plochu pevnej zeme (teda nie morské a pobrežné územia) v rozsahu cez 10% plochy EÚ. Tu má Slovensko asi najväčšie rezervy ako pracovať s verejnosťou, najmä tou, ktorá je priamo dotknutá uvedeným spôsobom ochrany. Na tento účel sa prostriedky OP ŽP nevyužívali (stimulačné a motivačné opatrenia, výkup pozemkov a pod.).

Komplikovanejšia situácia je v právnom stave sústavy Natura 2000 – osobitne chránených území európskeho významu. V súčasnosti je platný národný zoznam území európskeho významu s návrhom 473 lokalít. Z nich je 326 už vyhlásených platným právnym úkonom. Princíp zriadenia územia

⁵³ http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm, n2kbarometer.eu, a iné stránky NATURA2000

európskeho významu vychádza z národnej legislatívy, teda územie Natura 2000 sa vyhlási, resp. pre-
vyhlási relevantným právnym úkonom podľa zákona OPK (§28 zákona OPK). Do konca roku 2013 sa
tieto územia vyhlasovali kompetenčne a územne príslušným orgánom ochrany prírody (krajské, okresné
neskôr obvodné úrady životného prostredia, MŽP SR), od 1.1.2014 sa týmto zaoberá výlučne vláda SR,
a to aj územím v katastri obce. Územia sa vyhlasujú podľa kategórií zo zákona OPK (§§17-19) a určuje
sa v nich stupne ochrany podľa zákona (§§11-16) alebo sa určia zóny (§30) alebo podzóny. V súčasnosti
nejestvuje prehľadný a verejne dostupný zdroj informácií o územiach Natura 2000 na Slovensku,
ponuka na webovom sídle ŠOP SR je komplikovaná a neaktuálna. Podobná situácia je aj na rezortnom
portáli enviroportal.sk.

Pre vyhlasovanie sústavy Natura 2000 sa v plnej miere využila prírodo-ochranná (ekosozologická)
hodnota jestvujúcich „národných“ chránených území a biotopov v nich alebo mimo nich. Viac ako 80%
navrhovaných území Natura 2000 sa prekrylo s jestvujúcou sústavou najmä národných parkov,
prírodných rezervácií a chránených areálov a tieto sa nanovo vyhlásili ako územie Natura 2000. Viaceré
národné parky na Slovensku sú teda v súčasnosti „nositeľom prívlastku“ územia Natura 2000, čo
znamená prekrytie tohto územia európsky významnými biotopmi a priestormi života európsky
významných druhov rastlín a živočíchov a v mnohých prípadoch sú prekryté aj územím zameraným na
ochranu vtáctva (CHVÚ). Systém je komplikovaný, čo si uvedomujú aj odborníci priamo zainteresovaní
do procesu budovania sústavy Natura 2000, ochranári a štátna správa ochrany prírody. Navyše sa v tejto
podobe aj mimoriadne komplikovane presadzuje voči verejnosti.

Celkový podiel všetkých ÚEV po ukončení ich vyhlasovania bude predstavovať 11,9% z rozlohy SR
(priemer v EÚ je v súčasnosti ca 14% plochy vrátane aj morských pobreží a stále sa vyvíja).

Natura 2000	Navrhovaný počet	Konečná rozloha	Podiel lesných pozemkov v %	Podiel poľnohospodárskych pozemkov v %
ÚEV	473	584 353 ha	86,2	10,0

EK však vzniesla ďalšie požiadavky na doplnenie týchto území pre konkrétne druhy živočíchov a rastlín
ako aj na doplnenie ochrany biotopov európskeho významu. Významný podiel na tomto budovaní
sústavy Natura 2000 majú aj mimovládne organizácie, ktoré v súlade s predstavami EK tlačia na
dopĺňovanie tejto sústavy.

Podľa viacerých názorov nie sú splnené požiadavky *acquis* najmä vo vzťahu k hospodáreniu
na územiach Natura 2000 s hlavným cieľom zachovania priaznivého stavu ochrany druhov a biotopov
európskeho významu. Hospodárenie v súlade so smernicou je iba v územiach, ktoré boli finančne
podporované v rámci PRV a to na len vybraných typoch biotopov. V aktuálnej situácii sa ani nedá
zabezpečiť taký manažment OPB, aby sa tieto ciele naplnili. Stále nie sú doriešené napr. finančné
kompenzácie, alebo iné riešenia vecného bremena na pozemkoch sústavy Natura 2000. To priamo súvisí
aj s transformáciou celého systému štátnej ochrany prírody, ktorá sa v súčasnosti spomalila.

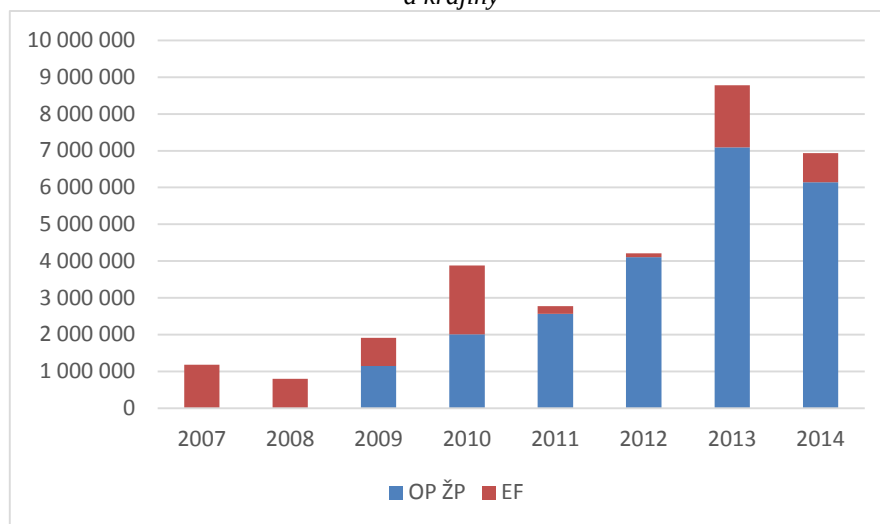
5.5.3 Príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k plneniu *acquis*

Na základe dostupných údajov bolo na podporu aktivít v rámci PO 5 OP ŽP k 31.12.2014
preinvestovaných 28,37 mil. € (vrátane ŠR)⁵⁴. V súčasnosti sa ešte realizujú projekty hlavne v rámci

⁵⁴ OLAP kocka ITMS K7013 z 31.12.2014

ŠOP SR, kde sa predpokladá kompletne vyčerpanie alokovaných disponibilných prostriedkov. Na financovaní aktivít v oblasti ochrany prírody a krajiny sa každoročne podieľal aj Environmentálny fond. Z jeho prostriedkov bola v sledovanom období poskytnutá celková podpora vo výške 7,4 mil. € (Graf 12).

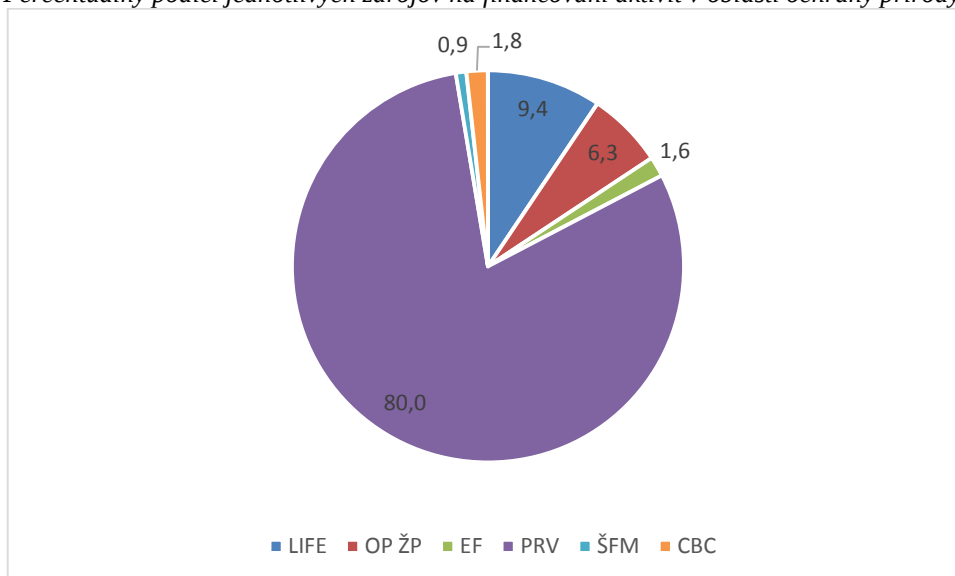
Graf 12 Čerpanie prostriedkov PO 5 OP ŽP (len EÚ zdroje) a EF na podporu aktivít na ochranu prírody a krajiny

Zdroj: EF, ITMS

Z ďalších zdrojov bola významná podpora pre projekty ochrany prírody a krajiny poskytnutá zo zdrojov PRV v celkovej výške 362,5 mil. €. (Tabuľka 20). Z programu LIFE získali projekty v rokoch 2007-14 grantovú podporu vo výške 42,7 mil. €. Do celkovej podpory môžeme ešte zahrnúť Švajčiarsky finančný mechanizmus (ŠFM) s grantovou podporou 3,9 mil. € a prispeli aj programy cezhraničnej spolupráce (CBC - Česká republika, Rakúsko, Maďarsko, Poľsko, Maďarsko/Rumunsko/Ukrajina a Juhovýchodná Európa) v celkovej sume 8,0 mil. €. Vzhľadom na povahu acquis je možné posúdiť príspevok OP ŽP len na základe finančných zdrojov. Z pohľadu doteraz poskytnutých finančných zdrojov je doterajší príspevok OP ŽP k plneniu acquis ca 6,3% (Graf 13). Na základe porovnania finančných zdrojov možno konštatovať, že oblasť ochrany prírody a krajiny je jediná oblasť podporená v rámci OP ŽP, kde dominantnou časťou financovania opatrení na plnenie acquis nie je OP ŽP. V tomto prípade je podstatná časť zdrojov financovaná z prostriedkov PRV.

Graf 13 Percentuálny podiel jednotlivých zdrojov na financovaní aktivít v oblasti ochrany prírody a krajiny

Zdroj: Prioritný akčný rámec financovania Natura 2000 v SR, 2015

Pozn. obsahuje zazmluvnené čiastky, len za OP ŽP a PRV sú vykázané čerpané zdroje

Na základe plánovaných (Príloha č. 18 k OP ŽP, plnenie záväzkov Natura 2000) a doposiaľ reálne využitých prostriedkov je evidentné, že záväzky by mali byť naplnené. Použité zdroje boli takmer dvojnásobne vyššie ako plán (Tabuľka 21). SR nehrozí z titulu neplnenia záväzkov v tejto oblasti žiadna sankcia.

Tabuľka 21 Finančné náklady na oblasť plnenia záväzkov Natura 2000 (v tis €) k 31.12.2014

Zdroj (od 2007 – 2013/15)	Plán	Skutočnosť
Vynaložené do 2006		15 343
OP ŽP (EÚ + ŠR)	59 714	28 368
Štátny rozpočet	13 804	n.a.
Z iných zdrojov	148 332	424 510*
Nezabezpečené	25 085	-
Celkové náklady	262 278	468 221

*EF, ŠFM, LIFE, PRV, CBC

Časť projektov Štátnej ochrany prírody SR sa stále realizuje a paralelne okrem nich prebiehajú projekty mimo štátnej ochrany prírody, najmä medzi mimovládnyimi organizáciami a niektorými akademickými a vedeckými inštitúciami. Tieto projekty a aktivity sú však financované z iných externých zdrojov alebo zdrojov Environmentálneho fondu. Viac-menej všetky tieto projekty majú istú formu spolupráce priamo s odborným zázemím ŠOP SR. Mnohé z týchto projektov a aktivít odovzdávajú výsledky na ďalšie využitie ŠOP SR alebo MŽP SR.

Z pohľadu ukazovateľov nie je možné vyhodnotiť príspevok OP ŽP, nakoľko dostupné dokumenty neuvádzajú žiadne štatistické ukazovatele pre túto oblasť, ktoré by boli porovnateľné s ukazovateľmi OP ŽP. Z pohľadu plnenia ukazovateľov, je však na základe ich hodnôt pre oblasť OPB evidentné, že projekty zatiaľ nemajú ani základné výstupy. Ukazovatele počtu vypracovaných a realizovaných

dokumentov starostlivosti o územia podľa aktuálneho stavu pravdepodobne nedosiahnu ani minimálne plnenie.

Podpora OP ŽP priamo nevplývala na plnenie legislatívnych záväzkov SR voči EÚ v oblasti OPB. Nepriamo sa prejavila tým, že neplnením týchto záväzkov alebo nedostatočnou aproximáciou práva a politiky mohlo Slovensko prísť o túto finančnú podporu alebo je podstatnú časť. Táto fiktívna hrozba bola asi najsilnejším nástrojom a hybnou silou na dosiahnutie pomerne vysokej zhody práva a politiky v OPB s EÚ, aj keď s mnohými výhradami a nedostatkami. Skúsenosti z implementácie projektov ukázali, že ich administratíva je veľmi náročná, čo brzdí využívanie dostupných zdrojov. Domáce zdroje (EF) aj ďalšie externé zdroje (LIFE) boli čerpané priebežne.

Sumárne sa príspevok OP ŽP k plneniu environmentálneho acquis dá približne vyjadriť len prostredníctvom finančných ukazovateľov pre každú z podporených oblastí. OP ŽP sa svojimi zdrojmi výrazne podieľa na financovaní aktivít a opatrení, ktorých úlohou je plnenie legislatívnych záväzkov vyplývajúcich z environmentálneho acquis. Najväčší podiel vo výške takmer 95% vykazuje PO 3 vo financovaní aktivít v oblasti ochrany ovzdušia, 70% podiel tvorí aktuálna finančná podpora PO 1, 2 a 7 v oblasti vodného hospodárstva a protipovodňových opatrení, a 64% podiel má PO 4 v odpadovom hospodárstve (Príloha 14). Opatrenia v oblasti ochrany prírody a krajiny sú financované predovšetkým z Programu rozvoja vidieka, preto podiel OP ŽP je výrazne menší ako v ostatných oblastiach a tvorí viac ako 6%.

5.6 Aké pozitívne vplyvy na ŽP a VZ súvisia s realizáciou OP ŽP?

Došlo v súvislosti s realizáciou OP ŽP aj k niektorým negatívnym vplyvom na ŽP a VZ?

Akým spôsobom možno maximalizovať pozitívne a eliminovať negatívne vplyvy OP ŽP na ŽP a VZ?

Z pozitívnych vplyvov OP ŽP na životné prostredie sa prejavili predovšetkým tie, ktoré boli plánované. V akom rozsahu sa plánované efekty prejavili môže byť predmetom ďalšej analýzy, rovnako ako posúdenie toho, či plánované ciele (v zmysle nastavenia cieľových hodnôt ukazovateľov) boli realistické. Neexistuje však žiadna indícia, že by intervencie OP ŽP nejakým spôsobom trvalo negatívne ovplyvnili či poškodili životné prostredie.

Vodné hospodárstvo

Realizáciu intervencií OP ŽP v oblasti zásobovania obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov, odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ a zabezpečenia primeraného sledovania a hodnotenia stavu povrchových vôd a podzemných vôd je možné hodnotiť ako pozitívny vplyv na ŽP aj VZ. Medzi tieto vplyvy, vďaka výstavbe verejných vodovodov v obciach bez vodovodu, možno zaradiť zvýšenie počtu obyvateľov zásobovaných z verejných vodovodov a zásobovanie obyvateľov pitnou vodou dobrej kvality bez negatívnych dopadov na zdravie obyvateľov a životné prostredie SR.

K ďalším pozitívam patrí zachovanie hydrologických, biologických a chemických funkcií ekosystémov, ochrana vodných ekosystémov, prevencia, kontrola a znížovanie výskytu ochorení súvisiacich s vodou, trvalo udržateľné využívanie vodných zdrojov a zabezpečenie kvality povrchových a podzemných vôd. Výstavbou stokových sietí a ČOV sa eliminujú negatívne vplyvy znečistenia a kontaminácie vodných zdrojov, zvyšuje sa ochrana a zlepšuje kvalita povrchových a podzemných vôd a najmä významných

zdrojov pitnej vody, minerálnych a liečivých vôd. Pozitívne vplyvy sa prejavujú aj na znížení rozdielu medzi množstvom a kvalitou vody spotrebovanej a množstvom a kvalitou vody privádzanej kanalizačným systémom do vodného prostredia. Ďalšie intervencie priniesli pozitíva vo forme ochrany a obnovy vodnej biodiverzity.

V súvislosti s realizáciou OP ŽP v tejto oblasti mohlo dôjsť dočasne aj k negatívnym vplyvom na ŽP. Tieto sa však prejavujú hlavne počas realizácie konkrétnych stavieb a infraštruktúry. Spočívajú v zásahu do pôdy a jej dočasnom zábere, nutnom výrube lesných porastov, likvidácii rastlinnej pokrývky a zásahov do biotopov, sprievodnej vegetácie tokov, znečisťovaní vôd počas výstavby, zvýšení intenzity dopravy v okolí staveniska, znečisťovaní ovzdušia, náraste emisií hluku stavebnými mechanizmami a produkcii stavebných odpadov.

Realizácia protipovodňových opatrení v rámci PO 2 a 7 umožnila lepšie zabezpečiť ochranu životov, zdravia, majetku a nehnuteľností dotknutého obyvateľstva, eliminovala kontamináciu podzemných vôd využívaných pre zásobovanie obyvateľstva a zlepšila ochranu dopravnej infraštruktúry, objektov priemyselnej činnosti, poľnohospodárskych plôch a technickej infraštruktúry.

Ochrana ovzdušia

Kvalita ovzdušia má kritický význam pre zdravie ľudí. Znečisťujúce látky v ovzduší sa podieľajú na tvorbe smogu a kyslých dažďov, ktoré spôsobujú respiračné a iné závažné ochorenia, poškadzujú ozónovú vrstvu vo vrchnej časti atmosféry a ovplyvňujú zmenu klímy. Miera znečistenia ovzdušia môže byť veľmi významná predovšetkým na lokálnej úrovni, najmä v prípadoch prízemných emisií, napr. z domácich kúrenísk alebo cestnej dopravy. Zo zdravotného hľadiska za najzávažnejšie sú považované emisie z dopravy, najmä jemné prachové častice PM₁₀, PM_{2,5}, ďalej polychlórované bifenyly, PAH a prchavé uhlíkovodíky (osobitne karcinogény ako napr. benzén). Najviac sa vyskytujúce emisie znečisťujúcich látok (polietavý prach, oxidy síry, dusíka a oxid uhoľnatý) zaťažujú dýchacie cesty, oči, sliznice a svojimi negatívnymi účinkami majú nepriaznivý vplyv na zdravie obyvateľov.

Realizácia opatrení s cieľom znižovania emisií znečisťujúcich látok na stacionárnych aj mobilných zdrojoch znečisťovania ovzdušia pozitívne ovplyvňuje nielen kvalitu ovzdušia, ale aj stav zdravia obyvateľstva. Vzhľadom na to, trend budovania domových kotolní alebo bytových kotlov a odpájanie sa od centrálného rozvodu tepla z hľadiska ochrany ovzdušia a zdravia ľudí nemožno považovať za pozitívny.

Prevažujúci vplyv realizácie OP ŽP na kvalitu života dotknutého obyvateľstva bude pozitívny. Avšak podľa údajov SHMÚ napriek pretrvávajúcemu trendu poklesu emisií znečisťujúcich látok došlo v r. 2013 opätovne k prekročeniu limitných hodnôt niektorých znečisťujúcich látok v ovzduší (NO_x, PM₁₀, PM_{2,5}), stanovených na zabezpečenie ochrany zdravia ľudí na viacerých monitorovacích staniciach. Je tiež zrejmé, že pozitívny príspevok intervencií z OP ŽP k zlepšovaniu kvality ovzdušia sa v r. 2013 nemohol úplne prejaviť, nakoľko viaceré väčšie projekty sú aj počas roka 2015 ešte v realizácii.

Odpadové hospodárstvo

V oblasti separovaného zberu odpadov je prínos OP ŽP jednoznačne pozitívny, aj na základe celoštátnych štatistík o separovanom (triedenom) zbere komunálnych odpadov. Množstvo vyseparovaných zložiek komunálnych odpadov má rastúci trend. Ciele smerníc (2008/98/ES a 1999/31/ES) sú však oveľa ambicióznejšie a pri súčasnom tempe ich SR nebude schopná do roku 2020 splniť. Obce v súčasnosti financujú zber a nakladanie s vyseparovanými zložkami na úrovni cca 40 –

50 €/tonu, kým príspevok OP ŽP na zvýšenie miery separácie komunálnych odpadov (pri prepočte na tonu) je výrazne vyšší. V prípade, že tieto zdroje nebudú dostupné, nebude možné dosahovať rast miery separácie. K naplneniu cieľov spomínaných smerníc je potrebné zaviesť zásadné legislatívne zmeny (zákaz skládkovania neupraveného zmesového komunálneho odpadu) a vnútroštátne ekonomické nástroje, predovšetkým zásadné zvýšenie poplatkov za skládovanie odpadov alebo zavedenie environmentálnych daní. MŽP SR očakáva, že zavedením nového zákona č. 79/2015 Z. z. o odpade sa požadované zmeny dosiahnu.

V oblasti zhodnocovania odpadov nie je zrejмый pozitívny vplyv dotačných schém. Trend v zhodnocovaní odpadov nie je pozitívny, má klesajúci charakter napriek významnému množstvu financií použitých na účel výstavby alebo modernizácii zariadení na zhodnocovanie odpadov. Podľa názoru viacerých odborníkov to má čiastočne súvis aj s nevhodne alebo neefektívne využitými prostriedkami z OP ŽP na projekty, ktoré nie sú trvalo udržateľné. Takisto sa vyskytli nedostatky s nadhodnotením kapacít zariadení pri predkladaných žiadostiach, takže prevádzka týchto zariadení je neefektívna, prípadne zariadenia ešte ani neboli uvedené do trvalej prevádzky podľa schválenej žiadosti.

V oblasti odpadového hospodárstva došlo k miernemu zvýšeniu separácie odpadov a ich zhodnocovania. Napriek pomerne značnej podpore sa pozitívne dopady zatiaľ výraznejšie neprejavili. Predbežne nie je jasné, či je to dôsledok toho, že ukončené projekty ešte nemali dostatočný priestor, aby nabehli na plnú prevádzku, alebo to súvisí s kapacitami novovybudovaných zariadení. Tieto mohli byť predimenzované, napr. počet vybudovaných alebo zmodernizovaných zariadení na separovaný zber je podľa ukazovateľov 3 krát vyšší ako bol plán, ale množstvo separovaných odpadov v tonách nedosiahlo ani ¼ plánovanej hodnoty ukazovateľa. Naopak počet vybudovaných alebo zmodernizovaných zariadení na energetické zhodnocovanie odpadov nedosiahol ani štvrtinu plánovanej cieľovej hodnoty, ale množstvo energeticky zhodnotených odpadov je 3 krát vyššie ako bola cieľová hodnota. Podobne je to v prípade nebezpečných odpadov, kde počet zariadení dosiahol asi polovicu plánu, ale podiel zhodnotených nebezpečných odpadov bol 8 násobne vyšší.

Z dostupných údajov a informácií je za výrazne negatívny vplyv OP ŽP považovaná deformácia trhu prostredníctvom poskytovaných grantov. Subjekty, ktoré získali granty, môžu vďaka tomu poskytovať služby za nižšie ceny ako konkurencia. Vytváranie konkurenčného tlaku následne vytvára tlak na znižovanie cien aj u konkurencie, čo vedie k zníženiu marží a v konečnom dôsledku k nedostatku prostriedkov na investície. V niektorých prípadoch je podpora poskytovaná neúčelne, málo efektívne a projekty majú umelo predimenzované kapacity. Projektová podpora môže v dôsledku pravidiel, napr. viazanosti majetku na konkrétny projekt, záberové územie a pod. počas určitej doby (napr. 5 rokov) viesť k nižšej flexibilitě. Negatívne vplyvy OP ŽP na životné prostredie súvisia skôr s relevantnosťou a efektívnosťou intervencií. Ak to zhrnieme, lepšie využitie zdrojov by pravdepodobne prinieslo viac pozitívnych výsledkov a lepšie plnenie záväzkov vyplývajúcich z environmentálneho acquis.

Ochrana prírody a krajiny

V zásade možno konštatovať, že nutnosť splniť požiadavky acquis a podpora z OP ŽP priniesla len pozitívny vývoj a trend v ochrane prírody a biodiverzity na Slovensku vrátane posilnenia jej inštitucionálneho zabezpečenia. To sa týka aj projektov a aktivít, ktoré sú označené za nie celkom vhodne ciele a využívané. Nezabezpečilo sa síce objektívne a požadované ukončenie celkovej transformácie a zmeny vo výkone a praxi štátnej ochrany prírody, ale vytvorili sa predpoklady pre jej dokončenie a uvedenie do praxe v budúcom období. Podarilo sa definitívne rozpoznať slabé a kontraproduktívne miesta rezortizmu a riziká, ktoré z tohto stavu vyplývajú.

Ako je vyššie uvedené, vplyvom vstupu SR do EÚ, prebrania záväzkov a povinností ale aj možností ponuky odborných skúseností, konzultácií a pomoci, ale najmä finančných zdrojov EÚ (nie len z OP ŽP), sa systém štátnej ochrany prírody na Slovensku (OPB) začal pomaly meniť. Z hľadiska inštitúcií a štátnej správy sa v zásade dobudovali kapacity na jej odborný a spoľahlivý výkon. Ten má však do dnes svoje rezervy. Na druhej strane sa zvýšila aj autorita Štátnej ochrany prírody a je poznať aj jej priamu existenciu a vplyv na život bežných ľudí a na mnohé povoloňacie a kontrolné mechanizmy.

K pozitívnym vplyvom OP ŽP môžeme zaradiť hlavne vplyvy na reálnu nevyhnutnosť ochrany prírody. To znamená: priamy výkon v teréne zameraný na ochranu, starostlivosť a monitoring vývoja, uplatňovanie represívnych a trestno-právnych krokov za porušovanie podmienok ochrany, začatie transformácie štátnej ochrany prírody a odpútavanie sa od starých (ešte z bývalej doby) zaužívaných praktík a formálnych postupov, evidentné a merateľné zlepšenie stavu vybraných biotopov a druhov rastlín a živočíchov a zlepšenie podmienok ich prežitia a populačnej dynamiky, postupnú objektivizáciu nutnosti územnej ochrany, zavedenie mechanizmu kompenzačných, stimulačných a sanačných opatrení, prvé pokusy na revitalizáciu a ekologickú reštauráciu častí krajiny a prírodných objektov, postupné budovanie sústavy Natura 2000 podložené odborným návrhom a vedeckými podkladmi porovnateľnými s trendom v ostatných krajinách EÚ a s požiadavkami environmentálneho acquis. Nemenej dôležitým je aj zlepšenie priameho výkonu štátnej správy ochrany prírody.

Okrem toho sa Slovensko, ako člen rôznych medzinárodných organizácií, stalo signatárom medzinárodných dohôd a programov zameraných na OPB. Súčasne do nášho právneho rámca boli zapracované požiadavky EÚ a boli schválené novelizácie zákonov. Medzi najdôležitejšie patria:

- zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v platnom znení a jeho vykonávacie a vyhlasovacie všeobecne záväzné predpisy, ktorý je v súlade s acquis (napriek tomu sa dlhodobo uvažuje o jeho novej podobe),
- legislatíva upravujúca obchodovanie s chránenými druhmi rastlín a živočíchov (CITES) plne v súlade s acquis (zákon č. 15/2005 Z.z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi v platnom znení),
- zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a ďalšie rezortné zákony, kde sa OPB berie do úvahy, napr. vodný zákon (č. 364/2004 Z.z.), o povodniach (č. 7/2010 Z.z.) a ktoré majú vplyv na stav OPB, a
- zákon č. 3/2010 Z.z. o národnej infraštruktúre pre priestorové informácie, ktorému sa pripisoval mimoriadny význam, ale zatiaľ nefunguje dostatočne.

K právnemu rámcu OPB sa priraduje veľké množstvo všeobecne záväzných právnych predpisov v ochrane prírody na rôznej úrovni (od obecných nariadení až po systém podzákonných vyhlášok a nariadení na celoštátnej úrovni). Ochrana prírody je podľa Ústavy Slovenskej republiky ako aj na základe ďalších zákonov definovaná ako verejný záujem.

5.6.1 Verejné zdravie

OP ŽP bol koncipovaný so zámerom zabezpečiť environmentálne optimálnu implementáciu tohto strategického dokumentu s celoštátnym dosahom. Stanovisko z posúdenia vplyvu OP ŽP na životné prostredie okrem iného odporúčalo venovať osobitnú pozornosť hodnoteniu vplyvov na zdravie a kvalitu života dotknutého obyvateľstva. V konečnom dôsledku však žiaden zo sledovaných

ukazovateľov OP ŽP bezprostredne nesúvisí s otázkami zdravia či kvality života. Program len uvádza, že prostredníctvom obmedzenia rizikových dopadov na zdravie obyvateľstva nepriamo podporuje rast potenciálu pracovných síl s ohľadom na trvalo vysokú úroveň zamestnanosti.

Na posúdenie zdravia občanov sa ako najefektívnejší model často využíva model determinantov zdravia. Determinanty zdravia sú skupiny faktorov (rizikových a protektívnych), ktoré ovplyvňujú zdravie. Tento model pripisuje vplyvu prostredia (životné, sociálne, pracovné, ekonomické) asi 20 % podiel na výslednom zdravotnom stave populácie, niektoré zdroje uvádzajú až 30 %. Medzi ostatné skupiny determinantov patria genetické a konštitučné faktory, ktorých podiel je asi 10 - 15%, úroveň zdravotnej starostlivosti s asi 20 - 25% podielom a najvýraznejší vplyv má životný štýl a osobné správanie, asi 50 - 60%. Tieto faktory síce indikatívne naznačujú, aká je veľkosť ich vplyvu, ale neumožňujú presnejšiu špecifikáciu. Vplyv OP ŽP na zdravie obyvateľstva v SR nie je preto možné bližšie určiť. Z dostupných údajov môžeme popísať len vývoj niektorých kľúčových ukazovateľov, ktoré je možné chápať ako indikatívne kontextové ukazovatele.

Ako je uvedené v Ucelené tematické hodnotenie OP ŽP z hľadiska jeho prínosu k plneniu požiadaviek vyplývajúcich z environmentálneho acquis a dopadov na životné prostredie a verejné zdravie⁵⁵, pri hodnotení vplyvu intervencie na verejné zdravie sa dajú použiť ukazovatele, ktoré členské štáty EÚ sledujú. Je to súbor ukazovateľov European Community Health Indicators (ďalej len „ECHI“), ktoré vychádzajú z praxe EÚ štátov, Európskej komisie, Eurostatu, Svetovej zdravotníckej organizácie, Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj a ďalších medzinárodných organizácií. Zber dát sa v členských štátoch týka viac ako 50 ukazovateľov. V tomto kontexte môžu byť použité ako ukazovatele, ktoré slúžia len na pochopenie kontextu, v ktorom sa OP ŽP implementuje.

Najčastejšie sledovaným ukazovateľom, ktorý indikuje zdravotný stav a kvalitu života obyvateľstva je stredná dĺžka života pri narodení, tá sa v SR trvalo zvyšuje (Tabuľka 22). V roku 2013 v porovnaní s rokom 2007 došlo k jej nárastu u mužov o 2,5 roka a u žien o 1,5 roka, čo je o niečo viac ako sú priemerné hodnoty EÚ krajín za rovnaké obdobie. Napriek tomuto vývoju je však Slovensko v tomto ukazovateli na posledných priečkach v rámci EÚ krajín.⁵⁶

Tabuľka 22 Vývoj strednej dĺžky života v SR a EÚ

		Stredná dĺžka života pri narodení							celk. prírastok
	rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
SR	ženy	78,1	78,7	78,7	78,8	79,4	79,5	79,6	+ 1,5
	muži	70,5	70,9	71,3	71,6	72,2	72,5	72,9	+ 2,4
EU	ženy	82,2	82,3	82,6	82,8	83,1	83,1	-	+ 0,9
	muži	76,0	76,3	76,6	76,9	77,4	77,5	-	+ 1,5

Zdroj: Národné centrum zdravotníckych informácií⁵⁷

Z analýzy a komparácií zdravotného stavu obyvateľov SR vyplýva, že medzi najčastejšie príčiny úmrtnosti v Slovenskej republike patria kardiovaskulárne a onkologické ochorenia (Tabuľka 23). Kým percentuálny podiel úmrtí na obehové choroby v rokoch 2007 – 13 u žien aj u mužov klesal, pri nádorových ochoreniach mal tento ukazovateľ stúpajúcu tendenciu.

⁵⁵ Ucelené tematické hodnotenie OP ŽP z hľadiska jeho prínosu k plneniu požiadaviek vyplývajúcich z environmentálneho acquis a dopadov na životné prostredie a verejné zdravie, KPMG, December 2014

⁵⁶ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Mortality_and_life_expectancy_statistics

⁵⁷ http://www.nczisk.sk/Publikacie/Edicia_rocniek/Pages/Archiv.aspx

Tabuľka 23 Podiel úmrtí na obehové a nádorové ochorenia

	% úmrtí na obehové choroby				% úmrtí na nádorové ochorenia			
	2007	2008	2012	2013	2007	2008	2012	2013
ženy	61,6	61,0	60,1	57,3	19,8	20,3	20,6	22,4
muži	47,9	46,9	46,2	46,6	24,4	24,6	25,8	28,7

Zdroj: Národné centrum zdravotníckych informácií⁵⁸

5.7 Prínos OP ŽP v svetle aktuálnych cieľov stratégie EÚ Európa 2020 v oblasti životného prostredia

Stratégia Európa 2020, t.j. Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu je stratégiou EÚ, ktorá má počas nasledujúceho desaťročia zabezpečiť hospodársky rast a vybudovať v EÚ inteligentné, udržateľné a inkluzívne hospodárstvo. Stratégia postavená na 3 prioritách, 5 cieľoch a 7 hlavných iniciatívach.

Prioritami stratégie sú:

- **Inteligentný rast:** vytvorenie hospodárstva založeného na znalostiach a inovácii.
- **Udržateľný rast:** podporovanie ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje.
- **Inkluzívny rast:** podporovanie hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť.

Tieto tri vzájomne sa dopĺňajúce priority by mali pomôcť EÚ a jej členským štátom dosiahnuť vyššiu mieru zamestnanosti, produktivity a sociálnej súdržnosti.

EÚ stanovila do roku 2020 päť cieľov v oblasti zamestnanosti, inovácií, vzdelávania, sociálneho začlenenia a v oblasti zmeny klímy a energetiky. S OP ŽP súvisí bezprostredne priorita **Zmena klímy a energetika**, ktorej cieľom je:

- znížiť emisie skleníkových plynov najmenej o 20 % v porovnaní s úrovňami z r. 1990 (alebo o 30 % za priaznivých podmienok),
- zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie na konečnej spotrebe energie na 20 %,
- zvýšiť energetickú účinnosť minimálne o 20 %.

V tomto kontexte sú ciele SR uvedené v NPR nasledovné:

- znížiť nárast emisií skleníkových plynov mimo sektora ETS tak, aby nepresiahli úroveň z r. 2005 o viac ako 13 %,
- zvýšiť podiel energie z OZE na hrubej konečnej spotrebe energie na 14 %,
- zvýšiť energetickú efektívnosť prostredníctvom úspory 11 % konečnej spotreby energie v porovnaní s priemernou spotrebou v r. 2001 – 2005.

Sedem iniciatív stratégie Európa 2020 zahŕňa Inovácie v Únii, Mládež v pohybe, Digitálny program pre Európu, Priemyselnú politiku vo veku globalizácie, Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta, Európsku platformu na boj proti chudobe a vo vzťahu k OP ŽP relevantnú iniciatívu Európa efektívne

⁵⁸ detto

využívajúca zdroje. Táto iniciatíva sa sústreďuje na podporu oddelenia hospodárskeho rastu od využívania zdrojov, podporu prechodu smerom k nízko-uhlíkovému hospodárstvu, na zvýšenie využívania energie z obnoviteľných zdrojov, modernizáciu dopravy a podporu energetickej účinnosti.

Aj keď príprava a schvaľovanie OP ŽP prebiehalo o niekoľko rokov skôr ako príprava stratégie Európa 2020, časť OP ŽP svojimi cieľmi zapadá aj do priorít stratégie. Národné ciele stratégie Európa 2020 pre SR boli schválené vládou SR uznesením vlády SR č. 386/2010 dňa 9. júna 2010 a následne doplnené uznesením vlády SR č. 806/2010 dňa 17. novembra 2010. Uznesením vlády SR č. 256/2011 dňa 20. apríla 2011 bol schválený prvý komplexný národný program reforiem (NPR) v rámci stratégie Európa 2020, v ktorom boli stanovené hlavné ciele na národnej úrovni:

- základná infraštruktúra,
- ľudské zdroje, zamestnanosť a sociálna inklúzia, a
- veda, výskum a inovácie s dôrazom na zelený rast.

Vzájomný vzťah stratégie a OP ŽP je možné identifikovať na úrovni priorít aj cieľov (viď Príloha 15). V prvom rade je to konzistentnosť celkových strategických cieľov OP ŽP a stratégie Európa 2020 ako aj stratégie premietnutej na národnú úroveň vo forme NPR SR. Priamy súvis stratégie Európa 2020 a OP ŽP je najviac viditeľný v oblasti ovzdušia, ktorá je priamo previazaná s energetikou a doteraz bola podporovaná len v menšej miere.

OP ŽP uvádza svoj globálny cieľ ako zlepšenie stavu životného prostredia a racionálneho využívania zdrojov prostredníctvom dobudovania a skvalitnenia environmentálnej infraštruktúry SR v zmysle predpisov EÚ a SR a posilnenie efektívnosti environmentálnej zložky trvalo udržateľného rozvoja. V rámci jednotlivých prioritných osí OP ŽP sa intervencie programu sústredili hlavne na:

- integrovanú ochranu a racionálne využívanie vôd (prioritná os 1) s cieľom znižovať znečisťovanie vôd prostredníctvom dobudovania a skvalitnenia infraštruktúry vodného hospodárstva v oblasti odvádzania a znečistenia odpadových vôd, čo prispieva k environmentálne udržateľnému využívaniu zložiek životného prostredia.
- ochranu pred povodňami (prioritná os 2).
- ochranu ovzdušia a minimalizáciu nepriaznivých vplyvov zmeny klímy (prioritná os 3) zameranú na podporu technológií šetrných k životnému prostrediu a realizáciu opatrení na zmierňovanie nepriaznivých vplyvov zmeny klímy a zhoršovanie kvality ovzdušia.
- odpadové hospodárstvo (prioritná os 4) zamerané na podporu aktivít v oblasti separovaného zberu a zhodnocovania odpadov s ich opätovným materiálovým, resp. energetickým využitím, čo prispieva k efektívnejšiemu využívaniu prírodných zdrojov a udržateľnému hospodáreniu s nimi.

V rámci Stratégie Európa 2020, je jednou z troch priorít **Udržateľný rast**: podpora ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje. Táto priorita sa premietla v cieľoch NPR SR, ktoré majú v súlade s dikciou Stratégie prispieť k zabezpečeniu environmentálnej udržateľnosti hospodárskeho rozvoja a zeleného ekonomického rastu. NPR kladie dôraz na využívanie čistejších zdrojov a rozvoj zeleného priemyslu, služieb, technológií a pracovných miest. V NPR akcentovaná oblasť základnej infraštruktúry zahŕňa aj environmentálnu infraštruktúru.

Stratégia OP ŽP bola vypracovaná pri zohľadnení priorít uvedených v strategických usmerneniach Spoločenstva o súdržnosti a bola zameraná na splnenie predvstupových záväzkov. Jej cieľom bolo

predovšetkým už spomínané dobudovanie a skvalitnenie environmentálnej infraštruktúry a sústredila sa aj na zlepšenie stavu životného prostredia, ochranu biodiverzity, rodov, druhov a ekosystémov, či racionálne využívanie zdrojov za súčasnej podpory trvalo udržateľného rozvoja.

OP ŽP je z veľkej časti zameraný na podporu rozvoja environmentálnej infraštruktúry SR, t.j. oblasť vody a odpadov (čo súviselo hlavne s plnením environmentálneho acquis), čiže smeruje do jednej z oblastí, ktoré sú v NPR identifikované ako finančne náročné a zároveň rozhodujúce z hľadiska ekonomického rozvoja SR. Investície z fondov EÚ sú v rámci OP ŽP zacielené na zlepšovanie stavu životného prostredia a racionálneho využívania zdrojov prostredníctvom dobudovania a skvalitnenia environmentálnej infraštruktúry SR. V zmysle strategických súvislostí na úrovni EÚ teda môžu prispieť k hospodárskemu rastu tým, že:

- zabezpečia dlhodobú udržateľnosť hospodárskeho rastu, efektívnejšie využívanie prírodných zdrojov a prispievajú k zvyšovaniu energetickej efektívnosti;
- odstránením znečistenia znížia niektoré druhy hospodárskych nákladov (napr. zdravotné náklady);
- pomôžu zvýšiť atraktivitu územia pre investovanie a rozvoj podnikateľských aktivít s následným efektom na tvorbu pracovných miest;
- stimulujú (eko)inovácie; a
- prispievajú k vytváraniu pracovných príležitostí (najmä počas výstavby environmentálnej infraštruktúry) a k sociálnej inklúzii a zlepšeniu životných podmienok obyvateľstva.

Jedným z hlavných cieľov stratégie Európa 2020 je znižovanie emisií skleníkových plynov, podpora prechodu smerom k nízko-uhlíkovému hospodárstvu a zvyšovanie energetickej efektívnosti a rovnaký typ aktivít podporuje aj OP ŽP. V NPR SR je ako prioritná oblasť uvedená *Environmentálna udržateľnosť a energetika* a jednou z priorit je *Zelený rast a energetika*, pričom tieto oblasti sú v NPR súčasťou tzv. trvalej udržateľnosti. Pod pojmom zelený rast sa rozumie predovšetkým využívanie čistejších zdrojov energie, prechod na nízko-uhlíkové hospodárstvo a postupné znižovanie emisií skleníkových plynov aj znečistenia ovzdušia. Cieľom SR je kontrola tvorby emisií v prevádzkach zaradených do EÚ ETS a zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2020 o 13% (v porovnaní s rokom 2005).

Oblasť zmeny klímy priamo súvisí s problematikou znižovania emisií skleníkových plynov. Nakoľko najvýznamnejším zdrojom emisií skleníkových plynov je spaľovanie fosílnych palív, účinným spôsobom znižovania emisií skleníkových plynov je využívanie OZE. Táto oblasť je predmetom podpory PO 3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy OP ŽP, najmä v rámci operačného cieľa 3.2 Minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie. Príspevok OP ŽP k zvyšovaniu energetickej efektívnosti sa sleduje aj na horizontálnej úrovni, t. j. súhrnne za všetky prioritné osi, a to v rámci horizontálnej priority Trvalo udržateľný rozvoj. Primárne k napĺňaniu uvedenej horizontálnej priority prispievajú projekty v rámci PO 3, avšak z dôvodu podpory zvyšovania energetickej efektívnosti a dosahovania energetických úspor sa ukazovatele energetickej efektívnosti sledujú na úrovni viacerých prioritných osí OP ŽP (prioritných osí 1, 3, 4 a 5), keďže ich súčasťou je v určitej miere výstavba budov alebo zariadení.

OP ŽP nie je zameraný na podporu v oblasti energetiky, ale rieši túto problematiku nepriamo a prispieva najmä k udržateľnému rastu, k cieľu týkajúcemu sa znižovania emisií skleníkových plynov, zvyšovania podielu OZE a zvyšovania energetickej efektívnosti. Podporované aktivity sú zamerané na znižovanie

emisií skleníkových plynov a znižovanie emisií základných znečisťujúcich látok v oblasti výroby tepla a ich súčasťou je aj zmena palivovej základne energetických zdrojov v prospech využívania obnoviteľných zdrojov. Emisie skleníkových plynov priamo súvisia so zmenou klímy. Ich zdrojom je spaľovanie fosílnych palív a účinným spôsobom ich znižovania je využívanie obnoviteľných zdrojov energie (OZE). Tieto aktivity OP ŽP súvisia s iniciatívou *Európa efektívne využívajúca zdroje*.

Rast spojený so znižovaním emisií a rozvoj súvisiacich odvetví hospodárstva môže podľa medzinárodných štúdií do roku 2030 celosvetovo priniesť viac ako 20 miliónov nových pracovných príležitostí. Medzi ďalšie výhody takéhoto rozvoja možno zaradiť aj značné energetické úspory nákladov firiem a domácností, zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva či znížená energetická závislosť. Zelený rast a rozvoj zeleného hospodárstva sa preto ako celospoločenská téma začlenená do tvorby všetkých relevantných politík a odrazí sa na opatreniach vlády na podporu zamestnanosti, investícií, inovácií, podnikateľského prostredia, dopravy a energetiky.

Na plnenie ambiciózných cieľov EÚ nebudú stačiť redukcie emisií skleníkových plynov v schéme ETS (Emissions Trading System). Od roku 2013 má SR presne stanovenú emisnú trajektóriu do roku 2020 aj pre sektory mimo schémy obchodovania s ročnou cieľovou hodnotou vypustených emisií. Na jej plnenie bude nevyhnutné realizovať významné redukčné opatrenia aj v ďalších sektoroch, najmä dopravy, poľnohospodárstva a budov. Prehľad redukčného potenciálu rôznych opatrení a odhadovaných nákladov na ich realizáciu bude obsahovať Nízko-uhlíková stratégia rozvoja do roku 2030 vrátane dopadovej štúdie. Opatrenia budú zahŕňať modernizáciu verejného osvetlenia, zvyšovanie energetickej efektívnosti budov vrátane ústredného vykurovania, podporu dopravnej infraštruktúry, ako aj intermodálnej dopravy, hromadnej prepravy osôb a cyklistickej dopravy, recykláciu a energetické zhodnocovanie odpadov.

OP ŽP prispieva nielen k trvalo udržateľnému charakteru rastu, ale má potenciál prispieť tiež k zabezpečeniu sociálnej a územnej súdržnosti. Ako je vyššie uvedené, značná časť podpory OP ŽP je sústredená na rozvoj environmentálnej infraštruktúry. Táto infraštruktúra je považovaná za dôležitý faktor ovplyvňujúci životnú úroveň obyvateľstva, ktorý zohráva dôležitú úlohu v sociálnej inklúzii a prispieva k inkluzívnemu rastu, čo je cieľom stratégie Európa 2020. Environmentálna infraštruktúra má okrem primárnych efektov na životné prostredie aj efekty, ktoré sa prejavujú v sociálnej oblasti:

- zvyšuje atraktivnosť danej oblasti, zabezpečuje prístup obyvateľov k základným environmentálnym službám a má tak priaznivý dopad na ich zdravotný stav a životnú úroveň;
- dobudovanie, skvalitnenie a zlepšenie jej prístupnosti prispieva k obmedzeniu sociálneho vylúčenia (zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou, čistenie a odvádzanie odpadových vôd, odpadové hospodárstvo);
- vytváranie pracovných príležitostí v súvislosti s jej výstavbou, ako aj s prevádzkovaním environmentálnych služieb prispieva k podpore zamestnanosti.

Tabuľka 24 Výsledkové indikátory pre environmentálnu udržateľnosť a energetiku

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2020
Emisie sklen. plynov mimo ETS	SK	-1,7	-5,8	0,8	-5,1	2,7	-2,1	-8,4	-	<13
(%, zmena voči roku 2005)	EÚ	-1,0	-3,4	-2,7	-6,8	-5,2	-9,4	10,6	-	-
Podiel OZE na hrubej kon. spotrebe	SK	5,9	7,3	7,5	9,3	9,0	10,3	10,4	-	14
(%)	EÚ	9,0	9,7	10,4	11,6	12,5	13,0	14,1	-	20
Konečná energetická spotreba	SK	0,0	-1,8	0,9	-7,0	0,9	-5,3	-9,6	-4,4	-11
(%, zmena voči priemeru 2001- 2005)	EÚ	1,8	0,1	0,5	-5,3	-0,8	-5,3	-5,6	-5,4	-
Trend EPI (Environmental	SK	72,7	73,0	74,3	74,7	74,8	74,4	74,5	-	76,2
Performance Index)	EÚ	70,8	71,1	71,9	72,2	72,4	72,2	72,4	-	

Zdroj: NPR SR 2015

Ako uvádza NPR Slovenská republika patrí ku krajinám, ktorým sa od roku 1990 podarilo významne znížiť emisie skleníkových plynov. Zároveň doteraz úspešne dosahujeme tzv. „decoupling“ – oddelenie hospodárskeho rastu od rastu emisií. Slovensku sa tento cieľ doteraz darí naplňovať významnou zmenou štruktúry spotreby fosílnych palív spojenou s technologickou reštrukturalizáciou v priemysle. K poklesu emisií prispieva aj nárast podielu služieb na tvorbe HDP a rozvoj obnoviteľných zdrojov (Tabuľka 24).

Kvalita životného prostredia je podľa kompozitného indexu EPI na Slovensku v porovnaní s mnohými ostatnými krajinami veľmi dobrá. SR v ňom obsadila dvadsiate prvé miesto spomedzi hodnotených krajín. Naopak, veľmi negatívny je vývoj zhodnocovania odpadov. Zatiaľ čo vyspelé krajiny zvyšujú podiel zhodnotenia, Slovensko sa z dobrej počiatočnej úrovne za posledné roky prepadlo. Jednou z aktuálnych úloh bola preto systematická podpora recyklácie odpadov. Problematické zostáva aj vysoké znečistenie prachovými časticami, čomu sa venuje schválená Stratégia redukcie PM₁₀. Pokiaľ ide o úspory energie skúsenosti z iných krajín naznačujú, že medzi najlacnejšie opatrenia (resp. opatrenia, ktoré predstavujú čistý prínos) patrí používanie úsporných žiaroviek či zatepľovanie verejných a súkromných budov. Na druhej strane, medzi najdrahšie opatrenia patrí používanie hybridných automobilov alebo využívanie biomasy.

5.8 Možnosť použitia metódy counterfactual impact evaluation (porovnávacie hodnotenie vplyvu) pri hodnotení dopadov OP ŽP na ŽP a VZ

Na hodnotenie vplyvov je možné použiť v závislosti od hodnotiacich otázok a typu intervencií tri kategórie dizajnu. Experimentálne dizajny sa snažia posúdiť účinky intervencie očistené od príspevku ostatných faktorov. Najčastejšie sa používajú na zodpovedanie otázok, ktoré kvantifikujú veľkosť dopadu intervencie (pozitívny alebo negatívny účinok). Na posúdenie čistého efektu/ účinku intervencie sa najčastejšie používajú štatistické metódy, ktoré modelujú a porovnávajú situáciu bez a s intervenciou a sú označované ako tzv. counterfactual impact evaluation. Ich účelom je zistiť, či rozdiel pozorovaný v účinkoch zrealizovanej intervencie je spôsobený samotnou intervenciou alebo inými faktormi. Samotné porovnanie situácie „pred a po“ intervencii, je veľmi zjednodušené vnímanie, ktoré predpokladá, že vplyv ostatných faktorov je zanedbateľný. Takýto prístup je prijateľný v ojedinelých prípadoch, napríklad v prípade pripojenia domácností ku kanalizácii. Tieto metódy hodnotenia sa však zväčša používajú len na niektoré intervencie (tzv. mäkké opatrenia ako napr. odborná príprava, rôzne

typy podpôr), ktoré sú homogénne (s rovnakým typom aktivít) a majú veľký počet príjemcov. Nie sú vhodné pre infraštruktúru veľkého rozsahu.⁵⁹

Na základe doterajších skúseností a získaných údajov je možné konštatovať, že možnosť realizovania experimentálnych dizajnov je v podmienkach hodnotenia dopadov OP ŽP minimálna. Rigorózne odhady dopadov zrejme v environmentálnych projektoch a programoch nie sú možné. Výnimkou môžu byť vopred plánované experimenty/pilotné projekty menšieho rozsahu, kde sa účelovo pred intervenciou vytvoria náhodne vybrané skupiny.⁶⁰

Vytvorenie a porovnanie dvoch skupín (jednej s intervenciou a druhej bez) pre intervencie OP ŽP nemá zmysel. Jednoduché porovnanie situácie „pred a po“ intervencii, je síce zjednodušené vnímanie, ktoré predpokladá, že vplyv ostatných faktorov je zanedbateľný, ale takýto prístup je v prípadoch ako je pripojenie domácností k vodovodu alebo ku kanalizácii postačujúci.

Counterfactual impact evaluation - je metóda hodnotenia, ktorá nie je vhodná na hodnotenie komplexných intervencií akými sú celé operačné programy. Táto metóda je optimálna na homogénne intervencie, napr. príspevok na rekvalifikáciu (jeden rovnaký typ aktivity), ktorý má zlepšiť zamestnanosť. Metóda pracuje s veľkou skupinou (niekoľko tisíc až desaťtisíc) príjemcov intervencie a porovnáva výsledný efekt s rovnako veľkou skupinou bez intervencie. Z toho dôvodu väčšina environmentálnych projektov (často infraštruktúrneho charakteru) nie je vhodná na counterfactual impact evaluation, ale ani na iné experimentálne alebo kvázi- experimentálne dizajny.⁶¹ Všetky dizajny tohto typu si vyžadujú štatistické metódy, veľké vzorky a bohaté dáta. V prípade niektorých intervencií bez možností vytvorenia porovnávacej skupiny však môžu byť dostatočne informatívne aj neexperimentálne dizajny, ako napr. prípadová štúdia, ktorá poskytuje skôr odpovede kvalitatívneho (čo spôsobilo efekt) ako kvantitatívneho (aký veľký je efekt) charakteru.

⁵⁹ Ucelené tematické hodnotenie OP ŽP z hľadiska jeho prínosu k plneniu požiadaviek vyplývajúcich z environmentálneho acquis a dopadov na životné prostredie a verejné zdravie, KPMG, 2014

⁶⁰ Ferraro, P. J. (2009). Counterfactual thinking and impact evaluation in environmental policy. In M. Birnbaum & P. Mickwitz (Eds.), *Environmental program and policy evaluation. New Directions for Evaluation*, 122, 75–84

⁶¹ Ferraro, P. J., Hanauer, M.M. (2014). Advances in measuring the environmental and social impacts of environmental programs. *Annual Review of Environment and Resources*, Vol. 39, 495-517

6 Odporúčania

Zo zistení pre jednotlivé oblasti podpory vyplýva, že plnenie záväzkov *acquis* má v súčasnosti najväčšie rezervy v oblasti vodného a odpadového hospodárstva. Obe oblasti budú naďalej podporované v novom OP Kvalita životného prostredia, ktorého implementácia sa už rozbehla. Vzhľadom na túto skutočnosť, sa odporúčania sústreďujú len na také nastavenia, procesy a činnosti, ktoré je možné ešte upravovať. Odporúčania zohľadňujú vyššie popísané zistenia týkajúce sa *acquis* a súčasne zohľadňujú názory a skúsenosti zainteresovaných odborníkov z implementácie OP ŽP a ďalších schém podpory.

Z analýzy príspevku OP ŽP k plneniu *acquis* možno na základe finančných ukazovateľov konštatovať, že pôvodný odhad finančných nákladov na plnenie environmentálneho *acquis* (hlavne z iných zdrojov) sa pravdepodobne nezakladal na dôkladnej analýze. Odhadované sumy boli výrazne nižšie ako reálne využité prostriedky. V súčasnom nastavení OP ŽP ostáva hlavným zdrojom financovania z pohľadu plnenia environmentálneho *acquis* aj keď je absorpčná kapacita na strane žiadateľov limitovaná hlavne verejným obstarávaním a na strane riadiacich orgánov náročným administratívnym riadením projektov.

Tabuľka 25 Finančné náklady na implementáciu environmentálneho *acquis* 2007-2013/15 (v miliónoch €)

Oblasť <i>acquis</i>	OP ŽP				Iné zdroje	
	plán	schválená alokácia	zazmluvnené	čerpané k 31.12.2014	plán ⁶²	skutočnosť ⁶³
Ochrana prírody a krajiny	57,0	50,8	51,4	24,1	1,15	428,8
Odpadové hospodárstvo	486,0	485,0	391,9	259,6	62,7	257,7
Ochrana vôd*	845,0	1 084,7	1 134,2	550,2	130,1	402,2
Ochrana ovzdušia	359,0	180,0	180,3	137,7	2,6	80,6

Zdroj: vláda SR, <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=12178>, Výročné správy OP ŽP

*vrátane protipovodňových opatrení

Pozn: predložený materiál s plánovanými finančnými nákladmi bol z programu rokovania vlády vypustený a nie je oficiálne schváleným dokumentom

Tabuľka 25a Čerpanie prostriedkov na oblasti *acquis* podľa zdrojov financovania

v mil. €	OP ŽP	Iné zdroje									Spolu iné
		Štátny rozp.	Vlastné zdroje	EF	RF	NFM	ŠFM	PRV	CBC	LIFE	
Voda	550,2	82,6	32,8	255,3	-	6,9	24,6	-	-	-	402,2
Ovzdušie	137,6	20,1	49,1	8,7	-	-	-	-	-	2,6	80,6
Odpady	259,6	34,8	55,2	31,9	135,8	-	-	-	-	-	257,7
Ochrana prírod.	24,1	4,3	-	7,4	-	-	3,9	362,5	8,0	42,7	428,8

Časť záväzkov vyplývajúcich z environmentálneho *acquis* nebude v termíne splnená, čo znamená, že bude potrebné zabezpečiť finančné zdroje na dosiahnutie stanovených cieľov aj keď s omeškaním. Týka sa to predovšetkým odkanalizovania a čistenia odpadových vôd, separácie a zhodnocovania odpadov. Rovnako však aj formálne splnené požiadavky v oblasti OPB budú vyžadovať finančnú podporu na

⁶² v časti Ochrana prírody a krajiny vrátane Operačného programu Bratislavský kraj

⁶³ údaje vrátane štátneho rozpočtu, RF, EF, NFM, SFM, ale nezohľadňujú zdroje využité na environmentálnu infraštruktúru v rámci ďalších OP, len v časti Ochrana prírody a krajiny sú započítané aj zdroje PRV, CBC a LIFE (Tab. 25a)

reálnu implementáciu schválených ustanovení zákonov. Vychádzajúc z doterajších údajov a skúseností s realizáciou projektov z rôznych podporných schém by MŽP SR malo poskytnúť realistický odhad finančných potrieb. Súčasne by mal tento predpoklad okrem doterajších trendov počítať aj s budúcim vývojom v oblasti legislatívy.

Zo zistení v štyroch dotknutých oblastiach životného prostredia vyplynuli okrem špecifických odporúčaní pre jednotlivé oblasti aj všeobecné odporúčania, ktoré sú rovnaké pre všetky hodnotené oblasti. Tieto všeobecné odporúčania sa týkajú predovšetkým implementácie OP ŽP. Nedostatky systému riadenia OP ŽP sa prejavili vo všetkých oblastiach identickými problémami. Tieto sú všeobecne známe, preto len krátko zhrnieme naše odporúčania.

Z hľadiska efektívneho a hospodárneho využívania prostriedkov je potrebné najmä podstatne zvýšiť dôraz na výkon projektov a ich kontrolu, rozšíriť využívanie benchmarkov, vyhnúť sa financovaniu projektov bez udržateľnosti, s nízkym environmentálnym prínosom a znížiť administratívnu náročnosť celého procesu prípravy, získania a čerpania podpory na strane žiadateľov/prijímateľov aj poskytovateľa pomoci. Tento proces v konečnom dôsledku znižuje pozitívne efekty EÚ financovaných intervencií. Na zjednodušenie administratívy bolo prijatých množstvo opatrení. Tam, kde je to efektívne a v súlade s právnymi predpismi SR za úvahu možno stojí realizácia verejných obstarávaní špeciálne zriadeným útvarom v rámci Riadiaceho alebo Sprostredkovateľského orgánu. Jeho zodpovednosťou by bolo zabezpečiť procesne správny priebeh verejného obstarávania, pričom na odbornej časti/ špecifikácii zadania by útvar spolupracoval so zadávateľom. Takéto fungovanie útvaru by v konečnom dôsledku ušetrilo časť kontrolných procesov a garantovalo štandardnú kvalitu procesu obstarávania.

Vzhľadom na skutočnosť, že štátne grantové schémy rovnako ako OP ŽP pracujú s prostriedkami štátneho rozpočtu, mali by pre administráciu projektov platiť aspoň podobné pravidlá. Štandardné vykazovanie finančných údajov (zazmluvnených, čerpaných) a nastavenie monitorovania a reportovania identických ukazovateľov pre tematicky rovnaké schémy podpory z EF či RF by mali byť povinné. Riadiaci orgán by mohol zvážiť, či nebude iniciovať jednotné vykazovanie údajov, ktoré by zjednodušilo riadenie grantových schém a uľahčilo prácu vecne príslušným sekciám a odborom pri plnení reportovacích povinností na národnej úrovni, ale aj voči externým inštitúciám. Súčasne bude možné posúdiť, ktorá schéma funguje hospodárnejšie a optimálnejšie doladiť napr. systém priemerných jednotkových nákladov, ktorý na základe potrieb umožní realistické plánovanie finančných zdrojov na budúce aktivity.

Špecifické odporúčania pre jednotlivé oblasti sú uvedené v rovnakej štruktúre ako zistenia tejto hodnotiacej správy.

6.1 Vodné hospodárstvo

V rámci prioritnej osi 1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd je najväčší dôraz kladený na opatrenia týkajúce sa odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd v zmysle záväzkov SR voči EÚ. Implementáciou opatrení však stanovené ciele zatiaľ neboli dosiahnuté. Z tohto dôvodu sa navrhované opatrenia zameriavajú hlavne na oblasť odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd, avšak ich aplikácia sa týka vo všeobecnosti aj PO 2 Ochrana pred povodňami. Odporúčania sú na základe identifikovaných nedostatkov sústredené na ukazovatele a výberový proces.

Nakoľko sa ukazovatele OP ŽP a právnych záväzkov vyplývajúcich z *acquis* líšia, navrhujeme aj z dôvodu zjednodušenia reportovania zväziť zosúladenie ukazovateľov v OP ŽP s ukazovateľmi, ktoré sú súčasťou právnych predpisov, sú pravidelne monitorované a zasielané EK, príp. sú súčasťou štandardne sledovaných štatistických údajov. Keďže nový OP je už schválený je možné zrealizovať takéto zosúladenie len ak to bude relevantné na úrovni interne vykazovaných/ sledovaných ukazovateľov. V budúcnosti by takéto zjednotenie rezortných štatistík uľahčilo reportovanie a zlepšilo prehľad.

Pri výbere projektov navrhujeme zväziť hodnotiace kritériá, ktoré umožnia vyselektovať projekty prioritné z pohľadu medzinárodných záväzkov. Týka sa to hlavne kanalizačných systémov, alebo ich časti prekrývajúcich sa s aglomeráciami na plnenie záväzkov nad 10 000 EO a nad 2 000 EO, výstavby čistiarní odpadových vôd v kanalizačných systémoch do 2 000 EO v prípadoch ak už je vybudovaná stoková sieť min. na 80 % a kanalizačných systémov do 2 000 EO nachádzajúcich sa v chránených vodohospodárskych oblastiach, ktoré je nutné riešiť v horizonte do roku 2021.

Ekologicko-technické kritériá, podľa ktorých je možné vytvárať priority pri výstavbe kanalizácií, môžu obsahovať:

- veľkosť zdroja znečistenia, ktorá je určujúca pre splnenie požiadaviek smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd vo vzťahu k veľkostným kategóriám v odvádzaní a čistení odpadových vôd, nižší stupeň naliehavosti je kladený na kanalizačné systémy menšie ako 2 000 ekvivalentných obyvateľov,
- dosiahnutie požadovanej miery čistenia odpadových vôd – prioritne je potreba dosiahnuť vyhovujúce čistenie odpadových vôd s požiadavkou odstraňovania nutrientov N a P, rovnaký stupeň naliehavosti je priznaný aj kanalizačným systémom s vybudovanou stokovou sieťou, kde nie je zabezpečené čistenie odpadových vôd a kanalizačným systémom nachádzajúcich sa v chránených vodohospodárskych oblastiach,
- podiel odkanalizovaného obyvateľstva – dôraz je kladený na rozvoj existujúcich kanalizačných systémov s relatívne slabo odkanalizovaným obyvateľstvom, naopak kanalizačné systémy s vysokým podielom odkanalizovania sú považované za menej problémové,
- situovanie kanalizačného systému – prioritne sa budujú kanalizačné systémy nachádzajúce sa v CHVO, v oblastiach so zvýšeným eutrofizačným potenciálom, alebo ktoré môžu ovplyvniť vodárenské toky nad odberným profilom pre hromadné zásobovanie obyvateľstva, zdroje pitných vôd v alúviách riek.

Pri príprave výziev na podávanie projektov v oblasti ochrany pred povodňami odporúčame vychádzať z Plánu manažmentu povodňového rizika v čiastkových povodiach SR a v ňom navrhnutých opatreniach.

6.2 Ochrana ovzdušia

Aktivity v oblasti ochrany ovzdušia by mali v novom programovom období nadväzovať na predošlé aktivity s cieľom dosiahnuť ďalšie znižovanie znečisťovania ovzdušia a dosiahnutie jeho lepšej kvality, pričom ťažiskom podpory by mali byť opatrenia na priame znižovanie produkcie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, ktoré preukázateľne prispievajú k napĺňaniu stanovených cieľov v tejto oblasti.

Aktivity v novom OP už budú zamerané nie len na veľké priemyselné (s potenciálom najväčších redukcií emisií) a stredné zdroje (plnenie požiadaviek pripravovanej smernice o obmedzení emisií zo stredne veľkých spaľovacích zariadení), ale zohľadnia prierezový charakter problematiky ochrany ovzdušia aj v iných oblastiach. Napr. v prípade zdrojov tepla domácností, ktoré sú nie len energetickými zariadeniami, ale predstavujú tiež malé zdroje znečisťovania ovzdušia a ako celok výrazne ovplyvňujú stav ovzdušia na lokálnej úrovni. Podpora bude poskytnutá domácnostiam prostredníctvom národného projektu Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry. Jej účelom je znižovanie emisií skleníkových plynov a využívanie obnoviteľných zdrojov energie pričom sa zohľadnia nie len aspekty energetickej efektívnosti ale aj požiadavky kvality ovzdušia.

Tieto zdroje majú potenciál prispieť nielen k znižovaniu emisií skleníkových plynov, ale aj k plneniu požiadaviek smernice o kvalite ovzdušia, smernice o národných emisných stropoch aj k plneniu medzinárodných záväzkov SR v oblasti ochrany a kvality ovzdušia. Podpora by mala naďalej smerovať aj na opatrenia na ďalšie skvalitňovanie systému monitorovania ovzdušia, informačné aktivity a zvyšovanie povedomia v oblasti integrovanej prevencie a kontroly znečisťovania vo všetkých sektoroch a medzi obyvateľstvom, čo k plneniu požiadaviek a záväzkov prispieva nepriamo.

6.3 Odpadové hospodárstvo

O zhodnocovaní odpadov ako environmentálne vhodnejšom spôsobe nakladania s odpadmi v porovnaní so skládkovaním má verejnosť minimálne informácie. Aj vďaka neinformovanosti verejná mienka zabránila výstavbe zariadení na zhodnocovanie odpadu vo viacerých mestách, pričom výstavba takýchto zariadení by mala byť predmetom verejného záujmu. Verejnosť je veľmi často aj proti zberným dvorom, či závozom na zhodnocovanie odpadov, preto odporúčame sústrediť pozornosť na osvetu, informovanie, presviedčanie a zainteresovanie verejnosti. Súčasne aj v rámci nového OP odporúčame zväziť uprednostňovanie regionálnych zariadení pred lokálnymi.

Ak zohľadníme pozitíva OP ŽP, potom aj naďalej odporúčame realizáciu projektov, ktoré síce nie sú v prvotných štádiách prevádzky rentabilné, ale sú celospoločensky potrebné, hlavne v oblastiach a prípadoch, kde by sa podnikateľský sektor neangažoval.

Súčasne navrhujeme vyhnúť sa takým typom intervencií, ktoré deformujú trh a prinášajú so sebou ekonomické efekty v podobe vytesnenia a nahradenia. Aj v tomto prípade je potrebné nastaviť výberový proces tak, aby bola podpora využitá na relevantné, udržateľné a efektívne projekty bez umelého predimenzovania kapacít. Za zváženie stoja overené skúsenosti zo zahraničia, kde sa uprednostňujú skôr vratné podporné inštrumenty (záruky za komerčné úvery, zvýhodnené úvery...), často riadené priamo bankami, s nižšou administratívnou náročnosťou a poskytnutím podpory vopred.

6.4 Ochrana príroda a krajiny

Aj na zlepšenie účinnosti a hospodárnosti činnosti štátnej ochrany prírody a na elimináciu negatívnych vplyvov využívania štrukturálnych intervencií v OPB je pomerne veľký priestor. Základom je však vecne, nezávisle a odborne dokončená transformácia štátnej ochrany prírody podporená základnými koncepčnými dokumentmi a legislatívou. Do budúcnosti odporúčame zväziť objektívnu a vecne podloženú transformáciu výkonu štátnej ochrany prírody na Slovensku. Ide hlavne o nasmerovanie finančných prostriedkov do priameho výkonu štátnej ochrany prírody v územiach Natura 2000 vrátane

zabezpečenia zdrojov a realizácie masívneho výkupu pozemkov v týchto územiach kvôli zaisteniu primeraného manažmentu a starostlivosti o dané územie. Ďalším dôležitým krokom je zabezpečenie pozemkovej reformy v územiach Natura 2000.

Súčasne je nevyhnutné zosúladiť legislatívu, stratégie a hospodárskú politiku najmä a dôsledne v rezorte pôdohospodárstva s cieľmi environmentálneho acquis, ďalej najmä v procesoch EIA, ekonomických ukazovateľoch a na zabezpečenie krízovej zhody hospodárskych záujmov so záujmami EÚ.

Podobne ako ďalšie environmentálne činnosti aj ochrana prírody a biodiverzity by mala byť verejnosťou vnímaná a plne akceptovaná ako činnosť vo verejnom záujme s ekonomickým dosahom na spoločnosť.

A Prílohy

A.1 a) Právne predpisy v oblasti vodného hospodárstva

Proces prijímania právnych predpisov EÚ v oblasti vodného hospodárstva ako aj v iných oblastiach environmentálneho acquis prebiehal určitým vývojom, ktorý v prípade zabezpečenia ochrany kvality vôd prebiehal v tzv. „vlnách“:

„**Prvá vlna**“ - legislatíva o vodách prijatá v rokoch 1975 – 1979 predstavovala uplatňovanie environmentálnych štandardov pre špecifické typy povrchových vôd a emisné limity pre špecifické využívanie vôd

„**Druhá vlna**“ - bola zameraná na prehodnotenie predchádzajúcej legislatívy EÚ v oblasti ochrany vôd v súvislosti s problémami s ich implementáciou a bol ustanovený emisno – imisný princíp a kvalitatívne ciele pre povrchové a podzemné vody.

Významnú zmenu v legislatíve EÚ v oblasti vôd predstavuje prijatie Smernice 2000/60/EC Európskeho parlamentu a Komisie z 23. októbra 2000, ktorá ustanovuje rámec pre činnosť Spoločenstva, týkajúci sa politiky v oblasti vôd, skrátene nazývaná Rámcová smernica o vode (RSV). Touto smernicou dochádza ku komplexnej ochrane vôd na baze riečnych povodí a súčasne boli zrušené niektoré neaktuálne smernice a prijaté ďalšie, v zmysle príslušných ustanovení RSV.

RSV definuje zoznam úloh na dosiahnutie environmentálnych cieľov - dosiahnutie „dobrého stavu vôd“ a stanovuje termíny pre ich splnenie. Celý proces implementácie je rozplánovaný do širšieho časového obdobia rokov 2003 – 2027 s podrobnejším vymedzením úloh pre naplnenie prvého plánovacieho cyklu, ktorý končí v roku 2015 revíziou splnenia environmentálnych cieľov. Nástrojom dosiahnutia cieľov RSV sú plány manažmentu povodí vrátane programov opatrení, ktoré zahŕňujú prakticky implementáciu všetky predchádzajúcich smerníc v oblasti vôd. Termínom ich vyhotovenia pre prvý plánovací cyklus bol rok 2009.

Transpozícia smerníc „prvej a druhej vlny“ do vodného zákonodarstva bola zabezpečená prijatím „nového vodného zákona“, č. 184/2002 Z.z. z 19. februára 2002 o vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (vodný zákon) a príslušných vykonávacích predpisov. V tomto zákone nebola transponovaná RSV, keďže jej transpozícia v zmysle čl. 24 RSV pre členské štáty bola stanovená do 22. decembra 2003. Následne bol prijatý zákonom č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov, v ktorom bola RSV transponovaná a taktiež prijaté nové vykonávacie predpisy, súvisiace aj s novými smernicami na implementáciu RSV. Tento zákon až do roku 2014 bol niekoľkokrát novelizovaný v súvislosti s výhradami EK k nepresnej transpozícii RSV, ale aj inými súvislosťami riešiacimi legislatívne problémy na národnej úrovni.

Prehľad smerníc EÚ v oblasti ochrany vôd vodného hospodárstva a Zoznam legislatívnych predpisov súvisiacich so životným prostredím za kapitolu Vodné hospodárstvo, ochrana akosti a množstva vôd a ich racionálneho využívania a rybárstva s výnimkou hospodárskeho je uvedený nižšie.

SR je povinná v zmysle čl. 13 smernice Rady 98/83/ES predkladať EK správy o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu. Prvá správa mala pokrývať roky 2002, 2003, 2004, spracovaná mala byť do konca roka 2005, a na EK mala byť predložená vo februári 2006. Pre nové členské krajiny (EU-10) bolo spracovanie správy dobrovoľné. Správu o kvalite vody na ľudskú spotrebu v rokoch 2002-2004 SR

nevypracovala, boli spracované správy pre veľké zásobovacie oblasti za obdobie 2008 – 2010 a pre malé zásobovacie za rok 2010. Posledná Správa o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu v rokoch 2011 – 2013 bola spracovaná Úradom verejného zdravotníctva SR v spolupráci s Výskumným ústavom vodného hospodárstva z podkladov poskytnutých regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva a z podkladov prevádzkovateľov verejných vodovodov. Správa sú predkladané EK prostredníctvom systému WISE (SAŽP v spolupráci s Úradom verejného zdravotníctva SR).

Správa pozostáva z tabuľkových častí, v ktorých sú prezentované informácie o:

- zásobovaných oblastiach a vodných zdrojoch
- počte zásobovaných oblastí spĺňajúcich požiadavky smernice na kvalitu vody
- počte zásobovaných oblastí nespĺňajúcich požiadavky smernice na kvalitu vody – v mikrobiologických, chemických a indikačných ukazovateľoch
- počte zásobovaných oblastí s nedodrжанou frekvenciou monitorovania
- nápravných opatreniach uskutočnených v prípade nevyhovujúcich mikrobiologických a indikačných ukazovateľov
- počte zásobovaných oblastí, v ktorých boli uskutočnené nápravné opatrenia.

Zoznam legislatívnych predpisov súvisiacich so životným prostredím za kapitolu Vodné hospodárstvo, ochrana akosti a množstva vôd a ich racionálneho využívania

- Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene a doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení zákona č. 587/2004 Z. z., zákona č. 230/2005 Z. z., zákona č. 479/2005 Z. z., zákona č. 532/2005 Z. z., zákona č. 359/2007 Z. z., zákona č. 514/2008 Z. z., zákona č. 515/2008 Z. z., zákona č. 384/2009 Z. z., zákona č. 134/2010 Z. z., zákona č. 556/2010 Z. z., zákona č. 258/2011 Z. z., zákona č. 408/2011 Z. z., zákona č. 306/2012 Z. z., zákona č. 321/2012 Z. z., zákona č. 180/2013 Z. z., zákona č. 32/2014 Z. z. a zákona č. 409/2014
- Zákon č. 306/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 458/2005 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výkone odborného technicko-bezpečnostného dohľadu nad vodnými stavbami a o výkone technicko-bezpečnostného dozoru
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 457/2005 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o náležitostiach manipulačného poriadku vodnej stavby
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 433/2005 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o využívaní hydroenergetického potenciálu vodných stavieb
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 269/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd
- Nariadenie vlády SR č. 167/2015 Z. z. o environmentálnych normách kvality v oblasti vodnej politiky
- Nariadenie vlády SR č. 282/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú prahové hodnoty a zoznam útvarov podzemných vôd
- Nariadenie vlády SR č. 201/2011 Z. z., ktorým sa ustanovujú technické špecifikácie pre chemickú analýzu a monitorovanie stavu vôd
- Nariadenie vlády SR č. 279/2011 Z. z., ktorým sa vyhlasuje záväzná časť Vodného plánu Slovenska obsahujúca program opatrení na dosiahnutie environmentálnych cieľov
- Nariadenie vlády SR č. 416/2011 Z. z., o hodnotení chemického stavu útvaru podzemných vôd

- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 224/2005 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vymedzení oblasti povodí, environmentálnych cieľoch a vodnom plánovaní
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 259/2005 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o zásobovaní vodou na obdobie krízovej situácie
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky č. 418/2010 Z. z., o vykonaní niektorých ustanovení vodného zákona
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 211/2005 Z. z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 101/2005 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výkone vodnej stráže
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 100/2005 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o zaobchádzaní s nebezpečnými látkami, o náležitostiach havarijného plánu a o postupe pri riešení mimoriadneho zhoršenia vôd
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 29/2005 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o určovaní ochranných pásiem vodárenských zdrojov, o opatreniach na ochranu vôd a o technických úpravách v ochranných pásmach vodárenských zdrojov
- Nariadenie vlády č. 755/2004 Z. z., ktorým sa ustanovuje výška neregulovaných platieb, výška poplatkov a podrobnosti súvisiace spoplatňovaním užívania vôd
- Nariadenie vlády č. 617/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 392/2004 Z. z., ktorou sa ustanovuje Program poľnohospodárskych činností vo vyhlásených zraniteľných oblastiach
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 73/2011 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o stanovení významných a trvalo vzostupných trendov koncentrácií znečisťujúcich látok v podzemných vodách a o postupoch na ich zvrátenie
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 131/2000 Z. z., o uzavretí dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Českej republiky o spolupráci na hraničných tokoch

Právna úprava verejných vodovodov a verejných kanalizácií

- Zákon č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení zákona č. 525/2003 Z. z., zákona č. 364/2004 Z. z., zákona č. 587/2004 Z. z., zákona č. 230/2005 Z. z., zákona č. 515/2008 Z. z., zákona č. 394/2009 Z. z. a zákona č. 180/2013 Z. z.
- Zákon č. 394/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 262/2010 Z. z., ktorou sa ustanovuje obsah plánu obnovy verejného vodovodu, plánu obnovy verejnej kanalizácie a postup pri ich vypracúvaní
- Vyhláška ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 684/2006 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o technických požiadavkách na návrh, projektovú dokumentáciu a výstavbu verejných vodovodov a verejných kanalizácií

- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 605/2005 Z. z., o podrobnostiach poskytovania údajov z majetkovej evidencie a prevádzkovej evidencie o objektoch a zariadeniach verejného vodovodu a verejnej kanalizácie
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 636/2004 Z. z., ktorou sa ustanovujú požiadavky na kvalitu surovej vody a na sledovanie kvality vody vo verejných vodovodoch
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 315/2004 Z. z., ktorou sa ustanovuje rozsah a početnosť odberu vzoriek a požiadavky na rozsah a vykonávanie rozborov odpadových vôd
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 55/2004 Z. z., ktorou sa ustanovujú náležitosti prevádzkových poriadkov verejných vodovodov a verejných kanalizácií
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 397/2003 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o meraní množstva vody dodanej verejným vodovodom a množstva vypúšťaných odpadových vôd, o spôsobe výpočtu množstva vypúšťaných odpadových vôd a vôd z povrchového odtoku a o smerných číslach spotreby vody v znení neskorších predpisov v znení vyhlášky č. 209/2013 Z. z.
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 124/2003 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o odbornej spôsobilosti na prevádzkovanie verejných vodovodov a verejných kanalizácií.

Súvisiace predpisy

- Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 188/2003 Z. z. o aplikácii čistiarenského kalu a dnových sedimentov do pôdy a o doplnení zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 203/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 188/2003 Z. z. o aplikácii čistiarenského kalu a dnových sedimentov do pôdy a o doplnení zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 364/2004 Z. z. a o zmene a doplnení zákona č. 136/2000 Z. z. o hnojivách v znení neskorších predpisov
- Nariadenie vlády č. 87/2008 Z. z. o požiadavkách na prírodné kúpaliská
- Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 309/2012 Z. z. o požiadavkách na vodu určenú na kúpanie v znení neskorších predpisov a v znení vyhlášky č. 397/2013 Z. z.
- Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 308/2012 Z. z. o požiadavkách na kvalitu vody, kontrolu kvality vody a o požiadavkách na prevádzku, vybavenie prevádzkových plôch, priestorov a zariadení na prírodnom kúpalisku a na umelom kúpalisku
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 252/2006 Z. z. o podrobnostiach o prevádzke kúpalísk a podrobnostiach o požiadavkách na kvalitu vody kúpalísk, vody na kúpanie a jej kontrolu
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 354/2006 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na vodu určenú na ľudskú spotrebu a kontrolu kvality vody určenej na ľudskú spotrebu

- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 496/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa NV SR č. 354/2006 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na vodu určenú na ľudskú spotrebu a kontrolu kvality vody určenej na ľudskú spotrebu
- Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 480/2006 Z. z. o požiadavkách na kvalitu, získavanie, prepravu od zdroja na miesto úpravy a plnenia, úpravu, kontrolu kvality, balenie, označovanie a uvádzanie na trh prírodných liečivých vôd
- Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 550/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na výrobky určené na styk s pitnou vodou

Koncepcné materiály

Stratégie

- Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy (2014)
- Voda ako strategická surovina štátu (2012)
- Národná pozícia SR k Stratégii EÚ pre dunajský región (Dunajská stratégia) (2011)
- Stratégia pre implementáciu Rámcovej smernice o vode v SR na rok 2006 a ďalšie roky (2004)
- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja (2001)
- Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky (1993)

Programy

- Národný program SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd - aktualizácia k 31.12.2012
- Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2012 – 2016 (2012)
- Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií (2006)
- Program monitorovania stavu vôd

Plány

- Plány manažmentu čiastkových povodí (2010)
- Vodný plán Slovenska (2010)
- Plán manažmentu medzinárodného povodia rieky Dunaj

Koncepcie

- Návrh orientácie, zásad a priorít vodohospodárskej politiky SR do roku 2027 (2015)
- Koncepcia vodohospodárskej politiky SR do roku 2015 (2006)
- Koncepcia využitia hydroenergetického potenciálu vodných tokov SR do r. 2030
- Koncepcia na ochranu vodných zdrojov Európy

Prehľad právnych predpisov Európskej únie s požiadavkou na poskytovanie informácií a podávanie správ v gescii MŽP SR, Kapitola 15.10.20.20 Ochrana vôd a vodné hospodárstvo

- Smernica Rady **76/160/EHS** z 8. decembra 1975 týkajúca sa kvality vody určenej na kúpanie (v znení neskorších predpisov) (ukončenie platnosti 31.12.2014)
- Smernica Rady **80/68/EHS** zo 17. decembra 1979 o ochrane podzemných vôd pred znečistením spôsobeným niektorými nebezpečnými látkami (v znení neskorších predpisov) (ukončenie platnosti 21.12.2013)
- Smernica Rady **82/176/EHS** z 22.3.1982 o hodnotách limitov a kvalitatívnych cieľov pre vypúšťanie ortuti priemyselnými podnikmi používajúcimi chlór-alkalickú elektrolýzu (v znení neskorších predpisov) (ukončenie platnosti 22.12.2012)

- Smernica Rady **83/513/EHS** o hraničných hodnotách a kvalitatívnych cieľoch pre odpady kadmia (v znení neskorších predpisov) (ukončenie platnosti 22.12.2012)
- Smernica Rady **84/156/EHS** z 8.3.1984 o hodnotách limitov a kvalitatívnych cieľoch pre vypúšťanie ortuti podnikmi nepoužívajúcimi chlór-alkalickú elektrolýzu (v znení neskorších predpisov) (ukončenie platnosti 22.12.2012)
- Smernica rady **84/491/EHS** o hraničných hodnotách a kvalitatívnych cieľoch pre hexachlórčyklohexán (v znení neskorších predpisov) (ukončenie platnosti 22.12.2012)
- Smernica Rady **86/280/EHS** o hraničných hodnotách a kvalitatívnych cieľoch pre odpadové vody obsahujúce niektoré nebezpečné látky zahrnuté v Prílohe I k smernici 76/464/EHS (v znení neskorších predpisov) (ukončenie platnosti 22.12.2012)
- Smernica Rady **91/271/EHS** týkajúca sa čistenia mestskej odpadovej vody (v znení neskorších predpisov)
- Smernica Rady **91/676/EHS** z 12. decembra 1991, týkajúca sa ochrany vôd pred znečistením spôsobenom dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov (v znení neskorších predpisov)
- Rozhodnutie Komisie **92/446/EHS** z 27.7.1992 o dotazníkoch ku smerniciam v oblasti vody (v znení neskorších predpisov)
- Rozhodnutie Komisie **95/337/ES** , ktorým sa dopĺňa rozhodnutie 92/446/EHS o dotazníkoch pre smernice sektora vôd
- Smernica Komisie **98/15/ES** z 27. februára 1998, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 91/271/EHS pokiaľ ide o niektoré požiadavky stanovené v jej prílohe I
- Smernica Rady **98/83/ES** z 3. novembra 1998 o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu (v znení neskorších predpisov)
- Smernica **2000/60/ES** Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000 ustanovujúca rámec pôsobnosti spoločenstva v oblasti vodnej politiky (v znení neskorších predpisov)
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady **2006/7/ES** z 15. februára 2006 o riadení kvality vody určenej na kúpanie, ktorou sa zrušuje smernica 76/160/EHS (v znení neskorších predpisov)
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady **2006/11/ES** z 15. februára 2006 o znečistení spôsobenom určitými nebezpečnými látkami vypúšťanými do vodného prostredia Spoločenstva
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady **2006/44/ES** zo 6. septembra 2006 o kvalite sladkých povrchových vôd vyžadujúcich ochranu alebo zlepšenie kvality na účely podpory života rýb (v znení neskorších predpisov)
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady **2006/113/ES** z 12. decembra 2006 o kvalite vôd mäkkýšov (v znení neskorších predpisov)
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady **2006/118/ES** z 12. decembra 2006 o ochrane podzemných vôd pred znečistením a zhoršením kvality (v znení neskorších predpisov)
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady **2008/105/ES** zo 16. decembra 2008 o environmentálnych normách kvality v oblasti vodnej politiky, o zmene a doplnení a následnom zrušení smerníc Rady 82/176/EHS, 83/513/EHS, 84/156/EHS, 84/491/EHS a 86/280/EHS a o zmene a doplnení smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady **2008/56/ES** zo 17. júna 2008 , ktorou sa ustanovuje rámec pre činnosť Spoločenstva v oblasti morskej environmentálnej politiky (rámcová smernica o morskej stratégii)

Medzinárodné dohovory

- Dohovor o režime plavby na Dunaji

- Dohovor o spolupráci pri ochrane a trvalom využívaní Dunaja
- Dohovor o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier EHK OSN (tzv. Helsinský dohovor)

Medzivládne dohody a medzištátne zmluvy, týkajúce sa hraničných vôd:

- Dohoda medzi vládou Československej socialistickej republiky a vládou Maďarskej ľudovej republiky o úprave vodohospodárskych otázok na hraničných vodách
- Dohoda medzi vládou SR a vládou Ukrajiny o vodohospodárskych otázkach na hraničných vodách
- Dohoda medzi vládou SR a vládou Poľskej republiky o VH na hraničných vodách
- Dohoda medzi vládou SR a vládou ČR o spolupráci na hraničných vodách
- Zmluva medzi Československou socialistickou republikou a Rakúskou republikou o úprave vodohospodárskych otázok na hraničných vodách

b) Právne predpisy SR v oblasti protipovodňových opatrení

Podpora opatrení na ochranu pred povodňami je jednou z priorit vlády SR. V Programovom vyhlásení vlády SR na obdobie rokov 2010 – 2014 (prijatom v auguste 2010) sa konštatuje, že vláda SR navrhne protipovodňové opatrenia, ktoré umožnia udržať vodu v prírode a znížia následky povodní. Na dobudovanie a sfunkčnenie protipovodňových systémov využije hlavne fondy EÚ.

Koncepčným východiskom pre realizáciu danej prioritnej osi bol Program protipovodňovej ochrany Slovenskej republiky do roku 2010 (schválený uznesením vlády SR č. 31/2000 a aktualizovaný). V roku 2010 v nadväznosti na rozsiahle povodne vypracovalo MPŽ SR materiál Informácia o situácii vzniknutej v súvislosti s povodňami spolu s návrhmi krokov a riešení v krátkodobom a strednodobom horizonte, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 472 zo 14. júla 2010. K ďalším koncepčným materiálom v uvedenej oblasti patrí tiež materiál Princípy, zásady a rámcové podmienky pre zabezpečenie prevencie pred povodňami, znižovanie povodňových rizík, rizík sucha, ostatných rizík náhlych prírodných živelných pohrôm a integrovaného manažmentu povodí, vypracovaný splnomocnencom vlády SR pre územnú samosprávu, integrovaný manažment povodí a krajiny a schválený uznesením vlády SR č. 556 z 27. augusta 2010.

K samotnej ochrane pred povodňami prispieva aj prijatý spôsob výkonu povodňovej záchranej služby, ktorý upravuje podmienky vykonávania záchranných prác. Dôležitým koncepčným dokumentom pre výkon intervenčných opatrení v prípade povodňového ohrozenia alebo povodňovej situácie je Koncepcia organizácie a rozvoja civilnej ochrany do roku 2015, ktorá upravuje systém riadenia na úseku civilnej ochrany pri riešení rozsiahlych mimoriadnych udalostí na území Slovenskej republiky, ku ktorým posledných rokoch patrili najmä povodne.

Vyhlášky:

- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 159/2014 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vyhodnocovaní výdavkov na povodňové zabezpečovacie práce, povodňové záchranné práce a povodňové škody.
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 252/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o predkladaní priebežných správ o povodňovej situácii a súhrnných správ o priebehu povodní, ich následkoch a vykonaných opatreniach.
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 204/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vykonávaní predpovednej povodňovej služby
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 261/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o obsahu povodňových plánov a postup ich schvaľovania
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky č. 419/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vyhotovovaní máp povodňového ohrozenia a máp povodňového rizika, o uhrádzaní výdavkov na ich vypracovanie, prehodnocovanie a aktualizáciu a o navrhovaní a zobrazovaní rozsahu inundačného územia na mapách

- Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 313/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o predbežnom hodnotení povodňového rizika a o jeho prehodnocovaní a aktualizovaní
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 112/2011 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o obsahu, prehodnocovaní a aktualizácii plánov manažmentu povodňového rizika

A.2 Národný program SR pre vykonávanie smernice o čistení komunálnych odpadových vôd

Pre potreby implementácie smernice bol vypracovaný Národný program Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd v znení smernice 98/15/ES, ktorý bol Európskej komisii (EK) prvýkrát postúpený dňa 17.2.2005 a taktiež Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR, ktorý dňa 15.2.2006 uznesením č. 119 vláda SR vzala na vedomie. V roku 2006 bol podľa článku 17 smernice vypracovaný aktualizovaný Národný program Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd v znení smernice Komisie 98/15/ES a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady 1882/2003/ES (ďalej „2. Národný program SR“), ktorý vychádzal z Plánu rozvoja VV a VK v SR ako aj z krajských plánov rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií. Tento program bol na základe usmernení a rokovaní so zástupcami EK upravený a jeho finálna podoba („3. Národný program SR“) bola zaslaná na EK dňa 30.4.2007.

Čiastočnú zmenu medzi druhým a tretím Národným programom predstavuje koncepčný prístup k vymedzeniu jednotlivých aglomerácií, ktorý je v súlade s pokynmi EK, ktoré sú vymedzené v materiáli „*Terms and Definitions of Urban Waste Water Treatment Directive (91/271/EEC)*“ (Pojmy a definície smernice Rady 91/271/EHS), dokument zo zasadania pracovnej skupiny UWWTD REP 20.12. 2006 k reportingu smernice Rady 91/271/EHS. Podľa tohto materiálu EK je možné uplatniť tzv. scenár n:1, ktorý umožňuje na jednu komunálnu čistiareň odpadových vôd napojiť viacero (resp. n) samostatných aglomerácií. V roku 2012 bol podľa čl. 17 smernice opäť reportovaný Národný program Slovenskej republiky pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd v znení smernice Komisie 98/15/ES a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady 1882/2003/ES za rok 2010.⁶⁴

Posledná situačná správa bola vypracovaná v septembri 2014, ktorá obsahuje údaje o zneškodňovaní komunálnych odpadových vôd a čistiarenských kalov v Slovenskej republike za roky 2011 a 2012 - vrátane vyhodnotenia roku 2012. Ukazovatele sa reportujú podľa Vykonávacieho rozhodnutia Komisie z 26. júna 2014, ktoré predpisuje formát na podávanie správ o národných programoch na účely vykonávania smernice Rady 91/271/EHS.

Smernica Rady 91/271/EHS (podľa článku 11 a 13, prílohy I C. a prílohy III) sa zaoberá aj odpadovými vodami produkovanými vybranými odvetviami priemyslu (jedná sa najmä o agropotravinársky priemysel), ktoré sú čistené na samostatných priemyselných ČOV a vypúšťajú vyprodukované priemyselné odpadové vody do verejnej kanalizácie v aglomeráciách.

V prílohe III Smernice je uvedený rozpis dotknutých priemyselných odvetví agropotravinárskeho priemyslu, ktorých produkované odpadové vody musia byť čistené v súlade s požiadavkami Smernice. Informácie o týchto zdrojoch sú požadované pri reportovaní stavu o čistení komunálnych odpadových vôd v Slovenskej republike. Jedná sa o priemyselné odpadové vody produkované prevádzkami agropotravinárskeho priemyslu, ktorých znečistenie je väčšie ako 4 000 EO. Tieto odpadové vody nie sú odvádzané na komunálne ČOV, ale pred vypustením do prijímajúcich vôd sú čistené vlastným zariadením daného priemyselného podniku. Požiadavky na kvalitu týchto vypúšťaných priemyselných

⁶⁴ <http://www.sazp.sk/public/index/go.php?id=1167&idl=1167&idf=921&lang=sk>

odpadových vôd sú premietnuté do príslušného národného predpisu, ktorý je aplikovaný v konkrétnych povoleniach pre vypúšťanie odpadových vôd, ktoré sú vydávané kompetentnými úradmi ŽP.

V Slovenskej republike bolo v rokoch 2011 a 2012 evidovaných rovnakých 7 zdrojov priemyselných odpadových vôd z oblasti agropotravinárskeho priemyslu, spĺňajúcich vyššie uvedené podmienky. Tieto zdroje priemyselných odpadových vôd nie sú zahrnuté do OP ŽP. Podniky resp. prevádzky agropotravinárskeho priemyslu, produkujúce odpadové vody, spĺňajúce podľa dostupných údajov charakteristiky priemyselných podnikov uvedené v článku 13 a prílohe III smernice Rady 91/271/EHS za rok 2012 sú pre informáciu uvedené v nasledujúcej tabuľke.

Názov podniku/prevádzky	Množstvo pritekajúceho znečistenia na ČOV (EO)
MECOM GROUP s.r.o.	5 217
Euromilk a.s.	7 680
Pivovar Steiger a. s.	8 348
COCA-COLA Beverages Slovakia s.r.o.	9 410
Slovenské cukrovary s.r.o.	19 874
Pivovary Topvar,a.s., Pivovar Šariš	48 831
Heineken Slovensko a.s.	57 357

A.3 Štruktúra aglomerácií Slovenska

Štruktúra aglomerácií Slovenska pri veľkostných kategóriách nad 2 000 EO pri hodnoteniach stavu a vývoja v rokoch 2007 – 2012

Veľkostná podľa EO	kategória	Aglomerácie v roku 2007		Aglomerácie v roku 2008		Aglomerácie v roku 2009		Aglomerácie v roku 2010		Aglomerácie v roku 2011		Aglomerácie v roku 2012	
		Súčet veľkostí	Počet	Súčet veľkostí	Počet	Súčet veľkostí	Počet	Súčet veľkostí	Počet	Súčet veľkostí	Počet	Súčet veľkostí	Počet
2 000 – 10 000		1 104 900	275	1 106 510	276	1 116 654	274	1 128 415	275	1 111 503	275	1 113 392	275
10 001 – 15 000		250 160	20	267 410	21	240 718	20	218 380	18	280 358	23	280 901	23
15 001 – 150 000		2 270 380	56	2 183 850	54	2 331 039	58	2 213 127	58	2 288 387	55	2 219 501	55
>150 001		1 637 500	5	1 701 600	5	1 316 314	5	1 656 063	5	1 383 120	3	1 365 832	3
≥2 000		5 237 362	356	5 262 940	356	5 259 370	356	5 215 985	356	5 063 368	356	4 979 626	356

Zdroj: Situačné správy o zneškodňovaní komunálnych odpadových vôd a čistiarenských kalov v SR za roky 2007 až 2012, MŽP SR (MŽP SR)

A.4 Hodnotenie monitorovania stavu útvarov povrchových a podzemných vôd

Pre účely hodnotenia sa používajú ako ukazovatele počty odberových miest monitorovania kvality povrchových vôd a počty monitorovacích miest sledovania stavu podzemných vôd.

Útvary povrchových vôd.

Počty odberových miest kvality povrchových vôd monitorovaných v období 2007 -2012 sú uvedené v Tabuľke 26.

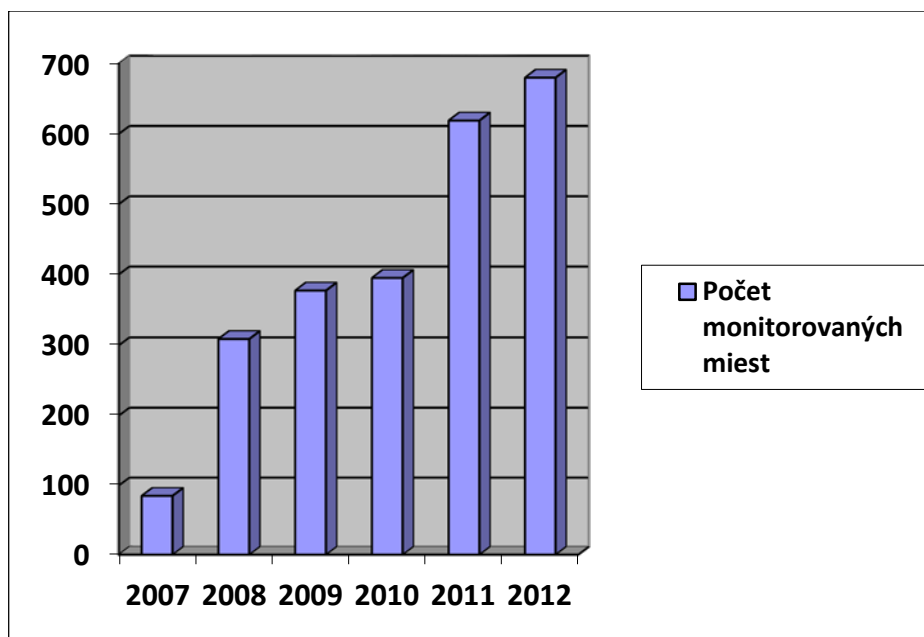
Tabuľka 26 Počty odberových miest kvality povrchových vôd monitorovaných v období 2007 - 2012 v správnom území povodia Dunaja a Visly

Typ monitorovania	2007*	2008**	2009	2010	2011		2012	
	rieky	rieky	rieky	rieky	rieky	nádrže	rieky	nádrže
základné	18	-	199	105	138	36	252	64
prevádzkové	10		158	279	352	36	223	64
prieskumné	-	-	20	11	57	0	77	0
Spolu					547	72	552	128
Spolu	85	309	377	395	619		680	

Zdroj: Program monitorovania 2007 – 2010, Správa stav vodných útvarov povrchových vôd na Slovensku za obdobie rokov 2009-2012. MŽP SR

* Sumárne bola plánovaná realizácia monitorovania kvality povrchových vôd v 310 odberových miestach (časť odberových miest spadala do monitorovania základného aj prevádzkového monitorovania). Vzhľadom na nedostatočné prostriedky, ktoré boli k dispozícii za účelom výkonu monitorovania vôd bol spracovaný redukovaný návrh monitorovania. V roku 2007 bolo monitorovaných 85 odberových miest z toho 18 miest patrilo do základného monitorovania, 10 miest do prevádzkového monitorovania a 57 odberových miest bolo monitorovaných za účelom základného aj prevádzkového monitorovania

**Kvalita povrchových tokov sa v roku 2008 celkovo monitorovala v 374 odberových miestach. Z dôvodu minimalizovania nákladov bola časť odberových miest monitorovaná pre viaceré účely, t.j. došlo k prelínaniu sa siete základného a prevádzkového monitoringu.

Počty odberových miest kvality povrchových vôd monitorovaných v období 2007 -2012

Z uvedeného prehľadu je zrejmé, od roku 2007 do roku 2012 nastal významný pokrok v sledovaní kvality vôd útvarov povrchových vôd v zmysle požiadaviek RSV, čo sa týka počtu miest jej sledovania. Na druhej strane je potrebné uviesť, že predmetný ukazovateľ v plnej miere nevyjadruje stav rozsahu sledovaných ukazovateľov, ktoré sa každoročne menili podľa potrieb získania informácií súvisiacich s prípravou a implementáciou Vodného plánu Slovenska.

Ukazovatele pre hodnotenie kvality vody (napr. mikrobiologické, rádiologické, chemické) sú uvedené v konkrétnych programoch monitorovania a spravidla sú definované v rámci prevádzkového monitorovania. Frekvencie chemických a mikrobiologických ukazovateľov boli spravidla mesačné (12 krát ročne), rádiochemické ukazovatele sa sledovali v štvrtročných alebo ročných intervaloch. V rámci prieskumného monitorovania sa sledovali zdroje znečistenia dva razy ročne z pohľadu látok relevantných pre ich vypúšťanie (základné fyzikálno-chemické ukazovatele, prioritné látky a špecifické syntetické a nesyntetické látky relevantné pre Slovensko) a ich toxicity. V sedimentoch sa sledovali raz ročne vybrané ukazovatele (hexachlórbenzén, hexachlórbutadién, ortuť, TOC).

Obdobie rokov 2007-2008 je možné nazvať ako „prechodné“, kedy nebola kvalita povrchovej vody monitorovaná a hodnotená podľa RSV, ale boli použité postupy podľa STN 75 7221238. Hodnotenie nezahŕňalo referenčné lokality a odberové miesta mimo územia SR.

V období 2009-2010 boli v základnom monitorovaní sledované odberové miesta reprezentatívne pre vodné útvary a

- overovala sa charakterizácia z pohľadu ekologického a chemického stavu (nerizikové vodné útvary),
- sledovalo sa možné riziko nedosiahnutia dobrého ekologického a chemického stavu,
- sledovali sa hraničné vody v rámci bilaterálnych dohôd a medzinárodné monitorovanie Dunaja (TransNational Monitoring Network) v rámci Medzinárodnej komisie pre ochranu Dunaja,
- realizovalo sa monitorovanie referenčných lokalít na určenie referenčných podmienok pre klasifikačné schémy.

V prevádzkovom monitorovaní sa sledovali:

- potenciálne rizikové vodné útvary (s bodovými a difúznymi zdrojmi znečistenia), prioritné a relevantné látky (kde je predpokladaný ich výskyt) a miesta pre návrh opatrení na dosiahnutie dobrého ekologického stavu,
- vybrané vodné útvary zaradené medzi kandidátov na významne zmenené vodné útvary a umelé vodné útvary z hľadiska hydro-morfológie vodného toku a ekologického potenciálu,
- odberové miesta pre hodnotenie úsekov tokov podľa smernice 78/659/EHS (pre život a reprodukciu prirodzených druhov rýb).

Prieskumné monitorovanie sa vykonávalo v prípade neznámej príčiny zhoršenia ukazovateľov sledovaných vo vodnom prostredí, alebo v prípade mimoriadneho zhoršenia kvality, alebo mimoriadneho ohrozenia kvality povrchovej vody. Zároveň boli do prieskumného monitorovania zaradené aj odberové miesta pre overenie pozadových koncentrácií ťažkých kovov.

V následnom období 2011-2012 sa v základnom monitorovaní sledovali:

- odberové miesta pre hodnotenie ekologického stavu, resp. potenciálu riek,
- hraničné vody v rámci bilaterálnych dohôd, medzinárodné monitorovanie Dunaja (TransNational Monitoring Network) v rámci Medzinárodnej komisie pre ochranu Dunaja,
- miesta pre reportovanie podľa troch smerníc (77//795/EHS, 91/676/EHS (2011), 78/659/EHS resp. 2006/44/ES).

Do základného monitorovania neboli v tomto období zahrnuté referenčné lokality. Navyše však boli do tohto monitorovania zahrnuté rieky so zmenenou kategóriou (nádrže).

Do prevádzkového monitorovania boli zahrnuté:

- profily významných riek, odberové miesta pre sledovanie bodového (organické znečistenie, nutrienty, vypúšťanie prioritných a syntetických a nesyntetických špecifických látok relevantných pre Slovensko) a difúzneho znečistenia,
- vodné útvary, v ktorých bolo v predchádzajúcom základnom monitorovaní zistené prekročenie príslušných environmentálnych noriem kvality, čo spôsobilo zhoršenie stavu vodného útvaru a teda nesplnenie environmentálnych cieľov,
- monitorovacie miesta pre posúdenie účinnosti zrealizovaných opatrení podľa schváleného Programu opatrení a v roku 2012 aj monitorovacie miesta, na ktoré sa vzťahuje smernica 91/676/EHS (dusičnanová smernica).

V prieskumnom monitorovaní boli v tomto období okrem prípadov mimoriadneho zhoršenia kvality, alebo mimoriadneho ohrozenia kvality povrchovej vody, zahrnuté aj bodové zdroje znečistenia (komunálne a priemyselné odpadové vody) a sedimenty.

Monitorovanie ichtyofauny sa uskutočnilo za obdobie 2009-2012 iba v roku 2011, pričom do prieskumov boli zahrnuté odberové úseky navrhované v Programoch monitorovania vôd Slovenska 2009, 2010 a 2011. Spolu sa uskutočnil prieskum na 289 úsekoch riek.

Útvary podzemných vôd

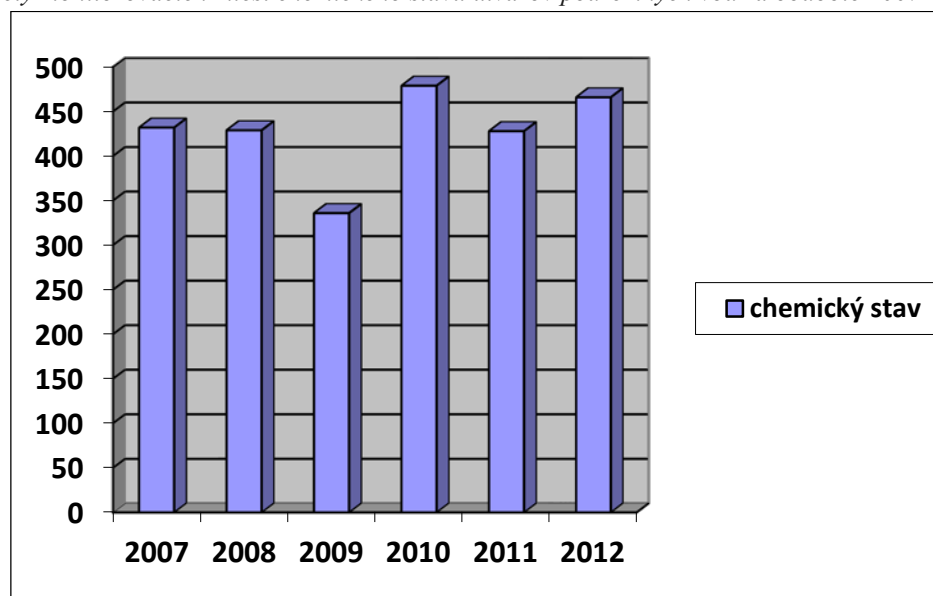
Počty monitorovacích miest sledovania stavu podzemných vôd za obdobie 2007-2012 sú uvedené v Tabuľke 27.

Tabuľka 27 Počet monitorovaných miest sledovania stavu útvarov podzemných vôd za obdobie 2007-2012

Útvary podzemných vôd	Typ monitorovania	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Celkový počet		75	63	73	73	73	73
Kvantitatívny stav		1483	1497	1499	1499	1480	1495
	základný	130	133	136	180	160	172
	prevádzkový	302	296	200	299	184	294
Chemický stav*	spolu	432	429	336	479	428	466

* monitorovaný v objektoch sledovania kvantitatívneho stavu útvarov podzemných vôd

Počty monitorovacích miest chemického stavu útvarov podzemných vôd za obdobie 2007-2012

V rámci základného monitorovania by mali byť pokryté všetky útvary podzemných vôd aspoň jedným odberovým miestom. Jedná sa o objekty štátnej monitorovacej siete SHMÚ alebo pramene, ktoré nie sú ovplyvnené bodovými zdrojmi znečistenia. Z celkového počtu 75 útvarov podzemných vôd nebolo v roku 2008 sledovaných 12 a v rokoch 2009 – 2012 neboli monitorované 2 predkvartérne útvary, v ktorých je potrebné dobudovať objekty monitorovacej siete.

Prevádzkové monitorovanie bolo vykonávané vo všetkých útvaroch podzemných vôd, ktoré boli vyhodnotené ako rizikové z hľadiska nedosiahnutia dobrého chemického stavu a u ktorých je predpoklad zachytenia prípadného prieniku znečistenia do podzemných vôd od potenciálneho zdroja znečistenia alebo ich skupiny.

Oblasť Žitného ostrova tvorí samostatnú časť pozorovacej siete SHMÚ, pretože zohráva dôležitú úlohu v rámci celého procesu monitorovania zmien kvality vôd na Slovensku, nakoľko predstavuje významnú

zásobáreň pitnej vody pre naše územie. Z tohto dôvodu je permanentne prevádzkového monitorovania zaradených aj 34 viacúrovňových piezometrických vrtov (84 úrovní) sledovaných 2 a 4-krát ročne.

A.5 Dotácie v oblasti vodného hospodárstva z ďalších zdrojov

Tabuľka 28 Prehľad dotácií Environmentálneho fondu v oblasti vodného hospodárstva za roky 2007 – 2014

Rok	Celková suma grantov v mil. €		
	ČOV a kanál	Vodovody	Protipovodňové op.
2007	33.4	13.2	1.7
2008	38.0	15.0	3.1
2009	22.4	9.1	1.8
2010	22.6	6.4	0.9
2011	22.5	7.0	0.4
2012	18.1	7.5	2.4
2013	9.7	3.9	0.7
2014	11.3	2.9	1.3
Spolu	178.0	65.0	12.3

Zdroj: Environmentálny fond SR

Tabuľka 29 Projekty podporené v rámci Nórskeho finančného mechanizmu (protipovodňové opatrenia)

Názov prijímateľa	Názov projektu	Projektový grant v €
Obec Nižný Slavkov	Regulácia potokov v obci Nižný Slavkov - Slavkovský potok a Čierny močiar	540,017.00
Košický samosprávny kraj	Skvalitnenie povodňového manažmentu a protipovodňového plánovania v povodí Hornádu	372,189.00
Mesto Lipany	Protipovodňové opatrenia na Lipanskom potoku a potoku Lučanka v Lipanoch	371,685.00
Mesto Myjava	Revitalizácia toku Myjava v intraviláne mesta Myjava	1,035,414.00
SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik - Odštepny závod Košice	Zemplín – prevencia povodní a sucha - ZEMPPAS	1,429,477.00
SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik - Odštepny závod Piešťany	Povodie hornej Nitry – opatrenia na prevenciu pred povodňami a suchom	3,199,824.00
Spolu		6,948,606.00

Zdroj: Úrad vlády SR, projekty č. 1 – 4 boli ukončené v rokoch 2009 až 2011, projekty č. 5 - 6 sú v realizácii

A.6 Stručná charakteristika Environmentálneho fondu a Recyklačného fondu

Environmentálny fond je štátny fond zriadený zákonom č. 587/2004 Z. z. Zdroje Environmentálneho fondu sú predovšetkým poplatky a pokuty za znečisťovanie životného prostredia. Prostriedky fondu rozdeľuje fond so súhlasom ministra životného prostredia výlučne na aktivity uvedené v §4 zákona:

- a) podporu činností zameraných na dosiahnutie cieľov štátnej environmentálnej politiky na celoštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni,
- b) podporu prieskumu, výskumu a vývoja zameraného na zisťovanie a zlepšenie stavu životného prostredia,
- c) podporu environmentálnej výchovy, vzdelávania a propagácie,
- d) podporu riešenia mimoriadne závažnej environmentálnej situácie,
- e) podporu odstraňovania následkov havárie a mimoriadneho zhoršenia vôd ohrozujúcich alebo poškodzujúcich životné prostredie,
- f) správu fondu,
- g) splátku úverov poskytnutých fondu bankami a inými právnickými osobami a úrokov z nich.

Recyklačný fond tvorí zdroje predovšetkým z príspevkov výrobcov a dovozcov vybraných skupín výrobkov (batérie a akumulátory, elektrozariadenia, výrobky z papiera, výrobky z plastov, vozidlá, kovové obaly, minerálne oleje, pneumatiky, výrobky z viacvrstvových kombinovaných materiálov a výrobky zo skla). Finančné prostriedky rozdeľuje správna rada fondu, v ktorej majú zastúpenie menovaní zástupcovia asociácií zastupujúcich výrobcov uvedených skupín výrobkov a zástupcovia štátu menovaní Ministerstvom životného prostredia SR, Ministerstvom financií SR a Ministerstvom hospodárstva SR. Prostriedky môžu byť použité výlučne na financovanie aktivít vymenované v §63 ods. 1 a 3:

- a) úhradu investičných a prevádzkových nákladov potrebných na zabezpečenie zberu a zhodnotenia odpadov a spracovania starých vozidiel,
- b) úhradu ekonomicky oprávnených nákladov súvisiacich s dopravou niektorých starých vozidiel, najmä v prípadoch, ak ich držiteľ nie je známy alebo neexistuje,
- c) úhradu ekonomicky oprávnených nákladov súvisiacich so zabezpečovaním prevádzky určeného parkoviska,
- d) úhradu výdavkov spojených so správou Recyklačného fondu vrátane činnosti sekretariátu Recyklačného fondu,
- e) úhradu nákladov na odber odpadov z obalov a ich zhodnotenie alebo recykláciu,
- f) propagáciu zberu a zhodnocovania odpadov,
- g) zabezpečovanie informačných systémov na podporu zhodnocovania odpadov,
- h) podporu zameranú na výskum, vývoj, vyhľadávanie a aplikáciu nových technológií zhodnocovania odpadov,
- i) podporu separovaného zberu odpadov.

Obce si môžu nárokovať finančné prostriedky pri preukázaní nákladov na vytriedenie a zhodnotenie zložiek komunálnych odpadov⁶⁵ na základe zmluvy, ktorú obec musí uzatvoriť s Recyklačným fondom.

⁶⁵ Príloha č. 2 k zákonu č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

A.7 Prehľad právnych predpisov EÚ v oblasti ochrany ovzdušia

A Legislatívny rámec EÚ v oblasti ochrany ovzdušia

Kapitola 15.10.20.30 Monitorovanie znečistenia ovzdušia

Kapitola 15.10.10.00 Všeobecné ustanovenia a programy

Kapitola 15.10.20.00 Znečistenie a škodliviny
stav k 30.3.2015

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 94/63/ES z 20. decembra 1994 o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín vznikajúcich pri skladovaní benzínu a jeho distribúcii z terminálov do čerpacích staníc
- Smernica Rady 96/62/ES z 27. septembra 1996 o určovaní kvality ovzdušia
- Rozhodnutie Rady 97/101/ES z 27. januára 1997, ktorým sa zavádza vzájomná výmena informácií a údajov zo sietí a samostatných staníc merajúcich znečistenie vo voľnom ovzduší v rámci členských štátov
- Smernica 98/70/ES Európskeho parlamentu a Rady z 13. októbra 1998 vzťahujúca sa na kvalitu benzínu a motorovej nafty, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 93/12/EHS
- Smernica Rady 1999/13/ES z 11. marca 1999 o obmedzení prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel pri určitých činnostiach a v určitých zariadeniach
- Smernica Rady 1999/32/ES z 26. apríla 1999 o znížení obsahu síry v niektorých kvapalných palivách, ktorá mení a dopĺňa smernicu 93/12/EHS
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/76/EC o spaľovaní odpadov
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/80/ES z 23. októbra 2001 o obmedzení emisií niektorých znečisťujúcich látok do ovzdušia z veľkých spaľovacích zariadení
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2001/81/ES z 23. októbra 2001 o národných emisných stropoch pre určité látky znečisťujúce ovzdušie
- Smernica 2002/3/ES Európskeho parlamentu a Rady z 12. februára 2002, ktorá sa týka ozónu v ovzduší
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES z 13. októbra 2003, ktorou sa zriaďuje systém na obchodovanie s emisnými kvótami skleníkových plynov v spoločenstve a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 96/61
- Smernica Európskeho Parlamentu a Rady 2004/42/ES z 21. apríla 2004 o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel v určitých farbách a lakoch a vo výrobkoch na povrchovú úpravu vozidiel a o zmene a doplnení smernice 1999/13/ES
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/107/ES z 15. decembra 2004, ktorá sa týka arzénu, kadmia, ortuti, niklu a polycyklických aromatických uhľovodíkov v okolitom ovzduší
- Rozhodnutie Komisie 2004/224/ES z 20. februára 2004, ktorým sa ustanovujú opatrenia na predkladanie informácií o plánoch a programoch, ktoré vyžaduje smernica Rady 96/62/ES v súvislosti s limitnými hodnotami určitých znečisťujúcich látok v ovzduší
- Rozhodnutie Komisie 2004/461/ES z 29. apríla 2004, ktorým sa stanovuje dotazník, ktorý sa má používať pri podávaní ročných správ o hodnotení kvality ovzdušia v súlade so smernicami Rady

96/62/ES a 1999/30/ES a v súlade so smernicami Európskeho parlamentu a Rady 2000/69/ES a 2002/3/ES

- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/33/ES zo 6. júla 2005, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 1999/32/ES vzhľadom na obsah síry v lodných palivách
- Rozhodnutie Komisie 2005/166/ES 10. februára 2005, ktorým sa stanovujú pravidlá vykonávajúce rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady 280/2004/ES týkajúce sa mechanizmu sledovania emisií skleníkových plynov v Spoločenstve a uplatňovania Kjótskeho protokolu
- Rozhodnutie Komisie 2006/329/ES z 20. februára 2006, ktorým sa ustanovuje dotazník, ktorý sa má používať na podávanie správ o vykonávaní smernice 2000/76/ES o spaľovaní odpadov
- Rozhodnutie Komisie 2006/534/ES z 20. júla 2006 o dotazníku týkajúcom sa správ členských štátov o vykonávaní smernice 1999/13/ES v období rokov 2005 – 2007
- Rozhodnutie Komisie 2006/803/ES z 23. novembra 2006, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie 2005/381/ES, ktorým sa zavádza dotazník hlásenia o uplatňovaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Spoločenstve a ktorým sa mení a dopĺňa smernica Rady 96/61/ES
- Rozhodnutie Komisie 2007/205/ES z 22. marca 2007, ktorým sa stanovuje spoločný formát pre prvú správu členských štátov o implementácii smernice Rady 2004/42/ES o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín
- Rozhodnutie Komisie 2007/531/ES z 26. júla 2007, ktoré sa týka dotazníka k správam členských štátov o vykonávaní smernice Rady 1999/13/ES o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel pri určitých činnostiach a v určitých zariadeniach v období rokov 2008 – 2010
- Rozhodnutie Komisie 2007/589/ES z 18. júla 2007, ktorým sa zavádzajú usmernenia o monitorovaní a predkladaní správ o emisiách skleníkových plynov podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/1/ES z 15. januára 2008 o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/50/ES z 21. mája 2008 o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/30/ES z 23. apríla 2009, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 98/70/ES, pokiaľ ide o kvalitu automobilového benzínu, motorovej nafty a plynového oleja a zavedenie mechanizmu na monitorovanie a zníženie emisií skleníkových plynov, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 1999/32/ES, pokiaľ ide o kvalitu paliva využívaného v plavidlách vnútrozemskej vodnej dopravy, a zrušuje smernica 93/12/EHS
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/31/ES z 23. apríla 2009 o geologickom ukladaní oxidu uhličitého a o zmene a doplnení smernice Rady 85/337/EHS, smerníc Európskeho parlamentu a Rady 2000/60/ES, 2001/80/ES, 2004/35/ES, 2006/12/ES, 2008/1/ES a nariadenia (ES) č. 1013/2006
- Rozhodnutie Komisie 2009/73/ES zo 17. decembra 2008, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie 2007/589/ES, pokiaľ ide o usmernenia o monitorovaní a predkladaní správ o emisiách oxidu dusného
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1005/2009 zo 16. septembra 2009 o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/75/EÚ z 24. novembra 2010 o priemyselných emisiách (integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania životného prostredia)

- 2010/681/EÚ: Rozhodnutie Komisie z 9. novembra 2010 o dotazníku k správam členských štátov o vykonávaní smernice Rady 1999/13/ES o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel pri určitých činnostiach a v určitých zariadeniach v období rokov 2011 – 2013
- Rozhodnutie Komisie 2010/693/ES z 22. júla 2010, ktorým sa stanovuje spoločný formát pre druhú správu členských štátov o implementácii smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/42/ES o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín
- 2010/731/EÚ: Rozhodnutie Komisie z 30. novembra 2010, ktorým sa ustanovuje dotazník, ktorý sa má používať na podávanie správ o vykonávaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/76/ES o spaľovaní odpadov
- Rozhodnutie Komisie 2011/92/EÚ z 10. februára 2011, ktorým sa zavádza dotazník, ktorý sa má použiť na vypracovanie prvej správy o vykonávaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/31/ES o geologickom ukladaní oxidu uhličitého
- 2011/278/EÚ: Rozhodnutie Komisie z 27. apríla 2011, ktorým sa ustanovujú prechodné pravidlá harmonizácie bezodplatného prideľovania emisných kvót podľa článku 10a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES, platné v celej Únii
- Rozhodnutie Komisie 2011/540/EÚ z 18. augusta 2011 o zmene a doplnení rozhodnutia 2007/589/ES, pokiaľ ide o zaradenie usmernení o monitorovaní a predkladaní správ o emisiách skleníkových plynov z nových činností a plynov
- 2011/850/EÚ: Vykonávacie rozhodnutie Komisie z 12. decembra 2011, ktorým sa stanovujú pravidlá pre smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/107/ES a 2008/50/ES, pokiaľ ide o vzájomnú výmenu informácií a podávanie správ o kvalite okolitého ovzdušia
- 2012/115/EÚ: Vykonávacie rozhodnutie Komisie z 10. februára 2012, ktorým sa ustanovujú pravidlá týkajúce sa prechodných národných programov podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách
- Nariadenie Komisie (EÚ) č. 601/2012 z 21. júna 2012 o monitorovaní a nahlasovaní emisií skleníkových plynov podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES
- Vykonávacie rozhodnutie 2012/795/EÚ Komisie z 12. decembra 2012, ktorým sa stanovuje typ, formát a frekvencia informácií, ktoré majú členské štáty sprístupňovať na účely predkladania správ o vykonávaní smernice Európskeho parlamentu a Rady 2010/75/EÚ o priemyselných emisiách
- Nariadenie Komisie (EÚ) č. 389/2013 z 2. mája 2013, ktorým sa zriaďuje register Únie podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES a rozhodnutí Európskeho parlamentu a Rady č. 280/2004/ES a č. 406/2009/ES a ktorým sa zrušujú nariadenia Komisie (EÚ) č. 920/2010 a č. 1193/2011
- 2013/448/EÚ: Rozhodnutie Komisie z 5. septembra 2013 o vnútroštátnych vykonávacích opatreniach na prechodné bezodplatné pridelenie emisných kvót skleníkových plynov v súlade s článkom 11 ods. 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 525/2013 z 21. mája 2013 o mechanizme monitorovania a nahlasovania emisií skleníkových plynov a nahlasovania ďalších informácií na úrovni členských štátov a Únie relevantných z hľadiska zmeny klímy a o zrušení rozhodnutia č. 280/2004/ES
- Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 529/2013/EÚ z 21. mája 2013 o pravidlách započítavania pre emisie a záchyty skleníkových plynov vyplývajúce z činností súvisiacich s využívaním pôdy, so zmenami vo využívaní pôdy a s lesným hospodárstvom a o informáciách týkajúcich sa opatrení súvisiacich s týmito činnosťami

B Legislatívny rámec SR v oblasti ochrany ovzdušia

Zákony

- Zákon NR SR č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení zákona č. 318/2012 Z. z.
- Zákon NR SR č. 401/1998 Z. z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia v znení zákona č. 161/2001 Z. z., zákona č. 553/2001 Z. z., zákona 478/2002 Z. z., zákona č. 525/2003 Z. z., zákona č. 587/2004 Z. z., zákona č. 571/2005 Z. z., zákona č. 203/2007 Z. z., zákona č. 529/2007 Z. z., zákona č. 515/2008 Z. z. a zákona č. 286/2009 Z. z.

Vyhlášky

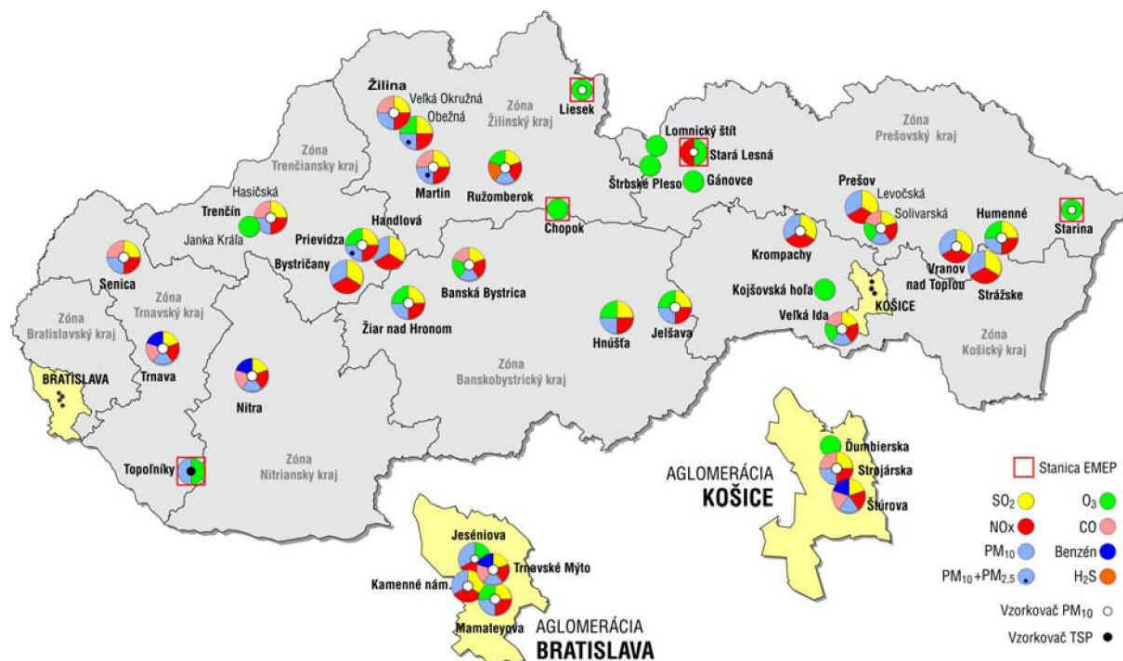
- Vyhláška MŽP SR č. 231/2013 Z. z., o informáciách podávaných EK, o požiadavkách na vedenie prevádzkovej evidencie, o údajoch oznamovaných do Národného emisného informačného systému a o súbore technicko-prevádzkových parametrov a technicko-organizačných opatrení (nahradila vyhlášku č. 357/2010 Z. z.)
- Vyhláška MŽP SR č. 410/2012 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o ovzduší v znení vyhlášky č. 270/2014 Z. z.
- Vyhláška MŽP SR č. 411/2012 Z. z. monitorovaní emisií zo stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia a kvality ovzdušia v ich okolí
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 314/2010 Z. z., ktorou sa ustanovuje obsah programu znižovania emisií za stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia a obsah údajov a spôsob informovania verejnosti
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky č. 359/2010 Z. z. o požiadavkách na obmedzovanie emisií prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel v regulovaných výrobkoch
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky č. 360/2010 Z. z. o kvalite ovzdušia
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky č. 361/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú technické požiadavky a všeobecné podmienky prevádzkovania stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia prevádzkujúcich zariadenia používané na skladovanie, plnenie a prepravu benzínu a spôsob a požiadavky na zisťovanie a preukazovanie údajov o ich dodržaní
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky č. 362/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú požiadavky na kvalitu palív a vedenie prevádzkovej evidencie o palivách
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky č. 363/2010 Z. z. o monitorovaní emisií, technických požiadaviek a všeobecných podmienok prevádzkovania zo stacionárnych zdrojov znečisťovania ovzdušia a kvality ovzdušia v ich okolí

Oznámenia

- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 344/1998 Z. z. o Protokole k Dohovoru o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcim hranicami štátov z roku 1979 o ďalšom znižovaní emisií síry
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 516/2006 Z. z. o prijatí Protokolu o znížení acidifikácie, eutrofizácie a prízemného ozónu k Dohovoru o diaľkovom znečisťovaní ovzdušia prechádzajúcim hranicami štátov z roku 1979

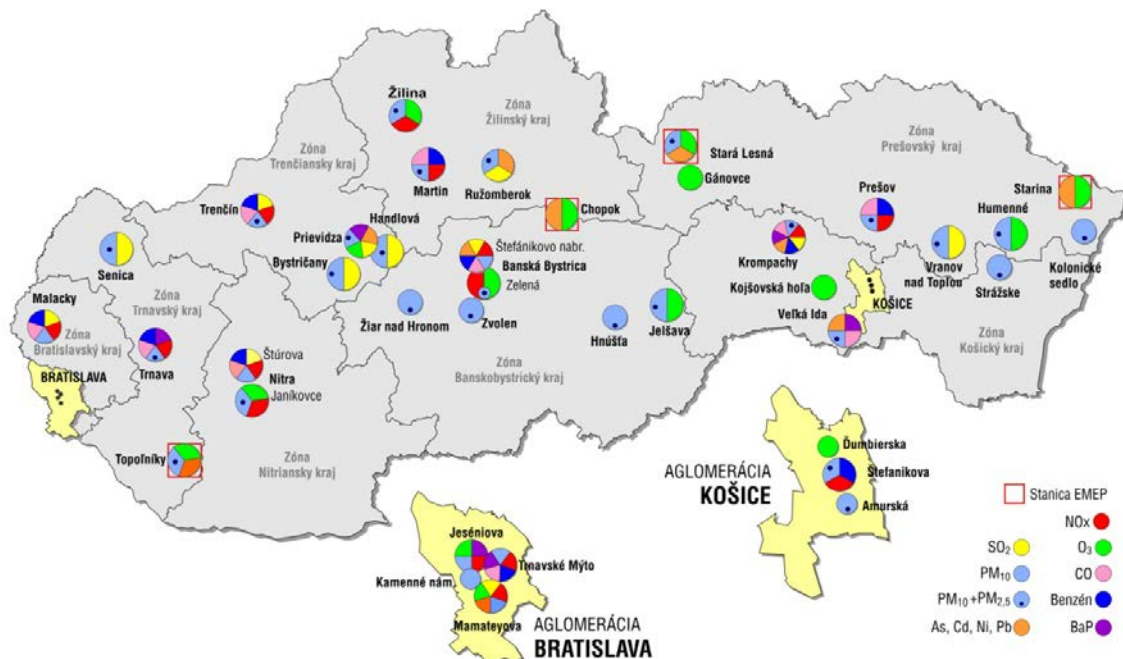
A.8 Národná monitorovacia sieť kvality ovzdušia (NMSKO)

rok 2008, vlastník SHMÚ

Zdroj: Ovzdušie ako zložka životného prostredia v Slovenskej republike k roku 2007, Indikátorová správa, Škantárová K., SAŽP, 2008

rok 2013

Zdroj:

Hodnotenie kvality ovzdušia v Slovenskej republike 2013, SHMÚ, 2015

A.9 Prehľad právnych predpisov podľa oblastí acquis pre ochranu ovzdušia

Riadok/Oblasť acquis	1 (kvalita ovzdušia)	2 (kvalita palív)	3 (VOC – benzín)	4 (VOC – org. rozp.)	5 (LCP)	6 (spaľovanie odpadov)	7 (NEC)	8 (ozónová vrstva)	9 (zmena klímy, ETS)
Právne predpisy EÚ – smernice, resp. iné	96/62/ES o posudzovaní a riadení kvality okolitého ovzdušia (rámcová), 1999/30/ES o limitných hodnotách oxidu siričitého, oxidu dusičitého a oxidov dusíka, tuhých znečisťujúcich látok a olova v okolí ovzduší (1. Dcérska), 2000/69/ES týkajúca sa limitných hodnôt pre benzén a oxid uhoľnatý v okolí ovzduší (2.dcérska), 2002/3/ES, ktorá sa týka ozónu v okolí ovzduší (3.dcérska)	Smernice v oblasti kvality palív: 93/12/EHS, 98/70/ES, 1999/32/EC, 2000/71/ES, 2003/17/ES, 2005/33/ES – požiadavky splnené	94/63/ES o znižovaní emisií prchavých organických zlúčenín vznikajúcich pri skladovaní benzínu a pri jeho distribúcii z terminálov na čerpace stanice	1999/13/ES o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel pri určitých činnostiach a v určitých zariadeniach – od 7.1.2014 nahradená 2010/75/EÚ SPE 2004/42/ES o obmedzení emisií prchavých organických zlúčenín	2001/80/ES o obmedzení emisií určitých znečisťujúcich látok do ovzdušia z veľkých spaľovacích zariadení – od 1.1.2016 nahradená 2010/75/EÚ SPE TS kvality ovzdušia	2000/76/ES o spaľovaní odpadov – od 7.1.2014 nahradená 2010/75/EÚ SPE	2001/81/ES o národných emisných stropoch pre určité látky znečisťujúce ovzdušie	Nariadenie EPaR (ES) 2037/2000 o látkach, ktoré porušujú ozónovú vrstvu a jeho zmeny: Nariadenie 2038/2000, 2039/2000, 1804/2003, 2077/2004, 29/2006, 1366/2006, 1784/2006	2003/87/ES, ktorou sa ustanovuje systém obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov, v znení 2004/101/ES, Nariadenia EpaR 219/2009, 2009/29/ES

Právne predpisy EÚ – smernice, resp. iné – pokračovanie 1	– od 11.6.2010 rámcová smernica a 1.-3. Dcérske smernice nahradené 2008/50/ES o kvalite okolitého ovzdušia a čistejšom ovzduší v Európe 2004/107/ES, ktorá sa týka arzénu, kadmia, ortuti, niklu a polycyklických aromatických uhľovodíkov v okolíťom ovzduší (4.dcérska smernica) Rozhodnutia týkajúce sa poskytovania informácií: 1997/101/ES, 2001/752/ES, 2001/839/ES, 2004/224/ES, 2001/744/ES, Rozh. Komisie z 29.4.2004, 2004/279/ES, 2000/541/ES, 2002/529/ES, 2002/159/ES								
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Požiadavky akquis - ukazovatele	ZL s EL alebo cieľ. hodnotami (SO ₂ , NO ₂ , NO _x , TSP = PM ₁₀ a PM _{2,5} ; olovo, benzén, CO a prekursor ozónu – min. NO ₂ , NO _x a VOC) a ďalšie požiadavky v prílohách 2008/50/ES Rozhodnutia ... – stanovujú presné požiadavky na informácie, ktoré je SR povinná poskytovať v pravidelných intervaloch EK	-	Obmedzenie VOC zo stanovených činností, technické požiadavky na skladovacie zariadenia	Obmedzenie VOC zo stanovených činností Požiadavky na regulované výrobky	Plnenie EL základných ZL (TZL, SO ₂ , NO _x ako NO ₂), požiadavky na meranie a monitorovanie	EL pre spaľovanie odpadov a spoluspaľovanie odpadov (TZL, SO ₂ , NO _x , CO, TOC, HLC, HF, Cd+Tl, Hg, Sb+As+Pb+Cr+Co +Cu+Mn+Ni+V, dioxíny a furány, požiadavky na merania	Ročné stropy pre SO ₂ , NO _x , VOC a NH ₃ , národný program postupného znižovania národných emisií ZL, požiadavky na emisné inventúry a emisné projekcie, sankčný systém	Vylúčenie spotreby kontrolovaných látok podľa požiadaviek nar. a termínov zákazu výroby, dovozu, vývozu a umiestňovania na trh kontrolovaných látok Kontrola použitia hydrochlórfluór. uhlíkovodíkov podľa typov zariadení a použitia Propagácia a podpora systémov na obnovu, recykláciu, regeneráciu a znehodnotenie použitých kontrol. látok a podávanie správ Komisii o zavedených systémoch obnovy, recyklácie, regenerácie a zneškodnenia	Národné plány prideľovania emisných kvót na prvé (2005-2007) a druhé obchodovateľné obdobie (2008-2012), národný register emisných kvót SR, register oprávnených overovateľov, zverejňovanie informácií a reportovacie povinnosti do EK, umožniť prevádzkovateľom v schéme obchodovania používať v presne stanovenom objeme rámci schémy obchodovania v Spoločenstve aj jednotky certifikovaného zníženia emisií (CER) alebo zníženia emisií (ERU) získané na základe
---------------------------------	--	---	--	---	---	--	---	---	---

Riadok/O blasť acquis	1 (kvalita ovzdušia)	2 (kvalita palív)	3 (VOC – benzín)	4 (VOC – org. rozp.)	5 (LCP)	6 (spaľovanie odpadov)	7 (NEC)	8 (ozónová vrstva)	9 (zmena klímy, ETS)
								použ. kontrolovaných látok Stanovenie min. kvalif. požiadaviek osôb, ktoré nakladajú s látkami poškodz. ozón. vrstvu a podanie správy Komisii o programoch týkajúcich sa uvedených požiadaviek	projektových aktivít Znižovať emisie skl. plynov
Požiadavk y acquis – termíny	Cieľové hodnoty 1.1.2010 Výnimka pre PM10 do 10.6.2011 PM2,5 – 2020 Poskytovanie informácií priebežne podľa termínov	-	Prechodné obdobie do 31.12.2007	1999/13/ES – 30.10.2007 2004/42– 1.1.2007, 1.1.2010	1.1.2008 1.1.2016 pre požiadavky zo smernice 2010/75/EÚ	Prechodné obdobie do 31.12.2006	1.1.2010, nové do 2020	Uplatňované priamo odo dňa účinnosti nariadenia	2005, resp. 1.1.2013

Stav plnenia požiadaviek k 30.3.2007	Smernice sa síce priamo netýkajú aktivít OPŽP, ale zavádzaním techník znižujúcich emisie následne dochádza aj k znižovaniu koncentrácie týchto látok v ovzduší. Smernice kvality ovzdušia stanovujú limitné hodnoty znečisťujúcich látok (ZL) v ovzduší, ako aj podmienky monitorovania týchto ZL. <u>SR v súčasnosti v rozpore s legislatívou EÚ neplní limitné hodnoty pre PM₁₀ a O₃.</u> <u>V zlom stave je monitorovacia sieť kvality ovzdušia, kde v rozpore s legislatívou EÚ SR nemonitoruje Hg.</u>	Splnené	Cca 50 % sklad. zariadení v distr. skladoch s obratom menším ako 25000 t/r neplní požiadavky, 5 distr. skladov s obratom plnenia rovným alebo menším ako 150000 t/r nemá plnenie a vyprázdňovanie mob. Zásobníkov v súlade, u 59 čerpacích staníc s obratom väčším ako 500 m3/r nie je plniace a skladovacie zariadenia pri plnení benzínu v súlade, u 39 ČS s obratom menším ako 500 m3/r nie je plniace a skladovacie zariadenia pri plnení benzínu v súlade.	1999/13/ES – jestvujúce zdroje – postupné plnenie 2004/42 – splnené	Zariadenia Z1 a 3 zariadenia s prechodným obdobím do 1.1.2008, ostatné splnené	Splnené	Splnené, resp. plnené priebežne	Plnené, okrem propagácie a podpory... – SR nemá zavedený komplexný systém zberu, recyklácie, regenerácie a zneškodnenia použitých kontrolovaných látok. Čiastočne funguje len recyklácia LPOV, aj to v obmedzenom meradle, nie je zabezpečená regenerácia látok a zneškodnenie je možné v jednej spaľovni odpadov. Funguje to však len na báze individuálneho zabezpečenia servisných firiem, resp. pracovníkov, nie je to vybudované na úrovni	Splnené, resp. plnené priebežne
---	--	----------------	--	--	---	----------------	--	--	--

Riadok/O blasť acquis	1 (kvalita ovzdušia)	2 (kvalita palív)	3 (VOC – benzín)	4 (VOC – org. rozp.)	5 (LCP)	6 (spaľovanie odpadov)	7 (NEC)	8 (ozónová vrstva)	9 (zmena klímy, ETS)
								komplexného a celoplošného systému, ktorý by zabezpečil na kvalifikovanej a odbornej úrovni centrálny zber použitých látok, následnú recykláciu, resp. regeneráciu látok a ich zneškodnenie.	
Stav plnenia požiadaviek k 30.3.2007 – pokračovanie 1	SR nespĺňa podmienku minimálneho počtu monitorovacích miest v zónach, nie je splnená podmienka výťažnosti dát a kvalita výsledkov je absolútne nepostačujúca - NMSKO neakreditovaná		Nedostatky v monitorovaní - NEIS						

Riadok/O blasť acquis	1 (kvalita ovzdušia)	2 (kvalita palív)	3 (VOC – benzín)	4 (VOC – org. rozp.)	5 (LCP)	6 (spaľovanie odpadov)	7 (NEC)	8 (ozónová vrstva)	9 (zmena klímy, ETS)
- Rozhodnutie Rady 1997/101/ES z 27. januára 1997, ktorým sa zavádza vzájomná výmena informácií a údajov zo sietí a samostatných staníc merajúcich znečistenie vo voľnom ovzduší v členských štátoch - Rozhodnutie Komisie 2001/752/ES zo 17. októbra 2001, ktorým sa menia a dopĺňajú prílohy rozhodnutia Rady 1997/101/ES, ktorým sa zavádza vzájomná výmena informácií a údajov zo sietí a samostatných staníc merajúcich znečistenie vo voľnom ovzduší v členských štátoch - Rozhodnutie Komisie 2001/839/ES z 8. novembra 2001 ustanovujúce dotazník, ktorý sa má používať pri podávaní správ o hodnotení kvality ovzdušia podľa smerníc rady 96/62/ES a 1999/30/ES - Rozhodnutie Komisie 2004/224/ES z 20. februára 2004 ustanovujúci náležitosti predkladaných informácií o plánoch a programoch, ktoré sa majú vypracovať podľa smernice 96/62/EC vo vzťahu k limitným hodnotám určitých znečisťujúcich látok v ovzduší - Rozhodnutie Komisie 2001/744/ES zo 17. októbra 2001, ktorým sa mení a dopĺňa príloha V smernice rady 1999/30/ES týkajúcej sa hodnôt limitov pre oxid siričitý, oxid dusičitý a oxidy dusíka, tuhé častice a olovo v ovzduší - Rozhodnutie Komisie z 29. apríla 2004 týkajúce sa usmernenia o provizórnej referenčnej metóde na odber vzoriek a meranie PM_{2.5} podľa smernice 1999/30/ES - Rozhodnutie Komisie 2004/279/ES z 19. marca 2004, týkajúce sa odporúčaní pri implementácii Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/3/ES, ktorá sa týka ozónu v ovzduší - Rozhodnutie Komisie 2000/541/ES zo 6. septembra 2000 kritériách pre posudzovanie národných plánov podľa článku 6 smernice rady č. 1999/13/ES – Rozhodnutie Komisie 2002/529/ES z 27. júna 2002 týkajúce sa dotazníka k správam ČS na implementáciu smernice 1999/13/ES o obmedzení emisií VOC unikajúcich pri používaní organických rozpúšťadiel pri určitých činnostiach a zariadeniach - Rozhodnutie Komisie 2002/159/ES z 18. februára 2002 o spoločnom formáte na predkladanie údajov, týkajúcich sa kvality palív - Odporúčanie Komisie 2005/27/ES z 12. januára 2005, týkajúce sa toho, čo na účely Smernice Európskeho parlamentu a Rady 98/70/ES o benzíne a motorovej naftě predstavuje dostupnosť benzínu a motorovej nafty s maximálnym obsahom síry na primerane vyváženom geografickom základe - Odporúčanie Komisie 2003/47/ES z 15. januára 2003 o odporúčaní členským štátom pri príprave národných emisných redukčných plánov podľa ustanovení Smernice 2001/80/EHS o obmedzení emisií určitých znečisťujúcich látok do ovzdušia z veľkých spaľovacích zariadení									

A.10 Kvantitatívne požiadavky smerníc EÚ v oblasti odpadového hospodárstva

a. Ciele v oblasti komunálnych odpadov

Cieľom je

a) do roku 2020 zvýšiť prípravu na opätovné použitie a recykláciu odpadu z domácností ako papier, kov, plasty a sklo a podľa možnosti z iných zdrojov, pokiaľ tieto zdroje obsahujú podobný odpad ako odpad z domácností, najmenej na 50 % podľa hmotnosti takéhoto odpadu.

b) znížiť množstvo ukladaných odpadov na skládky odpadov takto:

1. do konca roka 2010 znížiť množstvo skládkovaných biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov na 75 % z celkového množstva (hmotnosti) biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov vzniknutých v roku 1995,
2. do konca roka 2013 znížiť množstvo skládkovaných biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov na 50 % z celkového množstva (hmotnosti) biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov vzniknutých v roku 1995,
3. do konca roka 2020 znížiť množstvo skládkovaných biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov na 35 % z celkového množstva (hmotnosti) biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov vzniknutých v roku 1995.

b. Cieľ odpadového hospodárstva v oblasti stavebného odpadu a odpadu z demolácií

Cieľom odpadového hospodárstva v oblasti stavebného odpadu a odpadu z demolácií je do roku 2020 zvýšiť prípravu na opätovné použitie, recykláciu a zhodnotenie stavebného odpadu a odpadu z demolácie vrátane zasypávacích prác použitím odpadu z bezpečných stavieb a sutí z demolácií ako náhrady za iné materiály, bez využívania prirodzene sa vyskytujúceho materiálu definovaného v kategórii 17 05 04 v zozname odpadov, najmenej na 70 % podľa hmotnosti.

c. Ciele zberu elektroodpadu a minimálne ciele zhodnotenia a recyklácie elektroodpadu

i. Cieľ zberu elektroodpadu

Cieľ zberu elektroodpadu je rozsah zberu, ktorý musí SR v súlade s princípom rozšírenej zodpovednosti výrobcov elektrozariadení v danom kalendárnom roku dosiahnuť, stanovený v nasledujúcom minimálnom hmotnostnom rozsahu elektroodpadu:

- a) do 31.12.2015 pre elektroodpad z domácností štyri kilogramy na obyvateľa alebo vo výške rovnajúcej sa hmotnosti elektroodpadu, ktorý sa vyzbieral v priemere v predchádzajúcich troch rokoch, podľa toho, ktorá hodnota je vyššia,

- b) od 14. augusta 2016 podiel zberu, ktorý je nižší ako 45 %, ale vyšší ako 40 % priemernej hmotnosti elektrozariadení uvedených na trh v predchádzajúcich troch rokoch, a
- c) najneskôr do 14. augusta 2021 65 % priemernej hmotnosti elektrozariadení uvedených na trh v predchádzajúcich troch rokoch alebo 85 % elektroodpadu vyprodukovaného na území SR.

ii. Minimálne ciele zhodnotenia a recyklácie elektroodpadu

Minimálne ciele platné podľa kategórie do 14. augusta 2015, ktoré sa vzťahujú na kategórie elektrozariadení podľa smernice 2002/96/ES:

- h) v prípade odpadu z elektrozariadení, ktoré patria do kategórie 1 alebo 10, sa zhodnocuje 80 % a recykluje 75 %,
- i) v prípade odpadu z elektrozariadení, ktoré patria do kategórie 3 alebo 4, sa zhodnocuje 75 % a recykluje 65 %,
- j) v prípade odpadu z elektrozariadení, ktoré patria do kategórie 2, 5, 6, 7, 8 alebo 9, sa zhodnocuje 70 % a recykluje 50 %,
- k) v prípade plynových výbojok sa recykluje 80 %.

Minimálne ciele platné podľa kategórie od 15. augusta 2015 do 14. augusta 2018, ktoré sa vzťahujú na kategórie podľa smernice 2002/96/ES:

- a) v prípade odpadu z elektrozariadení, ktoré patria do kategórie 1 alebo 10, sa zhodnocuje 85 % a pripravuje na opätovné použitie a recykluje 80 %,
- b) v prípade odpadu z elektrozariadení, ktoré patria do kategórie 3 alebo 4, sa zhodnocuje 80 % a pripravuje na opätovné použitie a recykluje 70 %,
- c) v prípade odpadu z elektrozariadení, ktoré patria do kategórie 2, 5, 6, 7, 8 alebo 9, sa zhodnocuje 75 % a pripravuje na opätovné použitie a recykluje 55 %,
- d) v prípade plynových výbojok sa recykluje 80 %.

Minimálne ciele platné podľa kategórie od 15. augusta 2018, ktoré sa vzťahujú na kategórie podľa smernice 2012/19/EÚ:

- a) v prípade odpadu z elektrozariadení, ktoré patria do kategórie 1 alebo 4, sa zhodnocuje 85 % a pripravuje na opätovné použitie a recykluje 80 %,
- b) v prípade odpadu z elektrozariadení, ktoré patria do kategórie 2, sa zhodnocuje 80 % a pripravuje na opätovné použitie a recykluje 70 %,
- c) v prípade odpadu z elektrozariadení, ktoré patria do kategórie 5 alebo 6, sa zhodnocuje 75 % a pripravuje na opätovné použitie a recykluje 55 %,
- d) v prípade odpadu z elektrozariadení, ktoré patria do kategórie 3, sa recykluje 80 %.

d. Ciele zberu a recyklácie použitých batérií a akumulátorov

Pre zber použitých batérií a akumulátorov je stanovený cieľ zberu nasledovne:

- a) 25 % do 26. septembra 2012,
- b) 45 % do 26. septembra 2016,
- c) pre ďalšie roky sa cieľ zberu vypočíta ako podiel priemeru zberu použitých batérií a akumulátorov v predchádzajúcich troch rokoch a priemeru množstiev batérií a akumulátorov

uvedených na trh v predchádzajúcich troch rokoch (vrátane množstiev batérií a akumulátorov zabudovaných do prístrojov).

Pre spracovanie použitých batérií a akumulátorov je stanovená minimálna recyklačná efektivita nasledovne:

- a) recykláciu 65 priemerných hmotnostných percent olovených batérií a akumulátorov vrátane recyklácie oloveného obsahu v najvyššej technicky dosiahnuteľnej miere bez nadmerných nákladov,
- b) recykláciu 75 priemerných hmotnostných percent niklovo-kadmiových batérií a akumulátorov vrátane recyklácie obsahu kadmia v najvyššej technicky dosiahnuteľnej miere bez nadmerných nákladov,
- c) recykláciu 50 priemerných hmotnostných percent ostatných použitých batérií a akumulátorov.

e. Ciele zberu a recyklácie odpadov z obalov

Cieľom v oblasti nakladania s odpadmi z obalov je dosahovať:

- a) celkovú mieru zhodnocovania najmenej vo výške 60 % hmotnosti odpadov z obalov; do 31. decembra 2008 táto hodnota predstavovala najmenej 50 % a najviac 65 % hmotnosti odpadov z obalov,
- b) celkovú mieru recyklácie najmenej vo výške 55 % a najviac vo výške 80 % celkovej hmotnosti odpadov z obalov, do 31. decembra 2008 táto hodnota predstavovala najmenej 25 % a najviac 45 % hmotnosti celkových obalových materiálov v odpadoch z obalov s minimálne 15 % hmotnosti za každý obalový materiál,
- c) mieru zhodnocovania pre jednotlivé obalové materiály (prúdy odpadov) najmenej vo výške 60 % hmotnosti sklenených odpadov z obalov, 68 % hmotnosti papierových odpadov z obalov (vrátane kartónu a lepenky), 55 % hmotnosti kovových odpadov z obalov, 48 % hmotnosti plastových odpadov z obalov, 35 % hmotnosti drevených odpadov z obalov,
- d) mieru recyklácie pre jednotlivé obalové materiály (prúdy odpadov) najmenej vo výške 60 % hmotnosti sklenených odpadov z obalov, 60 % hmotnosti papierových odpadov z obalov (vrátane kartónu a lepenky), 55 % hmotnosti kovových odpadov z obalov, 45 % hmotnosti plastových odpadov z obalov, 25 % hmotnosti drevených odpadov z obalov.

f. Ciele pre opätovné použitie častí starých vozidiel, zhodnocovanie odpadov zo spracovania starých vozidiel a recykláciu starých vozidiel

Cieľom v oblasti spracovania starých vozidiel je dosiahnuť nasledujúce limity pre opätovné použitie, zhodnotenie a recykláciu starých vozidiel:

- a) opätovné využitie a zhodnotenie minimálne 85 % všetkých vozidiel po dobe životnosti podľa priemernej hmotnosti jedného vozidla a rok,
- b) opätovné využitie a recyklácia minimálne 80 % priemernej hmotnosti jedného vozidla a rok; pre vozidlá vyrobené pred 1. januárom 1980 75 % pre opätovné využitie a zhodnotenie a 70 % pre opätovné využitie a recykláciu,
- c) od 1. januára 2015 pre všetky vozidlá po dobe životnosti sa opätovné využitie a zhodnotenie minimálne 95 % podľa priemernej hmotnosti vozidla a za rok a opätovné využitie a recyklácia sa zvýši na minimálne 85 % podľa priemernej hmotnosti vozidla a za rok.

A.11 Odpadové hospodárstvo

Tabuľka 30 Vznik odpadov v SR v rokoch 2006 – 2013 (údaje sú v tonách)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ostatné odpady	13 968 271,71	10 393 059,65	10 946 781,26	8 062 555,82	9 097 422,92	9 902 143,14	8 290 500,41	9 388 646,87
Nebezpečné odpady	534 786,88	527 760,94	509 054,38	491 138,74	436 271,19	383 561,28	377 525,63	370 474,11
Spolu	14 503 058,59	10 920 820,59	11 455 835,64	8 553 694,56	9 533 694,11	10 285 704,42	8 668 026,04	9 759 120,98

Zdroj: www.enviroportal.sk

Tabuľka 31 Nakladanie s odpadmi v SR v rokoch 2006 – 2013 (údaje sú v tonách)

Kategória odpadu*	Spôsob nakladania	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
N	Zhodnocovanie materiálové	107 042,79	59 373,39	68 579,09	53 525,54	93 561,93	50 319,72	52 002,17	50 785,48
N	Zhodnocovanie energetické	8 763,11	7 105,09	7 992,07	16 371,54	4 021,14	5 116,86	4 274,56	2 864,27
N	Zhodnocovanie ostatné	23 650,79	33 701,52	31 746,67	80 842,44	39 543,93	24 759,08	22 214,21	45 484,54
N	Zneškodňovanie skládkovaním	111 246,99	131 523,92	114 552,39	121 101,34	97 477,32	136 614,91	85 486,48	99 865,68
N	Zneškodňovanie spaľovaním bez energetického využitia	49 148,44	27 495,77	32 982,37	19 260,31	29 518,93	19 595,90	20 350,97	14 675,85
N	Zneškodňovanie ostatné	189 056,09	225 961,78	230 769,07	195 113,45	169 803,86	143 810,70	191 377,02	147 946,07
N	Iný spôsob nakladania	45 878,67	42 599,46	22 432,71	4 924,12	2 344,07	3 344,11	1 820,22	8 852,23
O	Zhodnocovanie materiálové	4 214 684,01	2 019 788,66	3 382 898,23	1 927 512,77	2 768 282,10	2 794 364,58	2 356 784,74	2 325 858,15
O	Zhodnocovanie energetické	250 969,50	270 349,63	573 378,95	319 370,54	252 947,81	298 454,96	271 307,15	306 130,48
O	Zhodnocovanie ostatné	1 098 353,87	1 338 872,75	1 407 069,93	1 290 822,95	1 619 469,14	1 433 225,33	1 169 489,90	1 429 717,56
O	Zneškodňovanie skládkovaním	6 798 036,37	5 425 092,66	4 452 105,23	3 903 035,85	3 720 795,58	3 976 286,25	3 928 104,35	4 789 655,71
O	Zneškodňovanie spaľovaním bez energetického využitia	239 821,65	121 414,35	18 426,89	12 286,14	22 335,85	22 089,39	50 949,34	44 371,64
O	Zneškodňovanie ostatné	252 624,86	382 443,18	479 308,73	348 252,22	318 551,45	999 607,68	367 050,06	323 314,92
O	Iný spôsob nakladania	1 113 781,44	835 098,43	633 593,30	261 275,36	395 040,99	378 114,96	146 814,88	169 598,41
Produkcia spolu		14 503 058,59	10 920 820,59	11 455 835,64	8 553 694,56	9 533 694,11	10 285 704,42	8 668 026,04	9 759 120,98

*N – nebezpečný odpad, O – nie nebezpečný (ostatný) odpad, Zdroj: www.enviroportal.sk

Tabuľka 32 Vznik a nakladanie s komunálnymi odpadmi v SR v rokoch 2006 – 2013 (údaje sú v tonách)

Kategória odpadu*	Spôsob nakladania	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
N	Zhodnocovanie materiálové	432,54	1 581,48	1 706,44	2 693,23	3 027,06	3 644,19	4 128,01	3 763,96
N	Zhodnocovanie energetické	0,03		1,30	38,54	24,61	14,93	16,85	0,80
N	Zhodnocovanie ostatné	340,01	545,96	754,09	984,26	896,08	1 253,31	674,65	1 370,27
N	Zneškodňovanie skládkovaním	767,49	725,76	951,86	570,68	1 415,03	1 157,47	950,54	130,72
N	Zneškodňovanie spaľovaním bez energetického využitia	0,30	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,08	0,00
N	Zneškodňovanie ostatné	7,00	8,18	6,15	17,34	8,21	116,72	61,38	142,76
N	Iný spôsob nakladania	1 920,17	1 941,57	2 033,89	1 942,10	54,35	50,76	0,60	137,14
O	Zhodnocovanie materiálové	62 043,87	109 520,85	123 216,11	135 383,51	157 899,07	199 422,70	248 260,08	187 168,81
O	Zhodnocovanie energetické	237,04	115 892,68	157 241,76	180 064,33	170 908,15	181 530,26	164 075,90	173 420,11
O	Zhodnocovanie ostatné	19 508,31	18 065,91	32 653,62	24 130,83	30 105,54	36 660,32	27 824,89	60 140,64
O	Zneškodňovanie skládkovaním	1 261 261,02	1 294 128,44	1 350 176,02	1 348 464,88	1 419 496,88	1 318 940,90	1 295 307,88	1 149 899,03
O	Zneškodňovanie spaľovaním bez energetického využitia	189 993,40	64 321,40	55,00	2 625,40	12 347,20	3 951,40	3 837,96	0,00
O	Zneškodňovanie ostatné	2 088,57	1 176,66	1 902,62	3 723,27	63,39	9 040,77	715,69	16 911,89
O	Iný spôsob nakladania	84 702,29	60 751,29	101 757,49	44 857,57	12 093,81	11 202,54	1 704,80	25 768,36
Produkcia spolu		1 623 302,04	1 668 660,18	1 772 456,35	1 745 495,94	1 808 339,38	1 766 986,27	1 747 559,31	1 618 854,49

*N – nebezpečný odpad, O – nie nebezpečný (ostatný) odpad

Zdroj: Štatistický úrad SR

A.12 Otázky kvalifikovaného prieskumu

A v oblasti odpadového hospodárstva

Prosím uviesť: organizáciu, ktorá bola zdrojom odpovedí prieskumu v zastúpení toho, kto tieto informácie uviedol:

Organizácia, subjekt prieskumu:	
Charakter organizácie, subjektu prieskumu:	
Meno zástupcu:	
Funkcia v organizácii:	
Dátum:	
Miesto:	

Odpadové hospodárstvo.

1) Je súčasný stav národnej legislatívy v oblasti environmentálneho acquis – odpadové hospodárstvo **dostatočný z hľadiska jeho legislatívnych požiadaviek?**

odpoveď vyplýva nielen zo štatistického ponímania harmonizácie právnych predpisov a preberania komunitárneho práva do národnej legislatívy, preferuje sa profesionálny názor

Odpoveď: Odkaz⁶⁶:

2) Je súčasný stav národnej legislatívy **postačujúci na plnenie cieľov** environmentálnej politiky na úrovni EÚ a požiadaviek cieľov národných politických koncepcií a stratégií a požiadaviek vedy na národnej úrovni v oblasti odpadového hospodárstva?

definovať a rozlíšiť ciele environmentálnej politiky vs ciele a požiadavky z vedeckej sféry

Odpoveď:

⁶⁶ Odkazy na podporné dokumenty využiteľné na hodnotenie, menovite, ak to považujete za dôležité alebo zaujímavé

Odkaz:

3) Aký je súčasný stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ v oblasti environmentálneho acquis – odpadové hospodárstvo?

odpoveď podľa možnosti nie subjektívna

Odpoveď:

Odkaz:

4) Aké typy intervencií (dotácií) boli v hodnotenom období aplikované v odpadovom hospodárstve? podpora projektov z rozpočtových zdrojov OP ŽP a mimorozpočtových oddelene (národné programy: Recyklačný fond, Environmentálny fond, medzinárodné programy typu LIFE, Nórsky FM, Švajčiarsky FM, FM EHP a pod.) na plnenie požiadaviek environmentálneho acquis, netreba uvádzať finančné vyjadrenie.

Odpoveď:

Odkaz:

5) Váš názor na efektivitu intervencií na dosiahnutie cieľov environmentálneho acquis z rôznych zdrojov (OP ŽP, Recyklačný fond, Environmentálny fond, programy typu LIFE, Nórsky FM, Švajčiarsky FM, FM EHP a pod.).

prosím uviesť Váš názor na efektivitu intervencií z každého Vami vymenovaného zdroja jednotlivo.

Odpoveď:

Odkaz:

6) V prípade, ak požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ v príslušnej oblasti environmentálneho acquis **neboli v plnej miere splnené**, týkajú sa príčiny tohto stavu aj cieľov zamerania alebo (nedostatku) finančných alokácií v rámci OP ŽP alebo zlého výberu?

Odpoveď:

Odkaz:

7) Aké pozitívne vplyvy na stav odpadového hospodárstva súvisia s realizáciou OP ŽP?

prosím uviesť relevantné a signifikantné príklady

Odpoveď:

Odkaz:

8) Došlo plnením environmentálneho acquis v oblasti odpadového hospodárstva a plnením jeho cieľov (z úrovne EÚ) aj k **vylepšeniu stavu cieľov** národnej politiky a požiadaviek vedy v odpadovom hospodárstve?

skúsiť oddeliť plnenie záväzkov a cieľov environmentálneho acquis od požiadaviek vznesených najmä z vedeckej obce

Odpoveď:

Odkaz:

9) Došlo plnením environmentálneho acquis v oblasti odpadového hospodárstva a využívaním prostriedkov OP ŽP k **vylepšeniu inštitucionálneho zázemia a stavu nástrojov** národnej politiky a požiadaviek vedy?

zhodnotiť stav a vývoj štátnych inštitúcií a infraštruktúry, samosprávnych inštitúcií podporujúcich environmentálne acquis, napr. posun riadenia odpadového hospodárstva z úrovne štátu a samosprávy, infraštruktúry odpadového hospodárstva, vývoj nových recyklačných technológií a pod.

Odpoveď:

Odkaz:

10) Došlo v súvislosti s realizáciou OP ŽP aj k **niektorým negatívnym vplyvom** na odpadové hospodárstvo, verejnú mienku a stav verejného zdravia?

uviesť napr. aj relevantný príklad

Odpoveď:

Odkaz:

11) Akým spôsobom možno podľa Vášho názoru maximalizovať pozitívne a eliminovať negatívne vplyvy OP ŽP na stav životného prostredia?

Odpoveď:

12) Aký je podľa Vášho názoru celkový prínos OP ŽP 2006-2014 vo svetle aktuálnych cieľov stratégie EK Európa 2020 v oblasti životného prostredia a s tým súvisiace odporúčania do budúceho programového obdobia (2014 - 2020)?

Odpoveď:

13) Aké sú podľa Vášho názoru všeobecné dopady OP ŽP na obyvateľstvo a verejnosť z hľadiska úrovne, kvality a dostupnosti environmentálnej infraštruktúry a environmentálnych služieb? v odpadovom hospodárstve ide predovšetkým o dostupnosť, vhodnosť a efektivitu infraštruktúry vrátane efektivity recyklačných zariadení

Odpoveď:

14) Do akej miery a akým spôsobom ovplyvnila implementácia OP ŽP 2006- 2014 rozvoj regiónov?

Odpoveď:

15) Prosím uviesť prípadné ďalšie informácie, ktoré by pomohli k hodnoteniu prínosu uvedeného obdobia plnenie environmentálneho acquis a OP ŽP k rozvoju odpadového hospodárstva.

Odpoveď:

Ďakujeme za Váš čas a spoluprácu.

B v oblasti ochrany prírody a krajiny**Otázky kvalifikovaného prieskumu:**

- 1) Je súčasný stav národnej legislatívy v oblasti environmentálneho acquis – ochrana prírody dostatočný z hľadiska jeho legislatívnych požiadaviek:
- 2) Je súčasný stav národnej legislatívy postačujúci na plnenie cieľov environmentálnej politiky na úrovni EÚ a požiadaviek cieľov národných politických koncepcií a stratégií a požiadaviek vedy na národnej úrovni v oblasti ochrana prírody:
- 3) Aký je súčasný stav plnenia požiadaviek vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ v oblasti environmentálneho acquis - ochrana prírody a krajiny:
- 4) Aký bol príspevok intervencií podporovaných v rámci OP ŽP k splneniu uvedených požiadaviek:
- 5) Počet projektov v ochrane prírody zameraných na plnenie cieľov environmentálneho acquis – ochrana prírody realizovaných subjektom poskytujúcim tieto informácie, alebo ak sa na nich čiastočne podieľal:
- 6) V prípade, ak požiadavky vyplývajúce z právnych predpisov EÚ v príslušnej oblasti environmentálneho acquis neboli v plnej miere splnené, týkajú sa príčiny tohto stavu aj cieľov zamerania alebo (nedostatku) finančných alokácií v rámci OP ŽP, alebo zlého výberu:
- 7) Aké pozitívne vplyvy na stav prírody (životného prostredia) súvisia s realizáciou OP ŽP:
- 8) Došlo plnením environmentálneho acquis v oblasti ochrana prírody a plnením jeho cieľov (z úrovne EÚ) aj k vylepšeniu stavu cieľov národnej politiky a požiadaviek vedy v ochrane prírody a krajiny, biologickej diverzity:
- 9) Došlo plnením environmentálneho acquis v oblasti ochrana prírody a využívaním prostriedkov OP ŽP k vylepšeniu inštitucionálneho zázemia a stavu nástrojov národnej politiky a požiadaviek vedy v ochrane prírody a krajiny, biologickej diverzity:
- 10) Došlo v súvislosti s realizáciou OP ŽP aj k niektorým negatívnym vplyvom na prírodu, biologickú diverzitu, krajinu, verejnú mienku a stav verejného zdravia (VZ):
- 11) Akým spôsobom možno maximalizovať pozitívne a eliminovať negatívne vplyvy OP ŽP na stav prírody (životného prostredia):
- 12) Aký je celkový prínos OP ŽP 2004-2013 vo svetle aktuálnych cieľov stratégie EK Európa 2020 v oblasti životného prostredia a s tým súvisiace odporúčania do budúceho programového obdobia (2014 - 2020):
- 13) Aké sú všeobecné dopady OP ŽP na obyvateľstvo a verejnosť z hľadiska úrovne, kvality a dostupnosti environmentálnej infraštruktúry a environmentálnych služieb:
- 14) Do akej miery a akým spôsobom ovplyvnila implementácia OP ŽP 2004- 2013 rozvoj regiónov:
- 15) Prosím, prípadné ďalšie informácie, ktoré by pomohli k hodnoteniu prínosu uvedeného obdobia plnenie environmentálneho acquis a OP ŽP k ochrane prírody:

A.13 Hodnoty ukazovateľov OP ŽP a ich plnenie k 30.6.2015

Prioritná os	Ukazovatele	cieľ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	30.6.15	plnenie v %
1 Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd	O-0001 - Dĺžka novovybudovaných rozvodov pitnej vody (bez vodovod. prípojok) - [km]	410,00	0,00	0,00	6,03	31,12	64,61	131,90	173,45	186,81	214,24	52,3
	O-0003 - Dĺžka novovybudovaných kanalizačných sietí (bez kanal.prípojok) - [km]	1264,00	0,00	0,00	18,61	95,94	370,21	524,68	728,31	956,47	1104,00	87,3
	O-0005 - Počet novovybudovaných/zrekonštruovaných ČOV - [počet]	110,00	0,00	0,00	0,00	0,87	5,65	24,59	30,24	42,89	48,18	43,8
	R-0002 - Core 25 - Počet obyvateľov pripojených k novovybudovaným rozvodom pitnej vody - [počet]	18155,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1402,00	4150,00	33019,00	32980,00	181,7
	R-0004 - Core 26 - Počet ekvivalentných obyvateľov napojených na novovybudovanú kanalizačnú sieť - [počet]	335991,00	0,00	0,00	0,00	0,00	487,00	1890,00	13883,00	44195,00	61465,00	18,3
	R-0006 - Súlad monitorovania stavu vôd v SR s požiadavkami Rámcovej smernice o vode - [%]	100,00	0,00	0,00	37,00	54,00	20,00	20,00	33,00	43,00	43,00	43,0
	Core 1 - Počet novovytvorených pracovných miest - [počet]	200,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,5
2 Ochrana pred povodňami	O-0007 - Počet opatrení zameraných na ochranu pred povodňami (spolu za projekty) - [počet]	136,00	0,00	0,00	9,00	15,00	26,00	41,00	52,00	74,00	77,00	56,6
	R-0008 - Plocha územia so zabezpečenou protipovodňovou ochranou - [km2]	5987,00	0,00	0,00	3,05	3,14	0,26	35,31	160,85	350,24	484,50	8,1
	Core 1 - Počet novovytvorených pracovných miest - [počet]	24,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,00	4,00	16,7

3 Ochrana ovzdušia a minimalizácia nepriaznivých vplyvov zmeny klímy	Core 31 - Počet projektov na prevenciu rizík - [počet]	57,00	0,00	0,00	35,00	35,00	66,00	65,00	99,00	98,00	135,00	236,8
	Core 32 - Počet osôb chránených pred povodňami (spolu za projekty) - [počet]	42100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	800,00	2657,00	17481,00	22574,00	53,6
	O-0011 - Počet podporených aktivít zameraných na znižovanie znečistenia ovzdušia a počet podporených štúdií a analýz - [počet]	62,00	0,00	0,00	3,00	4,00	26,00	29,00	31,00	32,00	33,00	53,2
	O-0014 - Počet projektov zameraných na ekologizáciu verejnej dopravy v oblastiach vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia - [počet]	8,00	0,00	0,00	2,00	5,00	6,00	6,00	6,00	7,00	8,00	100,0
	O-0016 - Počet aktivít na znižovanie emisií skleníkových plynov a zmenu palivovej základne energetických zdrojov na výrobu tepla a teplej vody v prospech obnoviteľných zdrojov energie a počet podporných štúdií a programov - [počet]	35,00	0,00	0,00	10,00	11,00	26,00	48,00	48,00	49,00	49,00	140,0
	R-0012 - Zníženie emisií znečisťujúcich látok prepočítané na referenčné tony SO ₂ (spolu za podporené projekty) - [%]	30	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,00	1,00	1,47	4,9
	R0013 - Zníženie emisií prchavých organických látok (spolu za jednotlivé projekty) - [%]	20,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	N/A	
	R0015 - Počet zmodernizovaných a novo nainštalovaných monitorovacích staníc Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia) - [počet]	25,00	0,00	0,00	0,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	27,00	108,0
	R0017 - Zníženie emisií skleníkových plynov (spolu za jednotlivé projekty) - [%]	15,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	23,00	79,00	90,00	90,00	600,0

	R-0018 - Core 30 - Redukcia emisií skleníkových plynov prepočítaných na CO2 - [tis.ton]	234,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,26	8,69	29,55	33,63	33,62	14,4
	R-0019 - Core 24 - Zvýšený inštalovaný výkon zariadenia zodpovedajúci obnoviteľným zdrojom energie - [MW]	115,00	0,00	0,00	0,00	1,78	9,32	9,80	10,45	11,45	11,45	10,0
	Core 1 - Počet novovytvorených pracovných miest - [počet]	65,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,00	5,00	7,00	7,00	7,00	10,8
	Core 7 - Počet projektov priamej investičnej podpory malých a stredných podnikov - [počet]	20,00	0,00	0,00	0,00	9,00	9,00	7,00	7,00	6,00	7,00	35,0
	Core 9 - Počet vytvorených pracovných miest (brutto, na plný úväzok) priamej investičnej podpory malých a stredných podnikov - [počet]	15,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	13,3
	Core 10 – Vyvolané investície - [mil. Eur]	30,00	0,00	0,00	0,90	7,55	20,48	24,46	37,49	44,89	44,89	149,6
	Core 23 - Počet projektov zameraných na obnoviteľné zdroje energie - [počet]	21,00	0,00	0,00	0,00	36,00	33,00	32,00	33,00	33,00	33,00	157,1
	Core 28 - Počet projektov zameraných na zlepšenie kvality ovzdušia - [počet]	115,00	0,00	0,00	0,00	108,00	104,00	102,00	103,00	108,00	108,00	93,9
4 Odpadové hospodárstvo	O-0021 - Počet vybudovaných alebo zmodernizovaných zariadení na separovaný zber - [počet]	50,00	0,00	0,00	46,00	48,00	58,00	89,00	104,00	147,00	147,00	294,0
	O-0023 - Počet vybudovaných alebo zmodernizovaných zariadení na materiálové zhodnocovanie odpadov - [počet]	42,00	0,00	0,00	5,00	31,00	63,00	83,00	95,00	100,00	101,00	240,5
	O-0025 - Počet vybudovaných alebo zmodernizovaných zariadení na energetické zhodnocovanie odpadov - [počet]	12,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,00	3,00	3,00	3,00	25,0

O-0027 - Počet vybudovaných zariadení na nakladanie s nebezpečnými odpadmi - [počet]	15,00	0,00	0,00	6,00	6,00	6,00	8,00	8,00	8,00	8,00	53,3
O-0030 - Počet sanovaných environmentálnych záťaží - [počet]	23,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	N/A	
O-0032 - Počet uzatvorených a zrekultivovaných skládok - [počet]	57,00	0,00	0,00	5,00	20,00	32,00	44,00	46,00	47,00	47,00	82,5
R-0022 - Množstvo vyseparovaných komunálnych odpadov (spolu za projekty) - [t/rok]	97000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	744,35	15699,00	37700,66	113226,0	73174,00	75,4
R-0024 - Množstvo materiálovo zhodnotených odpadov (spolu za projekty) - [t/rok]	198590,00	0,00	0,00	7000,00	33954,00	37585,00	168 174,7	315051,0	356018,0	411185,0	207,1
R-0026 - Množstvo energeticky zhodnotených odpadov (spolu za projekty) - [t/rok]	46926,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	145694,0	145694,0	310,5
R-0029 - Podiel zhodnotených nebezpečných odpadov v rámci projektov na celkovom vyprodukovanom množstve NO v rámci SR - [%]	5,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	1,00	0,00	0,00	0,39	7,8
R-0031 - Veľkosť zrekultivovanej a sanovanej plochy (spolu za projekty) - [km2] (Operačný cieľ 4.4 súčasť core 29)	0,27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	N/A	
R-0033 - Veľkosť zrekultivovanej a sanovanej plochy - [km2] (Operačný cieľ 4.5 súčasť core 29)	1,00	0,00	0,00	0,09	0,15	0,16	0,39	0,67	0,91	0,99	99,0
Core 29 - Veľkosť zrekultivovanej a sanovanej plochy - [km2] 3	1,27	0,00	0,00	0,09	0,15	0,16	0,39	0,67	0,91	0,99	78,0
Core 1 - Počet novovytvorených pracovných miest - [počet]	105,00	0,00	0,00	0,00	14,00	26,00	39,00	82,00	96,00	109,00	103,8
Core 7 - Počet projektov priamej investičnej podpory malých a stredných podnikov - [počet]	30,00	0,00	0,00	0,00	33,00	32,00	38,00	39,00	38,00	39,00	130,0

	Core 9 - Počet vytvorených pracovných miest (brutto, na plný úväzok) priamej investičnej podpory malých a stredných podnikov - [počet]	25,00	0,00	0,00	0,00	0,00	7,00	18,00	49,00	45,00	48,00	192,0
	Core 10 – Vyvolané investície - [mil. Eur]	50,00	0,00	0,00	0,56	7,15	19,62	32,49	43,19	42,81	0	
	Core 27 - Počet projektov v oblasti odpadového hospodárstva - [počet]	235,00	0,00	0,00	0,00	221,00	218,00	215,00	269,00	263,00	269,00	114,5
5 Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny	O-0034 - Počet vypracovaných dokumentov starostlivosti o územia - [počet]	420,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,00	2,00	4,00	1,0
	O-0035 - Počet realizovaných dokumentov starostlivosti o územia - [počet]	280,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
	O-0038 - Počet vybudovaných alebo zrekonštruovaných zariadení pre účely ochrany prírody a krajiny - [počet]	62,00	0,00	0,00	0,72	3,41	9,14	19,15	52,15	46,78	74,90	120,8
	O-0040 - Počet zrealizovaných aktivít (podujatí) zameraných na zvýšenie informovanosti, propagáciu, výchovu k ochrane prírody a vzdelávaní - [počet]	2000,00	0,00	0,00	25,00	132,00	255,00	311,00	336,00	397,00	407,00	20,4
	R-0036 - Percento z celkovej výmery CHÚ, ktoré majú vypracované dokumenty starostlivosti - [%]	60,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
	R-0037 - Počet chránených druhov, ktoré majú vypracované dokumenty starostlivosti - [počet]	35,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
	R-0039 - Percento z celkového počtu chránených území, pre ktoré boli vybudované alebo zrekonštruované zariadenia - [%]	0,80	0,00	0,00	0,00	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	4,35	543,8
	R-0041 - Počet informovaných subjektov - [počet]	16000,00	0,00	0,00	2239,00	2239,00	0,00	332,00	3812,00	49747,00	53891,00	336,8
	Core 1 - Počet novovytvorených pracovných miest - [počet]	3,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0

7 Dobudovanie povodňového a varovného systému	O-0009 - Počet inštitúcií napojených na POVAPSYS - [počet]	3,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	R-0010 - Počet vydaných hydrologických predpovedí, varovaní a výstrah - [počet]	15000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
	Core 1 - Počet novovytvorených pracovných miest - [počet]	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
	Core 31 - Počet projektov na prevenciu rizík - [počet]	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	1,00	100,0

Hodnota plnenia ukazovateľa v % dosiahla plánovanú úroveň alebo je vyššia

A.14 Finančné údaje OP ŽP

PO	Závazok 2007-2013 za EÚ zdroje v €* Závazok 2007-2013 EÚ + ŠR v €* Percentuálny podiel PO na OP ŽP (%)	alokácia	čerpanie	% zazmluvnenia prostriedkov PO EÚ + ŠR	% čerpania prostriedkov PO EÚ + ŠR	% podiel prostriedkov OP ŽP na plnení acquis
1	944 712 965	1 111 427 018	51,9	48,9	103,9	50,6
2	174 070 100	204 788 353	9,5	6,0	65,3	33,6
7	20 000 000	23 529 412	1,1	0,0	100	2,4
3	180 000 000	211 764 706	9,9	13,7	98,1	74,5
4	401 860 000	472 776 471	22,1	25,6	94,5	62,3
5	50 756 935	59 714 041	2,8	2,5	101,1	47,5
6	48 600 000	57 176 470	2,7	3,3	83,9	46,0
Σ	1 820 000 000	2 141 176 471	100	100	96,9	53,3

*po realokácii, Zdroj: OP ŽP verzia 4, Výročná správa o vykonávaní OP ŽP za rok 2014, ITMS

A.15 Hierarchia cieľov stratégie Európa 2020, NPR a OP ŽP

